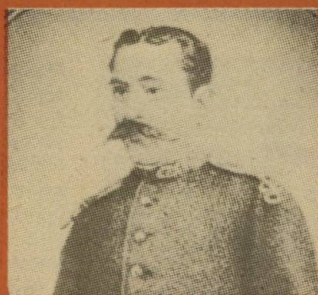

PRIMI COMPOZITORI MILITARI LAUREAȚI AI PREMIILOR INTERNAȚIONALE

Celebrul compozitor român, ofițer al armatei noastre, Iosif Ivanovici

În țara noastră, cea dintâi distincție națională pentru compozitori a fost inițiată în 1911 de George Enescu, premiul de compoziție ce-i va purta numele, acordându-se creatorilor români pînă în anul 1945. Pe lista primilor laureați, alături de Dimitrie Cuclîn, Ion Nonna Odescu, Alfred Alessandrescu și Ion Bohociu, s-a aflat și un șef de muzică militară: George Fotino (1858—1946). *Rapsodia română pentru fanfară* (orchestră) a muzicianului craiovean s-a bucurat, multă vreme, de succes, imediat după tipărire (în versiune pentru pian), intrînd în circuitul sălilor de concert. Pentru compozitorii militari, menționea la premiul național George Enescu dobîndită în 1912 de către George Fotino, a stimulat vizibil pe creatorii din armată care au părăsit obișnuitele forme mici (marșul, valsul, galopul, hora,

sîrba, potpourilul), abordînd cu curaj lucrările de mari dimensiuni muzicale.

În absența unui concurs național de creație în secolul XIX, compozitorii militari au participat la întreceri internaționale, reușind să obțină o serie de prestigioase premii. Primul laureat a fost Iosif Ivanovici, autorul binecunoscutului vals *Valurile Dunării*. Cu ocazia Expoziției universale de la Paris din 1889, s-a organizat un concurs pentru realizarea unui *Marș de defilare*, destinat primirii țarului Alexandru al Rusiei care își anunțase participarea la marele eveniment din capitala Franței. Dintre lucrările celor 116 compozitori care au concurat la gloria de laureat al *Expoziției universale*, marșul Alexandru al românului Iosif Ivanovici a obținut premiul I. Prezent la festivitățile de la Paris, Iosif Ivanovici a fost invitat

să viziteze Rusia. Cercetătorii români afirmă că Iosif Ivanovici ar mai fi obținut încă un premiu internațional și la *Expoziția universală* din 1900. Dar, dacă documentele precise încă lipsesc, în schimb, o medalie de compoziție la Paris a obținut, cu certitudine, compozitorul Mihail Mărgăritescu (1861—1924). Critic muzical prestigios la începutul veacului, compozitor de muzică vocală și ușoară de salon, Mihail Mărgăritescu a deținut între 1905—1916 funcția de inspector al muzicilor armatei, fiind primul capelmaestru român cu gradul de locotenent-colonel. În sfîrșit, în nr. 13 din revista *România Muzicală* se anunța, că Nicolae Argintea, șeful muzicii militare a Regimentului 8 Infanterie din Buzău, a fost premiat în 1898 la concursul internațional de compoziție de la Catania (Italia). Deși nu se cunosc prea multe detalii biografice despre acest creator și capelmaestru (s-a născut la 17 august 1855 și a murit în 1925?), totuși, se știe, că a militat în paginile revistei *Muzica* (1909) pentru îmbunătățirea soartei fanfarelor militare.

Distincțiile dobîndite de creatorii militari în secolul trecut se înscriu printre primele premii de compoziție cucerite de muzicienii români pe plan internațional.

EUGEN VICOS

COMPOZITORUL FOLCLORIST COLONELUL EUGEN PAPP

Muzica și-a aflat în rîndurile armatei nu numai compozitori și interpreți profesioniști care au activat în cadrul fanfarelor, ci și creatori amatori, pasionați ai artei sunetelor, proveniți din alte arme (infanterie, cavalerie, artilerie ș.a.). Uneori, cînd talentul și-a spus rîspicat cuvîntul, un ofițer de cavalerie (Mihail Mărgăritescu) a ajuns chiar inspector general al muzicilor militare! Se pare că, investigațiile de viitor vor aduce la lumină multe nume noi în circuitul compoziției românești, armata dovedindu-se peste timp un tezaur de autentice talente. Un nume pe nedrept uitat a fost colonelul ardelean Eugen Papp.

Cele 10 compoziții ale d-lui Colonel Eugen Papp — remarcă ziarul bucureștean *Vremea*, nr. 110 din 1930 prin pana dramaturgului Mircea Ștefănescu, după răsunaătorul recital al cîntăreței sibiene Adele Umling-Reissenberger — au dovedit măiestria tehnică a autorului lor și puritatea înaltei lor inspirații. Discrețiunea și arta cu care înconjoară elementul popular românesc, coloratura pe care știe să i-o dea pentru a-l face să reiasă, nu ca un element obsedant de artă națională, ci ca un prețios inițiator de artă pur și simplu, fac farmecul și originalitatea acestor compoziții. Aceleași elogioase aprecieri

le-am întîlnit și în cronicile muzicale semnate de Constantin C. Nottara în *Dimineața* din 13.IV.1930 și de prof. George Breazul în *Cuvîntul* din 5.V.1930: „Concertul sopranei sibiene ne-a prilejuit cunoștința a încă două puternice personalități artistice: compozitorul E. Papp, în domeniul creației și pianistul prof. Franz Xaver Dressler, în domeniul interpretării” — conchidea George Breazul. Cine a fost Eugen Papp?

Născut la Sighetul Marmăției în 1869, Eugen Papp a început să studieze de timpuriu pianul. Paralel cu Facultatea de drept din Oradea, tînrul muzician a aprofundat atît instrumentele, cît și compoziția. Tot în orașul de pe Criș, a debutat în viața artistică, cercul revistei *Familia* a melomanului Iosif Vulcan oferindu-i posibilitatea afirmării. Cariera militară l-a purtat la Viena și Budapesta, unde compozitorul-ofițer s-a familiarizat cu marea artă clasică, participînd la cînaclurile intelectualilor români grupați în societățile România Jună și Petru Maior. La 29 mai 1934 a murit pe neașteptate, după ce renunțase la cariera militară, spre a se dedica exclusiv muzicii.

Moștenirea artistică a colonelului Eugen Papp cuprinde în special muzică de cameră și liederuri, întreaga creație fiind

bazătă pe melosul popular. Prieten cu Gheorghe Dima și Tiberiu Brediceanu, compozitorul-militar a pășit consecvent pe aceeași cale de valorificare a folclorului din Transilvania. Pînă și versurile unor liederuri (ca *Mara curge prin grădini*, *Fluer*) le-a scris tot în stil popular. A tipărit mai multe caiete de cîntece pentru voce și pian, pe versuri de M. Eminescu, G. Coșbuc, Șt.O. Iosif, V. Alecsandri, Zaharia Bărsan etc. A cultivat, în special, melosul din Maramureș (Fîntîna cu trei izvoare, Măi fecior cu păr sucit, Mă du-sei pe-o cărărușă), pe care l-a armonizat și prelucrat cu o surprinzătoare măiestrie și maturitate compozițională. Cu ocazia Săptămîinii muzicii românești (1957) s-a organizat un recital la Cluj, exclusiv din lucrările compozitorului maramureșan. „Socotim inițiativa direcțiunii Palatului Culturii de a comemora printr-un concert bine pregătit, personalitatea unui compozitor ardelean uitat — scria ziarul *Clujean* *Făclia* din 12.XII.1957 — o acțiune meritorie care poate constitui un exemplu”. Într-adevăr, muzica colonelului Eugen Papp merită să fie readusă în circuitul vieții noastre artistice.

VIROEL COSMA

Sublocotenentul Laurențiu Fulga

Un sfert de veac într-o formație de luptă cu un fost infanterist care avusese curiosul obicei să atace în fruntea subunității ținând în mână un baston. Nu l-am văzut niciodată în uniformă, dar cînd, la ocazii solemne, mă prezentam generalului în rezervă Fulga — vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor — în uniformă, raportîndu-i că maiorul de atunci îi așteaptă ordinul, oricît de tracasat ar fi fost de multele și încurcatele ițe ale treburilor breslei mele atît de orgolioase, se regăsea în postură militară și, amîndoi, începeam să găsim vechiul, lapidarul și esențialul nostru-limbaj comun. Mă provocase la o întrecere ciudată și esențială: cartea fundamentală a conștiinței luptătorului român din cel de-al doilea război mondial. Nu despre cărțile lui de gen este vorba în cele ce urmează, cu toate că, adesea, s-a trecut prea ușor peste ele. Este vorba de Laurențiu Fulga cel torturat de demonii întrebărilor fundamentale, traumatizat de o viață interioară dramatică, marcat de experiențe existențiale tragice, adeseori halucinat de întîmplări care se însumau vizibil pe traiectoria unor deznădămintele fatale, împușcînd cu cruzime pe cei apropiați.

Laurențiu Fulga se leagă intim de gesturi social-obștești și strict intime pe care le-am întreprins, avîndu-l alături, cenzurîndu-mi entuziasmul cu rațiunea organizatorică, potențîndu-l cu autoritatea funcției, multiplicîndu-l cu rezervele de idei tactice deținute de el dintr-o experiență dură de viață. Crearea Asociației Scriitorilor din Brașov. Lansarea iahului „Hai-Hui 2” pe itinerarul fabulos al redescoperirii maturității. Edificarea postului de luptă care este casa de la Grădiștea pe Argeș.

Momentele solemne din viața mea familială, apariția cărților lui și a cărților mele, întîlnirea lui cu copiii mei care era o sărbătoare și vai, acele clipe cîmplite cînd îl surprindeam bijbînd cu mîinile întinse sau căutîndu-și prudent drumul în semiobscuritatea dulce a întrebărilor de la Neptun, amenințat de o orbire crudă, blestemul ultim care să-l prăbușească în obsesiile lui ucigătoare.

M-a fascinat devoțiunea cu care se dăruise obștii. Scrupulozitatea. Meticulozitatea militară. Dețin ciornele scrisorilor lui către diferite foruri, scrisori pe care i le ceream spre a-mi ușura formalitățile la autorități de toate genurile. Adnota rapid mostra prezentată de mine, apoi, nemulțumit, o rescia de mină, indica în cite exemplare se dactilografiază, ce hirtie, și ce plic se folosește. Confident al gîndurilor legate de munca de ocnaș a prozatorului, martor înțelegător al momentelor de izbucnire, atunci cînd obtuzitatea își scotea capul pătîr în drum, primind ca pe-o purificare de sine și ca o penitență amărăciunea și înfrîngerile confrărilor, depășind cu mult limitele administrativului, care nu erau decît pretextul exercitării omeniei celei mai cuprinzătoare și adînc înțelegătoare, Laurențiu Fulga devenise acolo, la Uniune, o escală spirituală. Un punct de referință. O bază de alimentare cu statornicie și perseverență.

N-am bănuît niciodată că fostul luptător este măcinat interior de alte maladii decît cele ale întrebărilor fără răspuns. Mă obișnuisem într-un fel să-l consider o permanență a obștii, un alter-ego activ în treburile publice, dispus să-și sacrifice colectivității timpul, atît de nemilos scurt, răpit manuscrisului. Desigur, cum era și firesc, abordam tema noastră obsedantă din puncte de vedere deosebite și cu mijloace situate cîteodată la antipodi. N-a existat nicio-

Scriitorul Laurențiu Fulga (ani îndelungați redactor al revistei „Viața militară”, apoi vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor) a luptat cu arma în mînă împotriva hitleriștilor

dată o umbră de îndoială, de suspiciune, de exclusivism, în legătură cu cărțile noastre. Dimpotrivă. Aveam și unul și altul sentimentul că ne acoperim reciproc punctele vulnerabile și că deschidem breșe largi într-un teritoriu cvasi-necunoscut, cucerind cu sînge poziții pe care le voiam inexpugnabile.

Stabilisem o excelentă cooperare între arme și nu știu dacă, în cazul nostru, aviatorul n-a apelat mai des la sprijinul infanteristului, decît infanteristul la sprijinul aviatorului. Universul de cucerit se arăta dificil, blindat cu conformisme și teritorii tabu, cu manierisme și cal de friză împlețiți din îngustime, din suficiență și rutină. Un război de uzură, secătuitor.

Ca în toate războaiele, infanteristul s-a jertfit cel dintîi.

Spitalul.

Face parte din destinul războinicului.

În primele zile l-am văzut optimist. Apoi resemnat. Apoi cînd abia s-a ridicat din patul suferinței spre a mă îmbrățișa cu disperată certitudine că o face pentru ultima oară, singura lui grijă au fost copiii mei. Și desigur, întrebarea cheie: „Ce face domnișoara Voica”. Domnișoara Voica pe care o văzuse în scutece sorindu-se în soarele generos al Grădiștei.

Pentru că, în toate acele zile dramatice și crepusculare, cu demnități firească și cu discreție absolută a trecut peste el și, ca întotdeauna, s-a interesat neformal, dintr-un sentiment de caldă umanitate, de alții.

Ce divină seară de poezie ne-a făcut Romulus Vulpesu, sub pârul peste care se despletise noaptea aceea de vară, cînd auzisem scîrșind în cer osile Carului mare și cite grele întrebări nu izvodise Laurențiu Fulga în lungul drum al lașilor făcut nu mai știu cînd, cu confrăți care s-au retras discret în liniști și cum, după asemenea retrageri, a celor din generația noastră, ne reîntilneam ca după un atac sîngeros la baionetă sau după o misiune de sacrificiu, cu locuri goale în stînga și dreapta și iată că prea devreme a sunat și clopotul lui.

Să-i fi auzit chemarea încă din dulcele înserări de pe malul mării treierate de briză, cînd se retrăgea în solitudine bijbiindu-și drumul?

Oricum, a căzut la postul lui de luptă și am certitudinea că sfîrșitul n-a făcut decît să-i confirme stilul de viață și oferă și acel tragic roman „E noapte și e frig, seniori”, roman-previziune; al cărui ultim rînd îl transcriu, luîndu-mi permisiunea generalului să îl interpretez: „între noi amîndoi — neantul”...

Neantul, generale, dacă n-ar fi cărțile sem-nate Laurențiu Fulga!

RADU THEODORU

COLONELUL ȘI ETERNITATEA

(fragment)

LAURENȚIU FULGA

...P e om îl chema Petre Soveja și avea gradul de colonel. Nu era chiar atît de vîrstnic pe cît vă puteți imagina. Dimpotrivă, destul de tînăr ca să fie invidiat și pentru frumusețea lui bărbătească și pentru culmea ajunsă în ierarhia militară. Fiindcă favorabile saltului de la un grad la altul îi fuseseră doar propriile sale virtuți de tactician și cutezanță în luptă, o inteligență pusă permanent în slujba aceluia principiu care cere să cucerești obiective oricît de grele cu pierderi cît mai puține. Cel mult se poate spune că obrazul lui părea sculptat în piatră, cu trăsături prea de timpuriu înăsprite, ca ale unuia care a murit întrînsul pentru fiecare viață de soldat răpusă și care, nu de puține ori, a văzut el însuși moartea cu ochii. Din același motiv și privirea lui, dacă avea darul să pătrundă în realitate pînă la simburile cel mai ascuns, nu reușea în schimb să scape de imaginea parcă lipită de retină a celor care deveniseră umbră. Firește că asta îl răscolea și îl mistuia, ca și cum s-ar fi știut în fiecare dintre soldații și ofițerii căzuți sub comanda sa. De aci și rigoarea cu care lua hotărîri, spiritul de răspundere pe care, fără excepție, îl pretindea tuturor.

— Și totuși, de cîte ori n-ar fi avut el nevoie de prezența ipotetică a acelei femei, cel puțin la răstimpuri să-i fie aproape de suflet. Și de cîte ori nu fusese nevoit să o respingă, fiindcă altfel s-ar fi trădat pe sine! Și de cîte ori nu visase la această întîlnire cu ea, și iată, în sfîrșit ora sunînd.

Colonelul Soveja se găsea la postul de observare, pe liziera unei păduri, chiar acolo unde îl prinsese vestea capitulării Germaniei. Se lăsase, deodată, o liniște incredibilă, aproape de nesuportat pentru nervii încordați pînă la paroxism ai unui luptător. Nu era vorba de o liniște pasageră, intermediară între un atac și altul, încărcată de confuzie și neprevăzut. Era, dimpotrivă, o liniște definitivă, purificată de orice alarme și greuri sufletești. Colonelul Soveja îi recepta, cel dintîi, noul conținut, ca pe o eliberare, dar în egală măsură se simțea și foarte obosit. O oboseală mai puțin fizică, obiectivă, cît una a gîndirii și a resorturilor întîme.

Careva din preajmă-i încercă să-l sustragă acelei stări de reflecție, oferindu-i o cană cu surogat fierbinte, dar Soveja îl refuză cu un gest mut. Privirea lui sta concentrată asupra panoramei câmpului de luptă, priveștea era dintre cele mai neverosimile. Multe peisaje de sfârșit de bătălie îi fusese dat să înregistreze pînă atunci, dar nici unul atît de deprimant ca acesta de pe urmă. Tunuri răsturnate cu țevile vizînd într-aiurea, blindate care fumegau încă... Dușmanul plătise scump speranța că se mai putea salva ceva, singura salvare o aflate în moarte. Astfel, de neexplicat nebunia cu care se agățase de acel teritoriu ca de un nod gordian' al frontului, ca și presiunea metodică și acerbă la care-l supuseră ai noștri pentru a-l da peste cap. Înceleștarea depășise dimensiunile obișnuite, sfîrșitul avea ceva de apocalips. Cum să nu trăiești, atunci, frenezia clipei cu care te descoperi viu la capătul unei experiențe atît de dure.

Ciudat este însă că Soveja își gusta triumful mai puțin pentru sine, cît pentru supraviețuitorii acestei ultime bătălii. Pe mulți nu-i văzuse niciodată la față, numele altora îi erau absolut străine. Masă compactă de biografii anonime, dar fiecare exemplară în felul său și pe care oricînd războiul le-ar fi putut înscrie la capitolul sacrificii. Colonelul Soveja nu-și făcea nici un merit de a-i fi comandat astfel încît să supraviețuiască războiului, dar era fericit pentru ei, cît tot sub comanda lui, acum, la întoarcerea acasă. Ii se acorda un nou credit de viață. Justificîndu-i pe supraviețuitori, se justifica de fapt pe sine. Fiindcă avea și el dreptul la acest nou credit de viață, care se întimpla să echivaleze, pentru el, cu însăși femeia din vis.

Un timp, făptura femeii se și constituia din pulberea de lumină de amiază, parcă de-aieva proiectată pe orizont. Era înveșmîntată în aceeași rochie de voal albăstru, cu transparențe strălucitoare, cum sta încremenită pe pragul casei la o oră asemeni celei de acum, și care fusese ora despărțirii lor. Fața nu i se deosebea în trăsăturile esențiale, și nici un semn nu dădea superba ființă ireală care l-ar chema sau că ar fi gata să vină către el. Soveja îi zîmbi totuși cu o sfilă de adolescent, și, oricît de misterioasă comunicarea, numai de el știută, gîndi că-i prea mult pentru gradul său de colonel. Dar nu la fel, oare, și ceilalți supraviețuitori, indiferent de vîrstă și gradul lor, tot de ficțiuni erau vizitați și tot cu sfilă de adolescenți le invocau să se preschimbe în certitudini?

Cîteva clipe mai tîrziu, la colonelul Soveja se prezentă medicul regimentului și-i întinse un plic sigilat. Colonelul Soveja nu manifestă nici o mirare pentru coincidența întîmplării, se aștepta la acest act de oarecare solemnitate. Fiindcă nu era un plic în afara istoriei, cu atît mai mult lipsit de semnificație. Pe plicul trimis din țară cu șapte luni în urmă și nedeșfăcut, el însuși scrisese cu litere mari, nervoase: „A mi se restituie la sfîrșitul războiului”, după care-l sigilase și-l dăduse doctorului spre păstrare. Alternativa ca doctorul să nu aibă, la sfîrșitul războiului, cui restituie scrisoarea, colonelul nu o avusese în vedere. Era de la sine înțeles că doctorul ar fi știut ce să facă în astfel

de eventualitate, foarte simplu — ce se face obișnuit cu lucrurile rămase de la morți! Nu asta însă îl tulburase și-l intrigase pe doctor, ci puterea colonelului Soveja de a nu dori să cunoască conținutul scrisorii. Faptul părea cu atît mai straniu cu cît era evident că scrisoarea vine de la o femeie: de ce o amîna colonelul Soveja pentru un timp nedeterminat? Motiv suficient ca doctorul să fie convins că Soveja tot va ceda pînă la urmă, chiar și pariase cu sine asupra duratei de rezistență a comandantului la ispită. Dar iată că războiul se terminase și colonelul Soveja își respectase cuvîntul, în schimb doctorul pierduse pariul cu sine. Se aflau acum față în față, unul — emoționat de clipa pentru care tremurase vreme de șapte luni încheiate —, celălalt, nerăbdător să i se explice rațiunea acestei decizii!

Colonelul Soveja ezita să deschidă scrisoarea, și nu din cauza prezenței doctorului; era în el ca o beție de miracol pe care tocmai dîrzul războinic nu și-o putea stăpîni. Ezitarea se dovedi însă cumplită, cînd exact pe clipa de cumpănă, destinul interveni cu brutalitate între el și destinul femeii ferecat în scrisoare...

Divizia îl chemă la telefon să-i anunțe că pentru el, cel puțin, și pentru oamenii de sub comanda sa, războiul totuși continua. Resturi ale unei armate hitleriste hărțuite, dar scăpate din înceleștarea frontului de sud, deci nesupuse ordinului general de capitulare, vor încerca să răzbată prin foc, spre o Germanie despre care nu aveau cum ști că încetase să mai existe. Sinucidere curată, desigur, pe care n-o putea justifica decît desperarea ajunsă la punctul limită. Pentru prima oară de cînd se afla în război, colonelul Soveja socoti că istoria este nedreaptă cu el și cu supraviețuitorii pe care nici nu apucase să-i felicite pentru victorie. Avu însă tăria să și ordoneze încă odată fluctuațiile conștiinței, iar femeii din vis fu nevoit să-i impună o nouă aminare. Ei bine, parcă mai avea importanță această aminare de cîteva ceasuri în comparație cu integritatea și luciditatea pe care colonelul Soveja și le voia, pînă la ultima clipă, la fel de ferme?!

Și-acum să vă lămuresc despre ce este vorba: despre acea bătălie înscrisă în calendar după ziua de 9 mai 1945, angajată pentru apărarea șoselei Brno —Praga, împotriva unor desperate resturi germane, care au și fost într-adevăr nimicite acolo, bătălie însă care a necesitat jertfele a 6 ofițeri, 11 subofițeri, 104 soldați români, în memoria cărora și-acum stă mîntuire pe șoseaua Praga—Brno, într-un intrînd de pădure, o troiță românească în lemnul căreia au fost săpate aceste cifre de statistică simplă.

În această bătălie, prin urmare, de după anunțarea încetării războiului, cînd nu se mai credea posibil ca oamenii să moară pentru război, a căzut și colonelul Petre Soveja. Numele femeii din visul său rămînînd necunoscut, doctorul nu a avut cui să remită scrisoarea, cu atît mai mult cu cît nu și-a îngăduit să-i afle conținutul, și scrisoarea a coborît în mormînt odată cu cel căruia îi fusese adresată. Și nimeni nu va ști vreodată ce taină i-a stat pe suflet colonelului Petre Soveja, la ora la care a trebuit să pătrundă în eternitate.

REMEMBER

Macii roșii de la Păuliș

„Memoria eroilor” (foto locotenent-colonel ing. Gh. Rizeanu), după Monumentul eroilor din războiul antifascist, creație a sculptorilor Emil Vitroel, Ion Munteanu și a arhitectului Cristea Miloș).

Eroi din Detașamentul Păuliș. Școala de subofițeri de rezervă Radna, compania VI pușcași: căpitanul Ioan Fătu și sublocotenentul Gh. Cismaru (sus); elevii sergenți (de la stînga la dreapta): Lera Slobodan, Gheorghe Dumitru, Constantin Comănescu, Petre Coandă, Petru Motea, Tiberiu Iovi, Nicolae Șerb, Ion Motreanu, Dumitru Mechenici și Grigore Cașotă

Elevii mei sînt un pic emoționați. Îi înțeleg! Le-am povestit de atîtea ori despre faptele pline de eroism înălțător ale unor flăcăi care, în septembrie 1944, s-au luptat, pe viață și pe moarte, cu un dușman înfrînat, iar acum, iată, s-a ivit prilejul de a păși prin acele locuri unde au căzut eroii Detașamentului Păuliș, din care și semnatarul acestor rânduri a făcut parte...

Ne oprim în dreptul monumentului care le eternizează memoria. Și eu și ei sîntem emoționați. Pentru a-mi ascunde sentimentele ce mă încercă îmi plimb privirea peste locurile atît de cunoscute mie și caut cuvintele cele mai potrivite spre a reda, cit de cit, evenimentele petrecute cu mulți ani în urmă. Pe acest pămînt au căzut oameni pe care i-am cunoscut, care mi-au fost buni prieteni! Cum să redau întregul dramatism al acelor momente? Încep simplu...

...În luptele singeroase de acum peste patru decenii împotriva dușmanilor ce încălcase războiul de vest ale patriei și voiau să ocupe în

trezul Ardeal, aici a căzut viteazul căpitan Ioan Fătu, comandantul companiei a VI-a pușcași, descendent dintr-o veche familie de răzeși din Bucium - Vrancea. El s-a prăbușit în iureșul celui de-al cincilea contraatac, după ce a semănat terenul din fața sa cu trupurile cotropitorilor. Dincolo a căzut bunul și eminentul Gheorghe Cismaru, din familia unui ceferist bucureștean, în timp ce sececa cu pușca mitralieră rîndurile dușmanilor ce încercau să învâluiască plutonul pe care-l comanda. Modestul elev-sergent Grigore Cașotă, din Bălănești - Gorj, a căzut și el eroic chiar lîngă sublocotenentul Cismaru, pe care-l sprijinea în contraatacul împotriva invadatorilor. Alt coleg, Petre Coandă, care ne cucerise cu optimismul său, a fost grav rănit de rafala unei arme automate și a murit mai tîrziu, la spitalul din Orăștie. La cîțiva pași mai încolo, elevul Constantin Comănescu, din județul Gorj, tăcut și discret, după ce a doborât patru dușmani ce-i atacaseră adăpostul, a fost răpus fulgerător de schije de unei grenade răzmașe. În crîncena

înceleștare au mai plătit cu sînge dragostea de țară maistrul-instructor Dumitru Gherghie, din Dăbuleni, elevul-sergent Tiberiu Iovi, din Vinga - Timiș (a scos din luptă șaptesprezece inamici), prietenul meu sîrb Slobodan Lera, dobrogeanul Dumitru Mechenici, cadetul Petru Motea, elevul-sergent Ion Motreanu, din Bănești-Gorj (s-a strecurat în poziția inamică și, prin manevre rapide și abile, a distrus un tanc cu tot cu servanți, fiind apoi doborît de mitalierile dușmane), blindul și liniștitul coleg din Gurahonț - Nicolae Șerb... Așa au căzut colegii mei din compania a VI-a, la care se adaugă ceilalți mulți eroi ai „Detașamentului Păuliș”, al căror sînge a udat țărîna acestor cîmpii în care grînele și șoptesc simfonia de aur împodobită cu roșul macilor aprinși.

Prof. DUMITRU SUSAN

— fost elev-sergent în compania a VI-a din „Detașamentul Păuliș”

MAXIME

Disciplina militară asigură unitatea armatei, disciplina socială asigură unitatea națiunii

I. JITIĂNU

O bună educație este izvorul și temelia cinstei

PLUTARH

Natura creează puțini oameni bravi, educația formează mulți

VEGETIUS

Mai bine să mori cu arma în mînă decît să nu cîștigi gloria militară și libertatea străbunilor lăsată drept moștenire

CAESAR

Faima ruginește dacă nu o cureți prin muncă zi de zi

N. IORGA

Nici un luptător cu minte nu-și disprețuiește dușmanul

J.W. GOETHE

Omul fricos umblă cu gheața în sîn

ANTON PANN

Sfătuiește-te cu toți dar rezervă-ți hotărîrea

W. SHAKESPEARE

Nimic nu este mai greu și mai important decît să te poți hotări repede

NAPOLEON

O POZĂ ȘI PA-TRU... POZNAȘI

Ziarele din California au dezvăluit că două avioane militare americane „Grumman F-14 Tomcat” s-au tampo-nat în zbor, după ce se apropiaseră la mai puțin de trei metri spre a permite unuia din piloți să-și fotografieze camarazii!

Accidentul nu s-a soldat cu victime, iar cei patru locotenenți au reușit să-și conducă aparatele avariate la baza militară San Diego din California. Daunele produse avioanelor au costat, totuși, 240 000 de dolari. În plus, din cauza șocului, o rachetă aer-aer „Phoenix” s-a desprins din dispozitiv și s-a prăbușit în apele Oceanului Pacific. Ar fi putut să cadă, însă,

asupra unei zone locuite. Poznașii, care au vrut să se amuze „la mare înălțime”, au raportat superiorilor că izbirea a vut loc într-un strat dens de nori, unde vizibilitatea fusese foarte slabă. Dar camerele de luat vederi instalate la bord i-au dat de gol: filmele arătau un cer incredibil de senin. S-a mai precizat că piloții se aflau într-o misiune de acoperire a manevrelor navale din zonă.

După poza-suvenir, s-au ales cu o „amintire regulamentară” nu tocmai senină, ca s-o țină... minte!

NEÎNTOARCEREA „FIULUI RISIPITOR”...

La Washington s-a anunțat că efectivele militare și civile ale Pentagonului au atins,

anul trecut, cel mai ridicat nivel din ultimul deceniu.

Studiul anual intitulat „Selected Manpower Statistics” relevă că, la 30 septembrie 1985, Departamentul Apărării al Statelor Unite dispunea de 2,15 milioane de persoane în uniformă și de 1,17 milioane de angajați civili. A provocat nu puțină surpriză mențiunea că Pentagonul a reușit să angajeze, în 1985, încă 42 de mii de persoane, în condițiile în care S.U.A. erau și rămân puternic confruntate cu lipsa locurilor de muncă.

În capitala federală nu se ascunde, însă, faptul că Pentagonul continuă să fie departamentul cel mai pri-copsit pe banii publici și, de departe, fiul cel mai risipitor al Americii...

HAZUL TRECE, NE-CAZURILE RĂMÂN...

Un cetățean american din Lewistown, statul Pennsylvania, s-a simțit șocat, aflând din ziare că firma „Lockheed” încasa peste 600 de dolari pentru fiecare colac de toaletă instalat în avioanele militare pe care le fabrica.

Omul s-a adresat, în glumă, conducerii Pentagonului, oferind un scaun uzat, dar la preț de 20 de dolari. Spre marea uimire a cetățeanului, serviciile de intențență ale forțelor aeriene ale Statelor Unite i-au răspuns printr-o scrisoare oficială. Documentul sublinia că eșantionul oferit era „prea uzat”, dar menționa că „noi achiziții vor fi organizate de Agenția pentru logistică a Departamentului Apărării, prin oferte publice”. Destinatarul din Lewistown era invitat să participe la respectivele licitații...

Un purtător de cuvânt militar, căpitanul Brad Goforth, a confirmat că „răspunsul este serios, forțele aeriene neavînd obiceiul de a lua lucrurile prea ușor”. Numai banii contribuabililor americani sint luați în deridere!

„LA LOC, VA-CANTA!”

Cea mai mare bază aeriană din nordul Suediei, amplasată în regiunea Luleaa, a fost închisă timp de trei săptămîni, pentru ca întregul personal militar să-și ia concediul de vară!

Comandantul regiunii militare din Suedia septentrională, generalul Bengt Gustafsson, s-a declarat „uluit” de această mă-

sură și a dat asigurări că „o astfel de situație nu se va repeta niciodată”.

Se pare că închiderea bazei pentru vacanță totală a fost motivată prin faptul că, în apropierea Cercului Polar, sezonul estival este pe cît de așteptat, pe atît de scurt. Cum s-ar zice, de vină a fost numai... vara!

Văduvă de război de peste 40 de ani, Loni B., cetățeană vest-germană, a aflat că soțul ei, Karl, declarat mort în al doilea război mondial, trăiește!

Luat prizonier și deținut, un timp, în Marea Britanie, Karl B. nu s-a mai întors la căminul conjugal după eliberarea sa. Îndrăgostit de altă femeie, s-a stabilit în altă localitate din R.F.G., unde s-a ascuns atîta vreme. Afacerea a fost descoperită cînd, ajuns la 65 de ani, Karl B. și-a făcut formele de pensio-

CÎND SOȚUL VĂDUVEI DE RĂZBOI TRĂIEȘTE...

nare. Pentru ordina-toarele administrației el era, însă, căzut pe front, în cursul ultimei

conflagrații mondiale și lăsase în urmă o văduvă de război care primea pensie de aproape patru decenii. Prima soție este amenințată de riscul de a restitui pensia respectivă. Bigamul nu riscă nimic, deoarece fapta sa incalificabilă intră sub prevederile prescripției...

Situația rămîne destul de încurcată. „Văduva de război” nu poate intenta nici măcar „divorț retroactiv”, întrucît, la vremea respectivă, „pîritul” era... mort!

METEOROLOGIA ȘI RĂZBOIUL

Aspectele diferențiate ale vremii au influențat din cele mai vechi timpuri pe locuitorii planetei noastre, obligându-i să se adapteze condițiilor mediului natural, deosebit de variat în timp și spațiu.

Sînt suficiente dovezi păstrate în documente care atestă că multe evenimente din istoria omenirii s-au petrecut în strînsă interdependență cu condițiile meteorologice locale. Nu o dată furia dezlănțuită a stihurilor naturii a decis soarta unor bătălii, mai cu seamă în perioadele istorice mai vechi. Asprimea, viscoalele puterici au constituit pentru unele popoare un veritabil zid de apărare împotriva cotorpitorilor, după cum furtunile violente și uraganele dezlănțuite peste întinsul nemărginit al mărilor și oceanelor au nimicit adesea flote întregi porțite să cucerească pămînturi străine.

Din noianul de fapte însemnate pe răboji, timpului am desprins doar cîteva în care implicațiile vremii au avut un rol covârșitor.

TRISTUL SFÎRȘIT AL „INVINCIBILEI ARMADA”. În anul 1588, Filip al II-lea, regele Spaniei, pregătise un plan ambițios de cucerire a Angliei, constituind în acest scop o flotă de război compusă din cca 130 de nave mari, pe care o denumi *Invincibila armada*. Pornind din Cadiz, sub conducerea ducelui de Medina-Sidonia, navele spaniole — ce purtau cu ele 8 000 de marinari și 19 000 de luptători — sosiră în fața portului Plymouth, de pe tîrmul sudic al Angliei, pregătindu-se de debarcare. Flota engleză, compusă din 197 de nave, inferioare celor spaniole ca tonaj, dar alcătuită din corăbii mai iuți și mai bine înarmate, alături cu comanda lordului Howard, rezistă cu succes asaltului greoaielor nave spaniole și, în cele din urmă, uriașa armada se retrase ancorînd la Calais, fără a fi suferit pierderi prea serioase.

Acum fu rîndul englezilor să atace, cu ambarcațiuni incendiare încărcate cu pulbere și catran, distrugînd multe nave spaniole. Spaniolii, pentru a scăpa de pericol, se îndepărtară în grabă spre Marea Nordului sperînd să ajungă, ocolind pe la nord Marea Britanie, în Irlanda, țară catolică, aliata lui Filip al II-lea. Dar, pe neașteptate, o puternică furtună se abătuse asupra acestei mări, atît de agitate mai tot timpul anului. Flota, sub ploaia dezlănțuită, împrăștiată de furia vîntului care nu mai conțenea, fu împinsă spre stîncile ascuțite din preajma tîrmurilor inospitaliere ale Irlandei. Și astfel, mai bine de jumătate din navele spaniole își găsiră

sfîrșitul pe fundul mării ori se sfărîmară de stînci. Zece mii de spanioli au pierit, iar din cea mai mare flotă de război cunoscută pînă atunci, abia 50 de nave aveau să se mai întoarcă. Tristul periplu al *Invincibilei armade* a însemnat, de fapt, sfîrșitul supremației Spaniei ca putere maritimă. Și poate că toate acestea nu s-ar fi întîmplat dacă ducele de Medina-Sidonia n-ar fi avut nefericită inspirație să străbată apele atît de des bîntuite de furtuni ale Mării Nordului. Dar spre sfîrșitul veacului al XVI-lea nu se făceau încă observații meteorologice de care să se fi servit comandantul flotei spaniole.

CEAȚA ȘI SOARELE AUSTERLITZULUI. În aprilie 1805, Rusia, Anglia și Austria alcătuiră o nouă coaliție — cea de a treia. — împotriva Franței napoleoniene. După un șir de victorii fulgerătoare, armata franceză străbate Europa Centrală și ocupă Viena, la 12 noiembrie. Schimbînd direcția de înaintare spre nord, Napoleon Bonaparte, în fruntea armatei franceze, se pregătise să dea bătălia decisivă cu armatele rusești și austriece în apropierea localității Austerlitz (azi Slavkov-u-Brna) din sudul colinelor Morave. Armatele coaliției, conduse de înșiși împărații Alexandru I și Francisc I, ocupau platoul Prateň, nu mai înalt de 250 de metri, situat la 5 km vest de Austerlitz, în timp ce francezii se grupaseră pe versantul drept al văii riului Goldbach (Bassantrice). În ziua de 2 decembrie vremea era umedă și rece, iar o ceață deasă se lăsase încă din ajun învîluind împrejurimile. Iată însă că spre dimineață negura se risipește de pe înălțimile platoului, lăsînd liberă vederii amplasarea trupelor rusești, dar acoperind încă valea riului Goldbach, unde francezii se pregătesc de atac. O jumătate de oră mai tîrziu soarele luminează întregul platou făcînd să strălucească cele 90 000 de baionete ale lui Kutuzov ce pornesc spre vale pentru a da piept cu armata franceză. Bătălia a durat pînă aproape de faptul serii și francezii aveau să cucerească cea mai strălucită izbîndă din lungul șir al victoriilor napoleoniene. Geniul militar al lui Napoleon a intuit că retrăgîndu-și în ajun armata de pe platou va obliga trupele rusești să-l ia în primire, expunîdu-se însă privirii francezilor din vale, pe care, după cum am văzut, prezența ceții avea să-i ocrotească, iar cînd norii s-au risipit, soarele Austerlitzului avea să-și aducă partea sa de contribuție la desăvîrșirea cîștigării acestei bătălii.

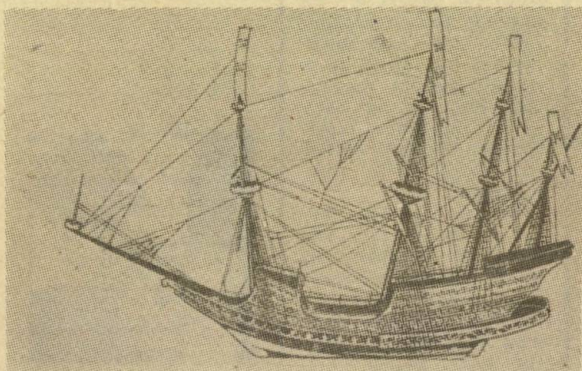
DACĂ AR FI EXISTAT O REȚEA DE INFORMARE METEOROLOGICĂ. Deși încă din primele decenii ale secolului al XIX-lea în majoritatea statelor europene se efectuau tot mai numeroase observații instrumentale asupra parametrilor ce definesc starea vremii, practic nu se putea vorbi de existența unei rețele de stații meteorologice, care să furnizeze datele necesare nici măcar în cuprinsul aceleiași țări. A trebuit ca un eveniment deosebit să impulsioneze, ba mai mult decît afit, să reclame interesul general pentru realizarea acestui deziderat. Acest eveniment este legat de campania din Crimeea (1854—1856) cînd a avut loc războiul purtat de Rusia împotriva Franței, Angliei, Turciei și Sardiniei.

În toamna anului 1854 flota anglo-franceză a început asediul Sevastopolului, principalul port militar al Rusiei la Marea Neagră. La 14 noiembrie, o furtună nemaipomenit de violentă s-a abătut cu toată furia asupra flotei aliate ce staționa în fața Balaklavei. Lanțurile groase de oțel ale ancorelor s-au rupt ca sforile sub presiunea vijeliei. Corăbiile au devenit jucăria valurilor și au început să se ciocnească între ele. Tunurile de oțel au fost smulse din lăcășele lor distrugînd tot ce se întîneau în cale. Navele de război s-au scufundat unele după altele sau au fost aruncate pe tîrm eșuînd pe bancurile de nisip. În cîteva ore flota engleză a pierdut 32 de vase printre care și nava „Prințul Negru”, mindria marinei regale. A pierit, de asemenea, nava amiral a flotei franceze, „Henric al IV-lea”, împreună cu alte 26 de nave.

Pentru a elucida cauzele acestei mari catastrofe navale, ministrul de război al Franței, mareșalul Jean-Baptiste Vaillant, l-a însărcinat pe cunoscutul astronom Urban Le Verrier, directorul Observatorului astronomic din Paris, care era la curent cu cele mai noi realizări în domeniul meteorologiei. Le Verrier s-a adresat tuturor oamenilor de știință care făceau observații meteorologice în acea vreme. Adunînd datele necesare, el a însemnat apoi pe o hartă a Europei starea timpului cu cîteva zile mai înainte ca furtuna să se fi declanșat pe Marea Neagră. Astfel, Le Verrier a constatat că furtuna a luat naștere tocmai în vestul Mării Mediterane și după ce a străbătut Italia, Marea Adriatică și Peninsula Balcanică, după trei zile a pătruns în Marea Neagră. Consecințele acestei dezlănțuiri a naturii puteau fi, deci, evitate dacă ar fi existat o rețea de informații meteorologice.

La 16 februarie 1855, Le Verrier prezintă împăratului Napoleon al III-lea proiectul înființării primei rețele meteorologice pe pămîntul Franței, a cărei organizare a fost terminată în 1856. Rețeaua a devenit apoi internațională prin crearea unor rețele similare în Anglia, Prusia, Austria, Italia, Rusia ș.a. În 1860, amiralul și meteorologul englez Robert Fitz-Roy întocmește primele hărți meteorologice, folosind datele primite din țările Europei. Începutul de drum fusese făcut!

O SCURTĂ AMELIORARE A VREMII. La 6 iunie 1944 a avut loc pe coastele Normandiei operația „Overlord”, cea mai vastă acțiune de debarcare cunoscută pînă acum în istorie. Peste 2 700 de nave cu remorci și 700 nave escortează, aparținînd forțelor aliate anglo-americane, cărora li s-au adăugat cca 11 000 de avioane de luptă și aproximativ 1 000 de planoare, au fost angajate în această operațiune

Navă de luptă
spaniolă

ce avea să deschidă cel de al doilea front în Europa împotriva Germaniei hitleriste. După o înclăștare dramatică, forțele expediționare aliate au reușit să debarce, până la sfârșitul zilei de 6 iunie, cîte o divizie în fiecare dintre cele cinci capete de pod de pe țărmul Normandiei, în afara celor trei divizii care efectuaseră operația de desant aerian. Operațiunea „Overlord” reușise! Și totuși puțin a trebuit ca data declanșării acestei importante acțiuni să fie din nou aminată. Proiectată inițial pentru primele zile ale lunii mai, cînd se realiza prima combinație prielnică între orarul fluxului și cel al răsăritului Soarelui, debarcarea a trebuit să fie aminată din considerente de ordin tactic și strategic. Înaltul comandament aliat, avînd în frunte pe generalul american D. Eisenhower, a hotărît ca operațiunea să fie declanșată în intervalul 5—7 iunie, cînd se realiza, din nou, un context asemănător cu cel de la începutul lunii precedente. Dar iată că la orele 4 dimineața, în cadrul primei ședințe zilnice a comandamentului aliat cu comisia meteorologică, condusă de colonelul britanic de aviație I.M. Stagg, acesta, în urma unei temeinice analize a situației sinoptice, anunță cel puțin pentru 5 iunie o prognoză a vremii mai mult decît descurajantă. Într-adevăr, un cîmp ciclonic, cu întreaga lui suită de fronturi atmosferice, urma să traverseze zona Mării Minencii, determinînd o vreme umedă și rece, cu cerul acoperit de nori cu plafonul foarte jos, din care aveau să cadă ploi abundente, în timp ce rafalele vîntului se preconiza că vor atinge, temporar, 70—80 km pe oră. În asemenea condiții devenea imposibilă debarcarea deoarece marea montată de vîntul deosebit de tare împiedica accesul navelor de debarcare spre plajele normande. În plus, plafonul coborît al norilor făcea practic imposibilă protecția aeriană. Ținînd seama de condițiile meteorologice afit de precare, generalul Eisenhower decide amînarea operației. A doua ședință cu comisia meteorologică, ținută în aceeași zi, la orele 21.30, nu lăsa nici o rază de lumină în sumbrul tabloului al dimineții, colonelul Stagg și colaboratorii săi informînd înaltul comandament aliat că pe coastele nordice ale Franței, condițiile meteorologice sînt și mai puțin prielnice. Tensiunea a sporit și mai mult deoarece consecințele inevitabile ale unei noi amînări a debarcării puteau periclita însăși întreaga operațiune.

În dimineața zilei de cinci iunie, la orele trei și jumătate, în timp ce vîntul, de proporțiile unui uragan, zgîlția din temelii micul cantonament al cartierului general aliat, iar șuvoaiile de ploaie se întărîșă, meteorologii afișară un neașteptat optimism: prognoza pentru 6 iunie anunța o vreme mult ameliorată. După datele minuțios prezentate și analizate de meteorologi, această ameliorare simțitoare a vremii n-avea, însă, să dureze decît cel mult 36 de ore, după care furtuna se va dezlănțui iar. Deși perspectiva era departe de a fi strălucită, deoarece răgazul destul de scurt nu putea permite debarcarea în condiții acceptabile decît a primelor valuri de asalt, totuși, ținînd seama de consecințele nefaste ale unei noi amînări, se hotărî lansarea atacului în primele ore ale zilei de 6 iunie. Prognoza meteorologică s-a dovedit a fi excelentă și astfel scurta perioadă de ameliorare a vremii a permis realizarea cu succes a operațiunii „Overlord”, care a avut o influență deosebită la obținerea victoriei finale de către aliați.

IOAN STĂNCESCU

cercetător principal
la Institutul de Meteorologie
și Hidrologie

PRIMII NOȘTRI AERONAUȚI

La 9 iunie 1874 s-a înălțat deasupra Capitalei primul balon cunoscut la noi. Era balonul „Mihai Bravu”, confecționat la Paris. În prima sa cursă a avut la bord doi cutezători: pe ziaristul Grigore Ventura și pe negustorul M. Villemont. În a doua sa cursă, acest uriaș înalt de 25 de metri și cu diametrul de 14 metri, a transportat trei ofițeri — maiorii: Constantin Poenaru, Jak Lahovari și Dem. Demetrescu, plecați cu misiunea de a întocmi prima hartă militară aeriană a Bucureștilor. Misiunea fiind îndeplinită cu succes, Ministerul de Război a hotărît înființarea primei secții de aerostație, în cadrul Regimentului 1 Geniu. A fost trimis la Paris locotenentul Ion Gărdescu și acesta, după o specializare de cîteva luni, s-a înapoiat în țară aducînd un balon sferic achiziționat pentru secția prevăzută. Balonul a fost utilizat începînd din luna iunie 1892. În 1894, secția de aerostație dispunea de primul său balon confecționat în întregime în țară. În 1905 și 1906, locotenenții Asachi și Moruzi fac dese ascensiuni cu balonul „România” (în fotografie) — cel mai mare de pînă atunci folosit de armata noastră. În 1912, aerostația noastră activa sub forma unei companii, comandată de căpitanul Fotache Ionescu. La sfîrșitul lunii august 1916, compania aceasta avea cinci baloane de cîte 630 mc, care au conlucrat cu artileria, dînd rezultate multumitoare din primele operațiuni.

ION MUNTEANU

ȘCOALA DE AVIAȚIE

DE LA COTROCENI

Ministerul de Război a înființat, în luna aprilie 1912, Școala de Aviație de la Cotroceni, unde tinerii ofițeri români învățau arta zborului. Școala era înzestrată cu zece aparate — patru biplane „Farman”, cinci monoplan „Bleriot” și un hidroaeroplan (cărui i se spunea „Rața”). Avioanele erau de tipul cel mai nou și atingeau viteze de pînă la 95 de km pe oră, iar patru dintre ele puteau să se înalțe pînă la altitudinea de 500 de metri.

În fotografie: hangarele în care erau adăpostite aparatele de zbor și cîțiva dintre ofițerii primei promoții a Școlii.

Savantii IN UNIFORMĂ

Locotenent-colonelul
ȘTEFAN ODOBLEJA -
PIONIER
AL CIBERNETICII,
CERCETĂTOR
IN DOMENIUL
PSIHOLOGIEI
ȘI PEDAGOGIEI
MILITARE

În galeria marilor personalități ale științei, culturii sau artei românești și mondiale se înscriu, la loc de frunte, și numeroși militari români, care fac cinste uniformeii armatei noastre și patriei în care s-au născut. Printre aceștia se numără, fără îndoială și Ștefan Odobleja, medic militar, căpitan, pe vremea când publica celebra sa lucrare de pionierat în cibernetică „Psychologie consonantiste”, la o editură pariziană, în două volume (1938, 1939), care, așa cum afirmă dr. Mihai Golu în prefața cărții Psihologia consonantistă și cibernetică, „se adaugă ca o piesă deosebită la dosarul genezei și dezvoltării celei mai influente dintre științele secolului al XX-lea - cibernetică”.

Ștefan Odobleja (născut la 13 octombrie 1902 în localitatea Valea Hoțului, jud. Mehedinți și decedat la 4 noiembrie 1978 la Drobeta-Turnu Severin) s-a preocupat și de fizică, filozofie, psihologie, drept, teatru, poezie, ziariistică. Despre meritele lui Ștefan Odobleja în fundamentarea și dezvoltarea ciberneticii s-a scris mult în cadrul acțiunilor de redescoperire și reevaluare a moștenirii științifice a marelui savant. În cele ce urmează ne vom referi la unele dintre preocupările sale mai puțin cunoscute în domeniul psihologiei, pedagogiei și sociologiei militare.

Ca ofițer medic, cu preocupări de cercetare interdisciplinară, Ștefan Odobleja a fost printre cei mai activi colaboratori ai revistei „Spirit militar modern”, o revistă de psihologie, pedagogie, sociologie și etică, care în primul număr din ianuarie 1939 publica articolele „Sufletul ostășesc” de profesor C. Rădulescu Motru, „Forța autorității”, „Profesor și ofițer”, „Psihologia și pedagogia ordinului” ș.a.

În Nr. 5/6 1939 al aceleiași reviste, după apariția și a celui de al doilea volum din „Psychologie consonantiste”, se tipărește o recenzie a lucrării, care este apreciată ca „o încercare de a expune psihologia printr-o prismă psiho-fizică”, „o lucrare realistă cu caracter aplicativ și interesantă”, iar consonantismul ca „ultima expresie a fizicismului psihologic și ultima sa formă evolutivă”, ce încearcă să explice misterul psihicului prin „consonanțe și disonanțe de unde vibratorii”. Recenzia se încheie cu speranța că lucrarea lui Odobleja „nu va scăpa atențiunii celor în drept... ea făcând proba elocventă a unei puteri de muncă științifică”. În paginile revistei mai apar și două articole semnate de medic căpitan dr. Șt. Odobleja, intitulate „Teorie și

practică” și „Cantitate și calitate”.

În contextul politic și militar al anului 1939, atunci când deasupra Europei se adunau norii grei ai războiului hitlerist, când independența și suveranitatea, integritatea teritorială a României erau grav amenințate, Ștefan Odobleja, alături de alte mari personalități române (C. Rădulescu Motru, semnatul articolului semnalat, era președintele Academiei Române), se simte obligat să sprijine și cu condeul acțiunea națională de întărire a capacității de apărare și de rezistență armată în fața agresiunii.

Primul articol al savantului abordează teoria și practica, în exclusivitate ca laturi ale învățămîntului militar și ale procesului instructiv-educativ cu toate categoriile de militari. După definirea noțiunilor și citeva considerații critice asupra concepțiilor absolutizante în privința celor doi termeni, Odobleja pledează pentru intensificarea teoriei în pregătirea ostirii. Lecția scrisă (cartea) să se substituie și să se asocieze, „cu incomparabile avantaje”, lecției vorbite. Adică, după părerea savantului, „fiecare școlar-soldat să-și aibă cartea sa”, să se încurajeze tipărirea de manuale bune pentru elevi, soldați și grade inferioare, să se încurajeze

publicistica militară, termenii tehnici militari să fie adaptați limbii române pentru a fi mai bine înțeleși. Cărțile, manualele să fie „scrise literar de către oameni cu talent”, să fie bogat concretizate prin figuri, scheme, tablouri sinoptice etc. Autorul militează și pentru încurajarea cititului în toată ierarhia militară „prin exemple, distincțiuni, dirijare, promovare după acest criteriu”. Pentru ofițeri și subofițeri să se atribuie o notă specială pentru citit și cultură militară. „Studiozitatea trebuie să fie o notă atît de prețuită încît ea trebuie să acopere complet toate micile defecte (lipsuri în pregătire, n.n.) inerente cititului și meditării” spune Ștefan Odobleja. Tot pentru încurajarea studiului propunea să se acorde timpul necesar pentru citit, și aceasta nu prin sacrificarea altor nevoi ale serviciului ci „să se suprimе unele pierderi de timp inutile sau formale”, să se constituie biblioteci pentru companii, o bibliotecă a regimentului — „organizată, clasificată, condusă de un om competent, activă și deschisă în permanentă”, cu cărți multe și bune, „cărți de specialitate militară — apoi cărți practice (de știință aplicată) și, într-o proporție cuvenită, cărți de literatură extrem de selecționate (istorice, patriotice, eroice, naționale, morale etc)”.

În ceea ce îl privește pe ofițer, Odobleja considera că școala militară nu epuizează pregătirea teoretică a ofițerului — „Ea abia le înșăilează” —, ofițerul fiind obligat să-și continue demersul instructiv-formativ. „Cu terminarea școlii nu înseamnă că trebuie terminat cu cartea. Orice profesiune intelectuală — scria Odobleja — cere pregătire continuă și școală pe viață. Ofițerul este intelectualul armatei el trebuie să citească mult. În carte stă superioritatea ofițerului și prin carte trebuie să se impună el în primul rînd.”

Pentru învățămîntul militar savantul stabilește cîteva imperative: „Mai multă carte, mai puține ore de program, dar mai mult citit... și mai multe idei... mai mult realism, mai multă intuiție și demonstrații practice”. Școlile și unitățile să fie mai bine dotate cu material demonstrativ, chiar procurat cu forțe proprii, „adunările să fie restrînse la minimum necesar, ordinele ca și celelalte documente scrise, să fie de o concizie extremă”, să se facă o mai strînsă legătură între teorie și practică imediat după însușirea teoriei. „Ostașului nu-i trebuie teorie pentru teorie, teorie-sport sau teorie-jucărie, ci teorie aplicată

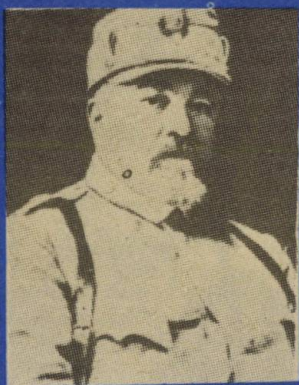
cu folos în viața militară și la război”. Pentru ofițer trebuie să existe cărți sau regulamente cu planuri de lecturi bine gîndite, cît mai sistematizate și bine alese, după care el să se orienteze în expunerea lecțiilor și, desigur, să le amelioreze în timp. Inspecțiile care dau „tonul și direcția întregii activități a subordonaților” să procedeze la „înlocuirea vorbelor prin idei și a ideilor prin fapte”.

În pregătirea cadrelor, „școala ofițerilor” la unități trebuie să devină „un fel de societate științifică, de specialitate, o mică academie militară” în care să nu se repete aceleași subiecte, ci să se cerceteze ideile noi, să se dezbătă probleme mari, să se facă propuneri de metode noi, să se argumenteze cu norme ale științei militare și mai ales cu fapte experimentale. Conferințele cu cadrele să vizeze cît mai mult originalitatea, contribuția personală, noutatea, spontaneitatea, să se folosească o bibliografie bogată, iar dezbaterile să se facă disciplinat și cu competență astfel ca întreaga „școală a ofițerilor să reprezinte un mijloc de emulație, un loc de încercare, un sistem de selecționare”.

Cea de a doua latură pe care accentuează Odobleja în instrucția militară este intensificarea practicii. Însușirea tehnici militare, concentrată, fără multă frământare sau formalistică pedagogică, trebuie să cuprindă multă practică, „să arătăm oamenilor cum să facă și să fie puși, apoi, să repete pînă cînd ajung să execute cu maximum de precizie și rapiditate”. Tot în sfera practicii, spune Odobleja, e nevoie ca fiecare ostaș să i se însușe pasiunea pentru tehnică, să învețe să înăoate, să escaladeze, să urce dintr-o prăpastie sau să o coboare, să călărească, să pedaleze, să vîslească, să facă un pod, să lovească bine o pîntă terestră, dar și aeriană etc.

În cel de al doilea articol, urmînd aceeași schemă, Ștefan Odobleja definește noțiunile de cantitate și calitate, după care, transpunîndu-le fenomenului militar, le concretizează în considerații interesante asupra ofițerului, subofițerului și soldatului...

Lată deci, prin prisma exclusiv a celor două articole, cîteva păreri ale savantului Ștefan Odobleja, în probleme importante ale gîndirii și practicii militare românești interbelice. Desigur, majoritatea acestora vizau schimbări profunde în domeniile abordate, atunci, în epocă, iar multe dintre ele își păstrează actualitatea și în zilele noastre.

Locotenentul
IOAN CANTACUZINO

Savantul bacteriolog de renume mondial s-a născut la 21 XI 1863 și a decedat la 14 I 1934 în București. Contactul cu armata datează din 1885 cînd își satisface stagiul militar, cu gradul de sublocotenent, într-o unitate de geniu. După o scurtă perioadă petrecută în Franța, la studii, se reîntoarce în țară și este numit profesor la Facultatea de medicină din București, iar în 1908 director al Serviciului sanitar civil. Conform Dicționarului „Prezențe militare...”, în 1913 este rechemat în armată și i se acordă gradul de locotenent încredințîndu-i-se „sarcina de a iniția acțiunile de combatere a epidemiilor de febră tifoidă și holeră asiatică, izbucnite în rîndurile armatei, în care scop organizează carantinele de la Zimnicea și vaccinează militarii din Corpul IV armată. În timpul campaniei din 1916-1918 este din nou mobilizat... În 1917 a fost numit directorul Serviciului sanitar militar și civil pe întreaga țară”. A fost decorat cu numeroase ordine și medalii românești și străine. În 1921 a creat Institutul de seruri și vaccinuri, care-i poartă numele, iar în 1931 Institutul sud-est european de folclor și medicină. A participat la viața culturală și politică a țării fiind unul dintre fondatorii revistei *Viața Românească*. Tot el a fondat (în 1924) *Revista științelor medicale*. În 1925 devine membru al Academiei Române și al mai multor academii de peste hotare.

Căpitan IOAN VLAD

**Locotenentul
HORIA HULUBEI**

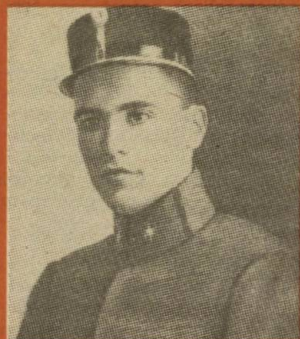
S-a născut la 15 XI 1896, în orașul Iași, a decedat la 23 XI 1972, la București. Savant de renume mondial, întemeietorul școlii românești de fizică nucleară, cercetător în domeniul aeronauticii. A fost elev al Școlii de ofițeri de infanterie Botoșani, pe care a absolvit-o în 1916, cu gradul de sublocotenent.

„Contactul cu școala militară de la Botoșani — va declara marele savant cu prilejul unui interviu acordat publicistului V. Firoiu — mi-a trezit curiozitatea care trăiește în fiecare adolescent animat de prestigii hainei militare: Cum o fi oare în armată, cum o fi oare la Școala militară? erau cele două întrebări care mă frământau mereu. Trecerea prin tot cortegiul de forme și contacte cu școala însăși și cu oamenii ei, cu tovarășii mei de an și cu regimul sever al disciplinei militare, fiind vreme de

război, nu m-au impresionat prea mult în mod special, pentru că și noi „civilii” eram preocupați de soarta armatei, de soarta țării... Acolo, pe frontul Moldovei, am cunoscut lupta cu mitraliera și cu pușca, precum și rosturile folosirii baionetelor, pe când nu le aflasem decât teoretic și numai în perioada de aplicații la școala militară. La vârsta studiilor universitare atît de mult visate pe băncile liceului, la vârsta marilor idealuri, îmi făurisem o viață în tranșee și trăiam emoția luptătorului stăpînit de o supremă năzuință: să-mi apăr patria”... Viitorul savant a fost trimis, cu gradul de sublocotenent, pe frontul de la Mărășești, unde a primit comanda unui pluton format din rezerviști. „Nu voi putea uita în tot cursul vieții mele, recunoașterile făcute ca infanterist, cu acești bravi ostași de sub comanda mea, care căutau să mă protejeze în timpul misiunii noastre comune: «știți, noi sintem mai bătrîni, e păcat de tinerețea dvs... țara are nevoie mai multă de dvs.»”.

Ținîndu-se seama de înclinațiile sale pentru aeronautică (construirea aeromodelor, a realizat chiar un planor cu care a încercat să zboare), cit și de rezultatele remarcabile obținute la învățătură, (a fost șef de promoție), la sugestia generalului Berthelot, șeful Misiunii franceze în țara noastră, a fost trimis la studii de specialitate, mai întîi în Anglia, apoi în Franța, devenind curînd pilot militar. A îndeplinit cu succes mai multe misiuni împotriva armatei germane, după care a revenit în țară și a fost repartizat cu gradul de locotenent, la Grupul II aeronautică Tecuci.

După demobilizare și-a continuat activitatea științifică contribuind la dezvoltarea fizicii nucleare în țara noastră și în lume. În 1955 a devenit membru al Academiei Române. A mai fost membru corespondent al Academiei de Științe din Paris și al Academiei de Științe din Lisabona. A dus o activitate remarcabilă pe tărîm obștească

**Colonelul (r)
C. DAICOVICIU**

S-a născut la 1. III. 1898, în comuna Căvâran — azi Constantin Daicoviciu, județul Caraș Severin — și a decedat la 27. V. 1973, la Cluj-Napoca. Istoric și arheolog de renume mondial. În 1916, încă de pe băncile școlii, a fost încorporat și repartizat la Regimentul 43 infanterie din armata austro-ungară, unitate formată numai din români. Urmează cursurile unei școli de ofițeri de rezervă. După absolvire a fost trimis pe frontul din Italia. „În fruntea batalionului nostru — avea să declare mai tîrziu savantul — fluturau tricolorul românesc, ca rod al unei inițiative proprii și anonime... iar cîntecul pe care-l cîntau ostașii acestui batalion în timpul marșului era însuși Marșul lui Mihai Viteazul. Uniformele erau austro-ungare dar inimile, cugetele și năzuințele, ca și graiul și cîntecele, erau românești”. După doi ani revine la Caransebeș... În 1955 înîndu-se seama de meritele sale deosebite în domeniul arheologiei și istoriei a primit titlul de membru titular al Academiei Române. A fost ales (vezi „Prezențe militare în știința și cultura românească”, Editura Militară, 1982) membru corespondent al Institutului arheologic din Berlin și al Societății de studii latine din Paris. În 1968, Universitatea din Viena i-a decernat premiul „Gottfried von Herder”. În 1969 autoritățile române hotărîsc înaintarea sa de la gradul de maior la gradul de colonel în rezervă... A fost distins cu titlul de Erou al muncii socialiste. A fost deputat în Marea Adunare Națională și membru al Consiliului de Stat. A scris numeroase opere științifice de o certă valoare, multe dintre ele cu privire la formarea poporului român și a limbii române.

JEAN GHELIUC

MAXIME

Amar cetățenilor a căror inimă nu bate pentru patrie

DIMITRIE BOLINTINEANU

Patriotismul este dreptul cel mai scump și cea mai sacră datorie a fiecărui cetățean

BOGDAN PETRICEICU HASDEU

Artiști plastici în uniformă

ISER

Cînd avea vîrsta de 32 de ani (în 1913), pictorul și graficianul Iser a îmbrăcat haina militară, fiind concentrat. Avea gradul de soldat și s-a mîndrit cu această haină, dovadă că a ținut să aibă și să dea prietenilor această fotografie pe care o reproducem (aflată astăzi în colecțiile Academiei R.S.R.). Reamintim că Iser a fost membru al Academiei Române și a primit titlul de Artist al Poporului.

ION JALEA

Academicianul Ion Jalea, care ne-a dăruit remarcabile opere de artă — peste două sute de lucrări de compoziție și mai bine de o sută de portrete — s-a întîlnit cu viața ostășească în 1913 cînd a fost încorporat, ca

soldat cu termen redus, în cadrul Regimentului 34 infanterie, batalionul de la Babadag. Reîntreat în viața civilă și-a reluat activitatea de sculptor pînă cînd evenimentele din 1916 l-au chemat din nou sub drapel. A urcat treptele ierarhiei militare pînă la gradul de locotenent-colonel (r). În august 1917 se afla pe frontul de la Mărășești, în zilele marii ofensive ale armatei române renăscute. În timpul unui intens bombardament inamic, un obuz explodează în preajma sa ucigînd mai mulți ostași. Sculptorul va fi grav rănit rămîind, de atunci, fără brațul stîng, amputat la spitalul din Galați. Cu toate acestea, după demobilizare, a continuat să sculpteze pînă la sfîrșitul vieții. Și-a reluat lucrul în atelier „simultan cu educarea de a trăi cu un singur braț”. Multe dintre lucrările sale poartă amprenta anilor de eroism legendar al ostașilor români. De altfel, cum însuși sculptorul a mărturisit într-un interviu acordat revistei noastre, chiar și în timpul luptelor a continuat să sculpteze folosind lutul tranșeelor.

Despre anii petrecuți la Iași, ca elev la școala militară, poartă amintiri frumoase: „Acolo, la Iași, mi-a fost oțelită voința pe care o consider temeiul cercetării științifice; cele învățate la Iași, la Liceul militar, m-au călăuzit să ajung pe drumul dezvoltării, să găsesc soluția prin tenacitate”.

Caleidoscop

● La 6 iunie 1944, dincolo de apele Mării Minecii este pusă în mișcare armata aliată pregătită să debarce în Europa, unde o așteaptă 57 de divizii germane eșalonate în spatele celor 3 000 de kilometri ai „Zidului Atlanticului”, socotit inexpugnabil. La ora 4 dimineața, cea mai uriașă flotă navală și aeriană concentrată vreodată în lume se îndreaptă către locul ales pentru debarcare — o fîșie de 100 de km din coasta Normandiei. Sînt 3 000 de nave special construite pentru această acțiune, 500 de nave de război (crucișătoare, port-avioane, culegătoare de mine, submarine) și 11 000 de avioane, dintre care 1 000 au la bord parașutiști. Iar în urma lor, cîteva mii de genști instalează rețeaua de conducte subacvatice necesare transportului carburanților. La apusul soarelui, cînd „cea mai lungă zi” s-a terminat, aliații trecuseră de „Zidul Atlanticului” și debarcaseră în Franța. Bilanțul bătăliei: 5 000 de morți, 800 de avioane doborîte, 500 de ambarcațiuni scufundate — numai din efectivul aliaților. Pierderile germane n-au fost anunțate niciodată. În următoarele trei luni au fost aduși în Europa, pe calea deschisă la 6 iunie, aproape două milioane de ostași.

● Cetățeanul Bogumil Kunici din localitatea Kalisz (R.P. Polonă) este posesorul unei originale colecții de figurine. El are nu mai puțin de 2 000 de soldați și luptători din... plumb, reprezentînd diferite epoci istorice și, mai ales, din timpul războiului de 30 de ani și din epoca napoleoneană.

M.B.

Sașa Pană:

ÎMI AMINTESC

În octombrie 1948 am fost rechemat în cadrele active ale armatei, cu gradul de colonel, adică acel al colegilor de promoție (dar care nu fuseseră îndepărtați în virtutea legilor discriminatorii antonesciene). Am îmbrăcat cu plăcere uniformă militară, pentru că era a armatei republicii, a armatei populare. Am

Colonelul Șașa Pană

părăsit redacția *Flacărei*, organ al USASZ (adică al Uniunii Sindicatelor de Artiști, Scriitori și Zlariști) — bunica *României Literare* de azi, dacă socotim *Gazeta Literară* fiica ei legitimă — și am trecut la conducerea revistei *Educația artistică*. Această revistă ostășească, după o meteorică transformare în *Lumina*, a devenit *Viața militară* de azi. Educația artistică se subintitula organ al D.S.P.A., adică al Direcției Superioare Politice a Armatei (azi, Consiliul Politic Superior al Armatei).

Cei aproape patru ani cit am conlucrat cu colectivul redacțional al *Educației artistice*, mi-au lăsat o neumbrită, frumoasă amintire. Revista, care apărea lunar (un timp bimestrial), în format de carte (100—200 pagini), publica material dedicat exclusiv echipelor artistice din unitățile militare (echipe a căror activitate o îndrumam și inspectam). Așadar conținutul revistei era: scurte piese de teatru (unu-două tablouri), poezii, monoloage (umoristice), cîntece. Toate strîns legate de evenimentele (co-

memorări istorice, momentul politic ș.a.) lunii pentru care apărea respectivul număr. Pentru ca echipele să aibă răgaz să le pregătească, să le transforme în spectacole, aceste materiale se tipăreau cu cel puțin o lună anticipat. Și niciodată această apariție la timp, nu a fost eludată. În ședințe stabileam, conform dorinței fiecăruia, forma în care să scrie (teatru, poezie etc) și fixam data cînd materialul trebuia adus spre lectură în plenul redacțional și, eventual, ajutat cu sugestii la îmbunătățirea lui. Cu plăcere îmi amintesc că întotdeauna acea dată a fost respectată de toți. Chiar și colaboratorii externi nu ne făceau greutăți (...) Echipile artistice din țară se prezentau, la sfîrșit de an... teatral, la un concurs. Nu-mi amintesc dacă se acordau și premii sau numai satisfacții morale!

Educația artistică conținea ode, imnuri, poezii antologice, originale sau traduceri. (...) Poeziile erau precedate și de un sintetic medallion bio-bibliografic al respectivului poet. De altfel și colectivul redacțional avea poezii săi: N. Țăutu, S. Sigartău, N. Dumbravă și alții abseși la apelul memoriei. Umorele și satira (necesar adjuvant educativ) erau prezente prin penele ascuțite ale lui Fred Firea, George Mihălache și alții.

Îmi amintesc de acei care m-au ajutat să facem din această tipăritură o revistă cu un nivel artistic, estetic mereu mai ridicat, știut fiind că numai atare pagini pot convinge, deci să-și atingă scopul urmărit. Și în primul rînd voi aduce aici numele harnicului, plinului de entuziasm căpitan Constantin Ghiiban, secretarul de redacție al revistei. A trecut prea curînd în lumea umbrelor delicatului, chiar timidul Ghiiban, doborât de o boală necruțătoare. Numele lui îl asociez și momentului de reînviere a operetei cu „*Cîntecul munților*” pentru al cărui libret, Viorel Doboș scrisese o muzică inspirată. Una din bucuriile scurtei vieți a lui Ghiiban a fost să-și vadă apărută cartea la care robotise ani mai mulți (din extrema conștiinciozitate care îl caracteriza), o

monografie a vieții și operei lui Ciprian Porumbescu, — amîndoi de fel de pe aceleași meleaguri.

Prin acei ani, cînd făceam parte din colectivul de îndrumare a Teatrului Armatei, în fruntea lui era un destoinic maior (împunător și prin statură) pe nume Nicu Răducu. Cîte titluri valoroase au devenit spectacole — cu sîlile neîncăpătoare — datorită, în bună parte, și perseverenței acestui neobosit animator: *Vînt de libertate*, *Tarsița* și *Roșiorul*, *Pericola*...

Cu melancolia inerentă cînd gîndul călătorește spre trecute și ireversibile vremi, mă revăd conducînd dezbaterile în care pregăteam fiecare viitor caiet al *Educației artistice*. Cei care citeau sau aduceau observații erau atunci mai tîneri cu o pătrime de veac și stele încă puține le străluceau pe umeri. Ei se numeau maiorul Laurențiu Fulga, căpitanul Nicolae Țăutu, soldatul în termen Ștefan Gheorghiu (care intra în colectivul redacției cu aureola de autor premiat al nuvelei „*Roțița*”) și alții. În colectivul nostru erau și angajați civili, poeți ca Nicolae Dumbravă, prozatori și dramaturgi ca Mircea Radina (cu vocea-i șoptită, parcă de departe), Aurel Drăghicescu, Vlaiculescu (...)

Mircea Radina, poet, prozator și dramaturg

În 1950 am primit în colectiv un fruntaș în termen al cărui nume abia peste ani urma să devină notoriu. Se numea Alexandru Pașcanu. E actualul profesor la Conservatorul bucureștean, autor, printre altele, al unei rapsozii pe care o ascult cu plăcere, din cînd în cînd la radio. În compunerile pentru revistă era și textier și komponist. Unele s-au bucurat de un deosebit succes printre oștii care le-au văzut interpretate, cum a fost sceneta „*Înainte, spre glumă, marș!*”. Într-o zi din toamna anului 1950, cînd plata drepturilor convenite colaboratorilor întîrziase mulțișor și bugetele personale se anemiaseră, am găsit în cabinetul meu, pe birou, următorul catren cu explicitul motto:

Căpitanul Constantin Ghiban, pe frontul antihitlerist

„Deși nu sînt în fața unei instanțe de judecată, colaboratorii revistei Educația artistică așteaptă cu înfrigurare să fie... achitați.

Telefoane și demersuri,
Cererii, semnături, jelanii.
„...E ușor a scrie versuri!”
Dar e greu ca să iei banii!

Nu mi-a fost greu să descopăr pe autor în făptura (măruntă) a fruntașului — de astă dată și în epigrame — Alexandru Pașcanu. Pentru ca evocarea anilor de muncă la Educația artistică să fie mai completă, trebuie să mai aduc neapărat un nume: al locotenent-colonelului Nicolae Constantin, șeful secției din care făcea parte și Biroul Creații. Acest om, cu mult tact tovarășesc și autentică minte clarvăzătoare, participa la lectura manuscriselor, dacă nu le lua la el spre „puricare”. Drag mi-a fost și mi-a rămas pentru inima sa caldă, pentru sinceritatea ce radia, pentru naturalul exprimării opiniilor sale, solid argumentate și dovedindu-se — totdeauna, cred — juste (...).

Am fost chemat la conducerea altei instituții militare, curînd după ce revista își schimbase formatul (în cel actual al *Vieții militare*) și începuse să-și îmbogățească sumarul cu cronici literare, muzicale, artistice (teatrale ș.a.) și cu un interesant material iconografic precum și cu medaloane de prezentare a scriitorilor români și străini. Am plecat luînd cu mine amintirea unor ani fructuoși la ai căror roade am fost sprijinit necondiționat de o echipă de tovarăși înzestrați și care s-au dăruit din plin muncii de redacție.

MONUMENTUL TĂCERII

— Povestire științifico-fantastică —

Femeia care venise în parcul aproape pustiu, deși nu mai era afit de tînără, arăta o stranie frumusețe. Nu era grăbită și nici nu aștepta pe cineva, așa cum nici atentă nu era la ce se petrece în jurul ei, semn că obișnuia să vină des aici și cunoștea aceste locuri.

Din cînd în cînd șoptea ceva copilului care alerga înaintea ei rîzînd și cum trecea așa, adîncită în gînduri, puteai să-ți dai seama de la bun început că nu era fericită. Prin nimic nu trăda chipul ei vreo durere. Dimpotrivă: trăsăturile-i blînde erau destinate, nici o grimasă nu le tulbura simetria armonioasă — doar în ochii mari, pentru cine ar fi privit-o cu atenție, stăruia încă amintirea unei dureri îndepărtate, pe care curgerea timpului nu izbucnise s-o ștergă. Ochii aveau o culoare albastră, deschisă, tulburătoare, de parcă rînduri nenumărate de lacrimi șterseseră ultramarinul lor viu de altădată.

Afară era iarnă, minus 90 de grade, dar în parcul acoperit aleile violet, arborii exotici, lacul cu debacader și ștrand se prezentau la fel ca-n timpul celei mai călduroase veri.

Femeia trecu împreună cu copilul podul arcuit peste lac și se îndreptă spre Monumentul Tăcerii.

— Mamă, strigă copilul, și ea tresări, mamă, dă-mi voie, te rog, să mă plimb cu călăușii resă.

— Bine, șopti ea! Du-te! Poftim ia cîte fișe dorești!

Îi întinse o fișă de cont în alb. Privi cum coama părului lui roșu ca focul saltă grăbită printre arbuștii violet care străjuiau aleile și, apoi, dispăre spre hipodromul cu resă dresăți.

O luă încet spre monument. Un obelisc de marmură galbenă tăiat în patru muchii pe care erau săpate cu litere albastre sute de nume. Deasupra, sculptura închipuia un scut, care se rotea încet în jurul unui ax, cu concavitatea în sus, sprijinind patru stele închipuind cele patru puncte titulare. De jur împrejur totul era acoperit cu plăci de marmură.

Se așeză pe o bancă. Ochii ei urmăriă coloanele lungi de nume săpate pe fațetele monumentului, apoi privirile îi coborî. Rămase un timp așa, dusă pe gînduri. Apoi des-

chise geanta și scoase un pachet de scrisori legate cu grijă...

30 vorel, anul 34 X

Scumpă Ran,

Este un lucru straniu dar, într-adevăr, așa e — pe scrisoarea ce ți-o trimit am pus data, dar n-am pus locul pentru că nu știu ce să pun: sîntem pretutindeni și nicăieri.

De aici, planeta noastră se vede exact așa cum știi că se vede din cosmos — tu ești acolo și atunci totul este în ordine, ești singurul meu punct de referință în acest univers mișcător și haotic!

Mi-e dor de tine, atît de dor încît aștept în fiecare zi să primesc scrisorile tale, te visez cînd sînt treaz și cînd dorm! Ran, dacă ai rămas însărcinată, așa cum îmi scrii, aș vrea să aduci pe lume un băiat! Nu știu de ce, dar țin atît de mult să fie așa! Aici e o manie dorița de a avea un fiu — chiar și comandantul, colonelul, o înțelege...

Am stat cu tine, Ran, doar două săptămîni. Mi se pare un vis! Aici viața este foarte alertă. Totdeauna trebuie să fim gata de ripostă... Am terminat Institutul, cum știi, ca șef de promoție. Acum îmi dau seama că am căzut victima propagandei celor care ridicau în slăvi ca merit suprem repartizarea pe front. Niciunul dintre cei care în ultimul an se băteau cu pumnii în piept pe această temă nu luptă acum, au locuri liniștite, „călduțe”, la sol, pe cînd noi, cei care i-am crezut... Am fost un naiv, n-are rost să te chinu și pe tine cu aceste probleme. Am fost repartizat pe escortorul „Scouth”, o navă modernă și puternică. Poate nu știi ce înseamnă acela escortor — nu mai am timp acum să-ți explic, sună alarma. Poate data viitoare îți voi scrie mai mult. Te sărut, Ran, și, nu uita, ai grijă de tine. Mi-e dor de tine cînd lucrez, cînd lupt (ah, mai ales în acele groaznice clipe), mi-e dor cînd citeș ori cînd mă pregătesc să intru de cart, mi-e dor cînd expir, cînd inspir, mi-e dor, mi-e dor, mi-e dor...

Căpitan Jas Wortshe Olistis Serp Haro Gamma.

Ea nu mai citește. Privirile ei fixează undeva, peste arbuștii din față, o pată de lumină. Mina în care ține scrisoarea tremură.

Într-un ūrziu împăturește hirtia,
o bagă în plic... Apoi ia din pachet
o altă scrisoare...

07 naruș, anul 34 X

Scumpa mea Ran,
Hotărâsem să-ți scriu în fiecare zi,
dar iată că nu mă pot ține de cuvânt.
Am trecut prin momente deosebit de
grele... Sterer Beta a fost ucis ieri în
timp ce îndeplinea o misiune. Poate
ai citit în ziare.

Îmi scrii că ți-e groază să pui
mîna pe vreă gazetă.

Îți înțeleg chigul moral. Listele celor
dispăruți însă, ți-am spus, sînt înguste;
numele meu nu are încă loc pe ele.
Hei, moartea e grăbită, nu are timp,
alege pe cei cu nume scurte!

Te rog să mă ierți dacă fac glume
macabre, dar aici acestea sînt la modă.
Rămăsese data trecută la repartiția mea.
Sînt ofițer mecanic principal pe escortorul
„Scouth”. Escortorul este o aeronavă destinată
apărării convoaielor de atacul torpililor
nucleare, al sateliților de asalt și al
avionelor de vîntoare, transatmosferice
ale inamicului. „Scouth” face parte din
flota NKY cosmică, este dotat cu cea mai
modernă tehnică de luptă, ce să-ți mai
spun... grup energetic de 800 000 K.P.,
orbită elastică, baterii de tunuri laser,
lansatoare... o fortăreață invincibilă.

Cu toate acestea izolarea noastră e
groaznică, în acest univers tehnizat
relațiile sînt inexistente. Vorbim în
limbajul cibernetic al mașinilor. Deși
inexpugnabili, sîntem veșnic hărțuiți
de inamic fiindcă tocmai invulnerabilitatea
noastră îl atrage. Acest război absurd
în care murim și ne consumăm, eu nu-l
înțeleg pe deplin. Ne apărăm și atacăm,
atacăm și ne apărăm, conform unor ordine
pe care noi nu avem dreptul să le contestăm.

Ni se spune că apărăm frumoasa
noastră planetă violet, dar ce căutăm
aici, în cosmos, nu ni se spune. Ni se
spune că trebuie să creăm o centură
de apărare strategică, în jurul planetei.
Oare ce apărăm? Împotriva cui luptăm?
În spatele nostru este neantul. În față,
Planeta Roz pe care-o ținem sub observație
permanentă, precum adversarii pe-a noastră.
Închei aici. Soneria sună pentru schimbarea
carturilor. Te sărut, Ran! La revedere
și pe curînd!

Jas Worthse Olistis Serp Haro Gamma

E liniște în parc. Nici o frunză nu
se mișcă, nici un zgomot nu tulbură
adîncă tăcere care s-a înstăpînit. Femeia
care stă pe bancă și citește cu lege
scrisorile una cîte una, le parcurge,
apoi le leagă din nou în pliuri. Din cînd
în cînd, în timpul leciturii, fruntea i se
luminează pentru o clipă, un surîs fermecător
îi alungă tristețea din ochi...

10 tisir, anul 34 X

Ran dragă!

Poate că războiul se va termina în
curînd. Forțele Planetei Roz și forțele
Planetei Violet vor ajunge probabil la o
înțelegere care să aducă pacea în
sistemul nostru planetar. În caz că
voi supraviețui, voi duce cu mine
amintirea unor zile pierdute, traumatizante.
M-am maturizat, aproape că nu m-ai
cunoaște.

Aici vorbim foarte puțin despre noi
însine, fiindcă chiar grija pentru propria-ți
sănătate poate fi luată drept abandonarea
intereselor de serviciu în favoarea
intereselor personale. De două zile, am
rămăș fără muniții. Magazinele sînt goale.
De jos, de la sol, ni s-a indicat să ne
apărăm prin metoda krüker. Haak Lambda
și Wall Sigma au salvat nava cu propria lor
viață în acest fel. Am să-ți spun ce înseamnă
metoda krüker. La semnalarea rachetelor
dușmane, se execută manevra clasică:
nava este orientată astfel încît expune
rachetei care vine o suprafață cît mai mică
de lovire (pupa). La bord se dă alarma
neagră și toată lumea trece la posturi.
Un pilot, cel mai experimentat, se îmbarcă
într-un avion cosmic de luptă și decolează
cu toată viteza în direcția armiei dușmane.
El riscă enorm, pentru că trebuie să se
interpună între racheta inamică și navă.
Operatorii de pe sistemele „Chimere”
intensifică la maxim bruiajul radioelectronic.
Urmează apoi evitarea propriu-zisă a
loviturii: racheta inamică se va dirija
spre avionul care i-a ieșit în întîmpinare
și, derutată, se va conforma mișcărilor
acestuia. Pilotul va căuta să o scoată cît
mai departe din zona de acțiune, apoi, în
ultimele secunde, acționînd toate motoarele,
părăsește brusc în unghi de 90 de grade
traectoria lăsînd arma dușmană să treacă
înainte și să se piardă în spațiu, acolo
unde nu mai poate fi periculoasă pentru navă.
La ultima misiune de acest gen trebuia să
plec eu. Îmbărcasem deja vesta radioactivă
și-mi

pusesem casca dar, văzîndu-mi tulburarea,
Wall Sigma s-a oferit să meargă în locul meu.
Și a murit! Mișcarea nu i-a reușit, nu a
părăsit traectoria atît de repede: torpila
l-a atins, dar nava a fost salvată... Am
văzut clar pe monitor cum a fost lovit
avionul lui — era unul din aparatele
„Docile”; fragmente din el ne însoțesc
și acum în zborul nostru pe orbită, ca un
reproș amar. E groaznic...

Ieri a explodat escortorul „Parph”,
socotit a fi cel mai bun după noi. Nu
știm ce misiuni ne mai așteaptă. Aici
este o tristețe imensă, asemenea nopții
spațiale. Te rog să mă ierți acum.
Închipuie-ți că te-am sărutat și te-am
sîrîș în brațe.

Aveți grijă... de voi! (Știi tu ce am
vrut să spun!)

Capitan Jas Worthse Olistis Serp.
Haro Gamma

40 Iert, anul 34 X

Scumpă Ran,

Te sărut de mii de ori! Îți mulțumesc
pentru casetele video holografice pe care
mi le-ai trimis. Te-am văzut cum
pregătești mîncarea, cum faci cumpărăturile,
cum speli! Filmele au ieșit excelent.
Toi echipajul este îndrăgostit de tine. Ești
frumoasă cu părul lung, frumoasă cînd
rîzi, cînd te miști, cînd vorbești,
frumoasă, frumoasă, frumoasă!

Și viața mea păcătoasă, aici, nu
mai este chiar atît de sumbră. A venit
aprobarea pentru permisia mea de zece
zile — colonelul m-a anunțat oficial.
În două zile plec.

Aici este tot la fel cum știi. Au
fost distruse, în ultima luptă, vedetele
astrotorpiloare „Atlas” și „Meteor”
ale inamicului. Am consumat în ultimele
lupte peste patru mii de lovituri nucleare,
dar am primit de curînd o centrală
cosmică pentru conducerea focului
echipată cu cei mai moderni laseri.

Mi-e groază de fiecare zi! Mi-e
silă cînd văd atîta moarte și distruc-

gere oarbă! Abia aștept să te văd. Aici, lângă stele, Ran, vai, ce mocirlă iubito! Oare pentru asta să fi învățat noi să zburăm?

Începi aici. Pe curînd! Și iubesc-te-mă așa cum te iubesc.

Major Jas Wortshe Olistis Serp Haro Gamma

P.S. Am ajuns un maestru în apărarea krüker. După Haak Lambda și Wall Sigma sînt cel mai mare erou — am salvat nava de opt ori de o lovitură mortală. Ieri am fost avansat la gradul de maior. Să nu-ți faci impresia că mă bucur. Am primit vestea cu indiferență. Festivitatea a fost simplă. Am ciocnit cu comandantul și am băut fiecare cîte un pahar de șampanie...

Același

Scrisorile s-au terminat. Ochii femeii se încețoșează brusc. Ea culege de pe fundul pachetului un ziar de lux, vechi, tipărit special pentru „Cartierul Milionarilor”. Ziarul s-a păstrat foarte bine, deși este vechi de peste șapte ani, dacă ar fi să citim data de pe el: „TEXEL” nr. 48i, 42 Iert, anul 34 X (Ediție specială).

Pe prima pagină a acestuia, LISTA EROILOR:

.....Aseară la orele 24,00 în sec-toarele frontului patru au avut loc lupte violente. Dușmanul nu a reușit să se infiltreze, fiind respins de forțele noastre și înregistrînd pierderi mari. În cursul luptelor a fost lovit grav escortorul „Scouth” din cosmoșlota NKY. Au pierit eroic, la datorie, următorii membri ai echipajului:

Norm Tournis Alfa — 21 de ani, colonel, comandor, comandantul astronavei

Larce Ostenheut Beta — 19 ani, maior, șef de stat major de bord
Porthé Olistis Sigma — 18 ani, sergent, ochitor-torpilor

Maws Clens Teta — 17 ani, sergent, bucătar

Arur Pattevs Omega — 18 ani, locotenent, medic specialist chirurg

Kumba Lazave Omega — 19 ani, sublocotenent inginer, translator pentru limbaje cibernetice kobon

Pirre Ordenez Gamma — 20 ani, locotenent, pilot și ofițer de stat major de bord

Parter Dubei Teta, 18 ani, sergent, tunar

Reymo Stulde Alfa — 21 ani, maior, inginer locatorist

Vitox A. Omega — 19 ani, maior, pilot și ofițer de stat major de bord

Jas Wortshe Olistis Serp Haro Gamma, 19 ani, maior, pilot, ofițer mecanic principal specialist

Umerii femeii se cutremură de un plîns nestăpînit...

Locotenent IOAN POPA

DE PRIN ARMII ADUNATE

KAKI ȘI NEGRU...

În urma unei decizii a Vaticanului, s-a stabilit ca forțele armate din 29 de țări să aibă... episcopi proprii.

Noile episcopate ar avea misiunea de a oferi „asistență spirituală” atît soldaților și ofițerilor, cît și membrilor familiilor lor. Hotărîrea Sfîntului Scaun mai prevede ca episcopii să deschidă, dacă socotesc necesar, seminarii pentru militarii care doresc „să urmeze calea sacerdotală, rămîind în cadrele armatei”.

Numai de n-ar trece eventualii sacerdoți militari la miruit cu... patul puștii!

SUBMARIN PE ROȚII

Autoritățile norvegice au reușit să captureze un submarin militar străin, care încălca integritatea teritorială a țării!

La Oslo s-a menționat, totuși, că submersibilul nu a fost dibuit în apele teritoriale ale Norvegiei, ci ascuns într-un... camion gigant. Submarinul, de a fabricație italiană, fusese expus la un cîrg din Stavanger, după care proprietarii l-au imbarcat pe un camion uriaș, fără să anunțe și fără să ceară derogările necesare. Oricum, autorii capturii erau gata să se inee de... uimire.

STOP... SECRET!

Guvernul britanic a hotărît să supună ascultării convorbirile telefonice ale tuturor funcționarilor din Ministerul Apărării.

Intr-o intervenție în Camera Comunelor, ministrul apărării a precizat că operațiunea de ascultare va fi efectuată de tehnicieni de transmisie din forțele aeriene și că ea va viza toate asezămintele Ministerului Apă-

rării, atît cele din Marea Britanie, cît și din R.F.G. Titularul apărării insulare a adăugat că acțiunea urmărește să descurajeze acei funcționari care obișnuiesc să evoc subiecte secrete la telefon. El a reamintit că există de mai multă vreme obligații foarte stricte, care interzic acest gen de conversații, dar pe care unii funcționari nu le respectă.

Altfel spus, la Ministerul britanic al Apărării cine nu ascultă e... ascultat!

APTE PENTRU SERVICIUL... PENITENCIAR

Ministerul britanic al Apărării a hotărît ca fosta bază aeriană de la Lindholme, din nord-estul Angliei, să fie reamenajată și transformată în... penitenciar.

Noua închisoare va putea primi pînă la 1 000 de deținuți, a precizat un purtător de cuvînt. Măsura a fost explicată prin creșterea vertiginosă a numărului de pușcăriiși din Marea Britanie. Ca urmare, multe închisori și aresturi de poliție sînt supraîncărcate. Potrivit ministrului de interne, o soluție durabilă nu va putea fi găsită înainte de 1990, cînd vor fi date în folosință încă 16 pușcării, cu o capacitate de 11 700 deținuți. Pînă atunci, se recurge la reprofilarea unor tabere militare. În afară de baza de la Lindholme, vor fi prefăcute în închisori încă trei foste tabere militare.

N-ar fi rău dacă și bazelor militare active li s-ar găsi o destinație... civică.

TRANȘEELE ȘI.. FEMEILE

Ziarul „The Globe and Mail” din Montreal a publicat cîteva

extrase ale unui raport al armatei canadiene privind „condiția femeii în uniformă”.

Autorii apreciază că femeile canadiene nu ar trebui folosite în unități combatante, pe linia întâi, în caz de conflict, întrucît „atitudinea protectoare a bărbaților față de femei și farmecul acestora din urmă ar putea amenința executarea întocmai a ordinelor și ar mina disciplina”! Raportul avertizează că țările din NATO „Cu mentalități mai conservatoare” ar putea refuza amplasarea unor forțe militare canadiene cuprinzînd și femei. Se adaugă, în context, că femeile sînt complet excluse din forțele armate ale Greciei, Italiei, Spaniei și Turciei. Ce-ar rămîne de întreprins pentru Comandamentul militar canadian?

Soluția e la mîntea cocoșului: să fie complet evitate conflictele militare și interzisă amplasarea trupelor canadiene pe teritorii străine...

ARTILERIȘTI: CAM... AERIIEN!

În regiunea Halmstad, din Suedia, s-a petrecut un neobișnuit incident aerian.

Efectivele de rezervă ale regimentului LV 16 din Göteborg, profilate pe protecție antiaeriană, au executat un exercițiu de tragere. Artileriști rezerviști aveau sarcina de a lovi baloanele zburătoare tractate de un avion civil, tip MU-2. Deși aparatul se găsea la mare distanță de lanțul cu baloane, trăgătorii de la sol l-au nimerit în plin, doborîndu-l.

De ce or fi tras tot-mai în aparat? S-or fi gîndit, pesemne, că baloanele plesnesc și singure!

ION JERCAN

SFÎRȘITUL ZEPELINULUI Z-181

După intrarea României în primul război mondial, avioanele și zepelinele germane atacau Capitala, declarată oraș deschis. Bombardamentele aeriene au ucis femei și copii provocând și mari pagube materiale, sute de clădiri fiind avariate sau incendiate.

Dirijabilul Z-181, cu baza la Timișoara, primise misiunea să bombardeze Bucureștiul prin atacuri de noapte. Echipajul dirijabilului era experimentat în acest fel de atacuri bombardând, cu ceva timp mai înainte, Londra. Pe frontul românesc nu a mai ajuns să-și îndeplinească misiunea pentru că artileristii români l-au lovit în plin în noaptea de 26/27 septembrie 1916. O revistă românească a publicat impresiile celor care s-au înfruntat în acea noapte: sergentul artilerist Scipione Șerbănescu (care mai târziu își va zice și Zepelin), cel care a lovit dirijabilul, și căpitanul J. Reinström, secundul dirijabilului atacator.

„La depozitul de muniții de la Cotroceni (arăta Scipione Șerbănescu-Zepelin într-un carnet de însemnări), postul nostru a fost prima formație de artilerie antiaeriană. Pindeam de multă vreme „dihania”, dar nu știu cum, parcă n-aveam noroc. În noaptea de 26/27 septembrie 1916 făceam de serviciu la tun împreună cu domnul căpitan Vasile Ionescu din Huși, cu domnul Marin Matei și sergentul infirmier Bucur Ștefan. Clopotul Mitropoliei anunță apropierea dușmanului. Mi-am preparat tunul – model Negrei de 75 mm – și am început să urmăresc jocul reflectoarelor pe

Scipione Șerbănescu fotografiat, în 1970, lângă tunul cu care a doborât Zepelinul Z-181

cerii senin. Balonul venea cu luminile stinse și căutarea lui era foarte grea. La un moment dat l-a prins un reflector de la fortul Cătelu. Imediat a fost prins în raza celorlalte reflectoare și am văzut că „dihania” se îndrepta glonț spre noi. Niciodată n-am fost mai liniștit ca atunci când l-am ochit. Știam că dacă va arunca o singură bombă în curtea depozitului însemna o catastrofă. Am fi zburat cu toții în aer, ca să vedem mai de aproape pe dușman. Am îndreptat țeava tunului spre el, pe când se afla asupra Gării de Nord. După ce am tras primul foc, am urmărit efectul. Când l-a lovit proiectilul meu în burtă a icnit. S-a înălțat un moment, nehotărât, cu botul în aer, gata, gata să scape din crucea reflectoarelor, dar în momentul acela i-am trimis o a doua „salutare” care l-a găurit ceva mai jos. S-a văzut foarte clar cum namila s-a cutremurat. Când a văzut că nu e rost să se mai apropie de noi, a fugit rușinat în direcția Alexandriei. La 27 septembrie a sosit, la prinz, o escadrilă de avioane cu misiunea precisă să sfărâme cuibul nostru (bateria). Veneau

ca la nuntă. Sosind din aceeași direcție, se îndreptară direct spre depozitul de muniții. I-am primit cu o ploaie de șrapnele atât de deasă și de apropiată încât nu numai că nu au avut curajul să se apropie de depozitul de muniții, dar au părăsit Capitala fără să arunce o bombă. Au coborât la Chitila unde au tras cu mitralierele în femeile și copiii de pe țărini. La 30 septembrie s-a aflat de la niște prizonieri că zepelinul lovit de mine s-a prăbușit la Tirnovo”...

Agonia acestui pirat aerian a fost relatată chiar de secundul său, căpitanul J. Reinström: „După ce am trecut Dunărea, inginerul de bord a examinat dirijabilul și a constatat că din două celule se pierduse tot gazul și că dirijabilul mai prezenta și în alte părți pierderi destul de însemnate. Dat fiind faptul că dirijabilul cobora din ce în ce mai mult, am fost nevoiți să aruncăm peste bord toate obiectele care nu erau indispensabile. Din cauza spargerii celulelor, dirijabilul pierduse 10 000 m³ de gaze. Trebuia să aruncăm mereu obiecte peste bord spre a preîntîmpina prăbușirea. Am sacrificat pînă și parașutele și începuserăm să demontăm chiar instalațiile de radio-telegrafie și unul dintre motoare. Știam că nu vom putea ajunge pînă la Timișoara. Pe la patru dimineața, când ne aflam la vreo șase kilometri de Tirnovo, dirijabilul s-a prăbușit cu mare iuteală de la o înălțime de 1000 metri. Se prăbușea aproape vertical, cu virful înaintea. Când s-a lovit de pămînt ne-am pierdut cunoștința. Când ne-am revenit în fire am ieșit de sub dărîmături și priveam buimăciți ceea ce mai rămăsese din frumoasa noastră navă”.

Astfel și-a încheiat cariera Zepelinul Z-181. Artileria română va mai doborî încă unul la 21 noiembrie 1916, îngropînd echipajul sub rămășițele sale în apropierea Timișoarei.

A. VALERIU

Pe scurt

În bătălia de lângă Delhi, din anul 1398, indienii aveau 120 de elefanți îmbrăcați în zale, de colți cărora erau legate săbii otrăvite. Tamerlan a risipit această „divizie blindată” a elefanților îndreptînd împotriva lor bivoli cu săcîți aprinse legate de coarne.

Într-un număr din anul 1885 al Buletinului Societății Adriatice de Științe Naturale din Triest se poate citi o întâmplare interesantă. Acolo se povestește pîța-

nia unui grup de genști care, săpînd o galerie în minele din Arsa, au hotărît, la o adîncime de 2 200 m, să facă o spărtură laterală. Explozia a provocat un jet violent în care genștii au văzut un număr imens de viețuitoare filiforme cu o piele roșie, pe care le-au numit „serpișori”. Ele erau de fapt animale amfibii adaptate vieții subterane, ulterior numite de savanți „Proteus anguineus”. Acești Proteus au ochii atrofiați și acoperiți cu piele. Picioare mici le ajută să iasă din apă. Coada li propulsează în timp ce înoată. Ei își trăiesc în mediul

lichid din subteranele carstice prima parte a vieții, respirînd oxigenul din apă prin bronhii. Ulterior bronhiile lor se metamorfozează — ele devin plămîni care le asigură viața pe pămînt.

Împăratul Napoleon Bonaparte a ridicat un monument la Austerlitz în memoria cînelui „Moustache”, care a salvat steagul regimentului de gardă.

„Grand Old Irma” a fost căpea airdale-terrier care în cel de al doilea război mondial a salvat 233 de oameni, dezgropîndu-i de sub ruinele Londrei bombardate.

ROMÂNIA ÎN CENTRUL MARII BĂTĂLII A INFORMAȚIILOR (1940—1944)

Dr. GHEORGHE BUZATU

Pentru desfășurarea conflagrației mondiale dintre 1939 și 1945 activitățile purtate pe tărîmul „frontului secret”, al spionajului și contraspionajului au avut, în raport cu toate conflictele militare precedente, pe care de altfel le-a depășit în toate privințele, un rol și un loc indiscutabil mai importante. Pe „frontul subteran” ori în „bătălia informațiilor” s-au înrolat atunci, spre deosebire de ostilitățile purtate pe planurile politico-diplomatic, militar și economic, toate statele de pe mapamond; vrem să subliniem că în războiul secret dintre 1939 și 1945 nu au existat neutri. Războiul a fost nu numai mondial, ci și total, ceea ce a presupus că a mobilizat integral eforturile și resursele beligeranților. Într-o asemenea situație, acțiunile de pe frontul secret au constituit, indiscutabil, cu mult mai mult decît un divertisment, un angajament, cavaleresc ori nu, între „lorzii” birourilor de spionaj și contraspionaj din marile și micile capitale ale lumii; ele au reprezentat însă una dintre coordonatele, dintre dimensiunile conflictului general în ansamblu.

Războiul secret fiind global și total între 1939 și 1945 nu a ocolit, natural, România. Prin pregătirea desăvîrșită, declanșarea și desfășurarea cu succes a revoluției din August 1944, România s-a situat, în unele privințe, în centrul bătăliei generale a informațiilor, reîntînd finalmente o victorie de prestigiu: hitleriștii neaflînd nimic despre preparativele forțelor patriotice în vederea doborîrii lui I. Antonescu și abandonării Axei fasciste, au fost jînuși consecvent în eșec, evenimentele de la București au constituit pentru ei o surpriză de proporții. Hitler însuși aflînd despre decizia României la cîteva ceasuri după producerea ei și, fapt semnificativ, nu prin canalele secrete. Deși avertizați despre iminența cîotirii, Aliații, la rîndul lor, au fost și ei surprinși într-un fel, gestul României fiind așteptat de ei la 26 august 1944, iar toate detaliile acțiunii neputîndu-le pătrunde decît ... după derularea evenimentelor. Sub alt aspect însă, serviciile secrete aliate, îndeosebi cele britanice și americane, au reputat succese aparținînd în ceea ce privește radiografierea situației României în epoca preinsurecțională și după aceea. Faptul a ținut, înainte de toate, de interesul cu totul deosebit al puterilor Națiunilor Unite de a determina ca țara noastră să abandoneze, cu un ceas mai degrabă, Axa fascistă, provocîndu-i, cum s-a și întîmplat după 23 August 1944, mari complicații militare, politico-diplomatice, psihologice, economice etc.

Pentru anii 1939—1941/42, Aliații, preocupați tot mai profund de evenimentele din sud-estul continentului, au ținut sub „supraveghere” evoluția României, față de care au promovat o politică în raport cu interesele și posibilitățile lor, că și cu realitățile de la București. Studii de specialitate mai recente au evidențiat în ce grad marile capitale aliate ajunseseră a fi „la curent” în privința evoluțiilor românești, situație în care s-a manifestat, mai ales din partea S.U.A., o mai mare înțelegere față de politica cabinetelor de la București ori s-au avansat planuri de acțiune corespunzătoare, precum, în mod special, cel făurit la Londra privitor la scoaterea lui Iuliu Maniu din țară și consti-

tuirea unui guvern român „în exil”, mai precis în Marea Britanie. Corespondența diplomatică recepționată de Foreign Office și Departamentul de Stat de la membrii legațiilor lor la București, ca și de la celelalte reprezentanțe de pe continent dovedește o cunoaștere profundă a realităților românești.

În desfășurarea războiului secret, anii 1942—1943 au coincis unei alte etape importante: în disputa cu serviciile de spionaj ale Axei, inclusiv în România, „acoperită” de birourile proprii și de nu mai puțin de 11 organisme germane, centralele de informații ale Aliaților au reușit în răstimp să-și activeze rețelele mai vechi și să implanteze altele noi, să preia — ca pretutindeni pe teatrele de operațiuni — inițiativa, realizînd, în vederea asaltului decisiv din 1943—1944, un acord de cooperare și, totodată, de delimitare a acțiunilor proiectate în zona sud-estului european (26 iulie 1943).

Rapoarte și sinteze

Britanicii au apelat, în perioada de referință, îndeosebi la serviciile S.O.E.-ului, care, încă de la retragerea personalului Legației britanice din București, în februarie 1941, lăsase la dispoziția lui Iuliu Maniu un aparat de emisie-recepție. Descoperit în august 1941, aparatul a fost curînd înlocuit cu un altul, ce a funcționat însă fără o eficacitate deosebită. În 1942—1943, S.O.E. și Foreign Office-ul s-au preocupat de aplicarea planului „evadării” lui Maniu din România, plan la care s-a renunțat în urma indeciziei liderului național-țărănist, căreia i s-au adăugat la un moment dat calculele politice ale Londrei. Britanicii dispuneau și de rețele de informații, unele în domeniul economiei naționale, cea mai cunoscută, a lui Valeriu Georgescu, „căzînd” în 1942.

În ceea ce-i privește pe americani, activitatea lor în 1942—1943 poate fi apreciată ca sporadică. Nu le-au lipsit, cel puțin din cîte cunoaștem în stadiul actual de documentare, unele informații interesante despre România. Astfel, O.S.S.-ul a „capturat” copiile unor documente reflectînd poziția cercurilor politice de la București ori a primit relatări pe teme precise. Din rîndul primelor documente face parte, cu deosebire, scrisoarea adresată de mareșalul Antonescu lui Iuliu Maniu și C.I.C. Brătianu, la 15 februarie 1942; ca răspuns la un memoriu al celor doi politicieni români.

Beneficiind de cele mai diverse „surse” (în 1942—1943, îndeosebi consulul general al S.U.A. la Istanbul, Burton Y. Berry, serviciile de informații poloneze și al Franței libere), O.S.S.-ul a primit ori a întocmit sinteze precum cele intitulate: *Naționalitățile în Bucovina; Bucovina; Transilvania; România și problema Transilvaniei; Diferendul maghiaro-român; România: Activitățile comuniste ori C. Davila și relațiile între U.R.S.S.*

și România. Ultima sinteză insistă asupra întrevederii fostului ministru al României la Washington cu ambasadorul sovietic interimar, M.M. Litvinov, la 1 martie 1943. Fostul diplomat român a exprimat, cu acel prilej, convingerea sa fermă că „politica externă a României trebuie să tindă înainte de orice către o adoptare prietenească și colaborare cu U.R.S.S.” El a remarcat (și ambasadorul a fost de acord) că „nenorocirile României au început o dată cu demiterea în 1936 de către regele Carol al II-lea a lui Nicolae Titulescu, care a fost singurul om de stat român în care Sovietele au avut o încredere completă”.

Despre starea de spirit din România, O.S.S.-ul recepționa din Alger, de la serviciul de spionaj francez, la 16 iunie 1943, știrea că mareșalul Antonescu continua să creadă în „eficacitatea” cooperării Bucureștilor cu Berlinul, deși poporul era sătul de război, iar cei reveniți de pe front se declarau ostili germanilor. Oamenii politici, Casa regală, ținută departe de treburile publice, erau ostili războiului și regimului reprezentat de mareșal.

Din informațiile de care dispunem, credem că în 1943 cea mai bună „sursă” a Departamentului de Stat în privința „documentării” asupra situației globale a României a constituit-o consulatul general american din Istanbul, unde titularul, neobositul Burton Y. Berry, cu tenacitate, „colecta” toate știrile demne de interes sosite de la București în Turcia neutră. Raporturile între București și Ankara făceau ca schimburile să fie „normale” chiar și în vreme de război, ca deplasarea persoanelor să se efectueze fără dificultăți anume, nici pentru particulari și nici pentru oficiali, care — bine și abil chestionați — se dovedeau destul de „guralivi” în a-l combate pe mareșal ori în a descrie situația României. În condițiile date, Istanbul oferea toate avantajele unui „balcon” din care privirile interesate puteau „cerceta” România, ca și toată zona sud-estului european. Burton Berry și-a înțeles menirea și a valorificat la maximum avantajele ivite, ajungând un foarte bun specialist în problemele românești, motiv pentru care, după cotitura de la 23 August 1944, el va fi trimis în misiune la București de către Departamentul de Stat din Washington. Rapoartele sale din prima parte a anului 1943, toate destinate personal secretarului de stat american, Cordell Hull, abordează probleme distincte și ardente ale României aflată într-un război nedorit de națiune și lipsit de orice șanse. Multe dintre aceste documente sînt veritabile micro-studii, căci diplomatul american știe să fie prudent, să cîntărească valoarea informațiilor (indicînd adesea „izvorul” inspirațiilor sale), să evalueze critic situațiile și șansele unor posibile schimbări politice și militare. Elocventă ni se dezvăluie fie și numai o trecere în revistă a rapoartelor prezentate de Burton Berry lui Cordell Hull în prima parte a anului 1943: Schimbarea atitudinii opiniei publice românești față de război; Semne de îngrijorare în România; Politica internă românească și politicienii; România și vecinii ei; România: cum este văzută de către turiștii recent; Situația internă în România, după cum este reflectată în presă și la radio; Semne ale îngrijorării interne în România; Un turist recent descrie condițiile românești; Condițiile politice actuale în România; Un raport asupra condițiilor din România la sfîrșitul lunii martie 1943; Condițiile prezente în România; Armata română; Presa bucureșteană prezintă condițiile interne românești; Fostul ambasador al guvernului de la Vichy la București informează asupra condițiilor românești la sfîrșitul lunii iunie 1943 ori Situația internă în România. O serie de telegrame destinate de Berry lui Hull se refereau, de asemenea, la mutațiile sociale, politico-diplomatice sau militare survenite în România. Aceștia li se adăugă diverse raporte neintitulate, semnate fie de Burton Berry, fie de Laurence A. Steinhardt, ambasadorul american în capitala Turciei.

Pulsul opiniei publice

Primul dintre rapoartele menționate expediate de Burton Berry la Washington efectua un sondaj al opiniei publice românești, avînd la bază mai multe surse (atașatul de presă al ambasadei polone la Ankara, un fost avocat român și un agent secret aliat). Se reținea schimbarea radicală a pulsului opiniei publice, cunoscîndu-se — fapt deosebit de semnificativ — că „poporul român a pierdut definitiv speranța într-o victorie germană”. În schimb, se aprecia ca fiind „în creștere rapidă”, în toată țara, „sentimentul pro-aliat” (adică american și englez), preferîndu-se o prezență pe teritoriul românesc a trupelor tuturor celor trei mari puteri ale Națiunilor Unite — U.R.S.S., S.U.A. și Marea Britanie. Printre cauzele certe ale fenomenelor constatate se indicau: succesele Armatei Roșii și cele ale anglo-americanilor în nordul Africii, comportamentul nemților în țară și „realismul” liderilor politici români. În ceea ce-l privea pe mareșal, un alt raport purtînd aceeași dată considera că Antonescu se asociase cu Reichul în 1940—1941 numai cu scopul de „a asigura integritatea țării sale”, devenind pe moment și el convins că Axă nu va obține victoria. Documentul examinat, supunînd atenției întreaga politică internă românească și pe făuritorii ei, se oprea, de asemenea, asupra lui Mihai Antonescu, Gh. Brătianu, Iuliu Maniu, V.V. Tilea, cît și a legionarilor. Despre Iuliu Maniu, calificat drept „marele lider” al Partidului Național-Tărănist, raportul formula această judecată severă ce surprindea conduita politicianului din trecut și ce perspectiva evenimentelor: „... Este mai mult un om de idei decît un om de acțiune și, ca atare, se poate pune o mică speranță pe ridicarea oricărui grup activat contra guvernului, în vremea războiului, sub conducerea sa”. Atitudinea opiniei publice față de problemele aflate la ordinea zilei revenea ca subiect central și în raportul lui Burton Berry din 17 februarie 1943: „...Sentimentul în România este pesimist în ce privește o eventuală victorie germană, iar curentul antigerman se raportează a fi în creștere și devenind tot mai deschis. Pe de altă parte, sentimentul pro-aliat se dezvoltă concomitent cu declinul simțămîntului public față de Axă”. „Declinul prestigiului german” în România va reveni în atenție și într-un raport din 20 aprilie 1943.

Între organisme de spionaj de la Washington, Office of War Information (O.W.I.) ocupa un loc distinct, indeletnicîndu-se cu adunarea informațiilor și dirijarea întregii activități de propagandă și contrapropagandă a S.U.A. Oficiul cuprindea mai multe birouri pentru stringerea și prelucrarea știrilor, precum: „biroul faptelor și cifrelor”, „biroul informațiilor și probleme foarte importante”, „biroul informațiilor străine” sau „biroul pentru informații militare”. O.W.I. a ținut, am putea spune, în mod natural, sub atenție și România, de unde, ca și O.S.S.-ul cu alt prilej, primea la un moment dat un important „colet” cuprinzînd schimbul de scrisori și memorii între C.I.C. Brătianu și Ion Antonescu. Tot din Istanbul se afla, la 28 iulie 1943, că Iuliu Maniu și C.I.C. Brătianu își refăcuseră organizațiile, fără a fi fost „tulburați” de regimul antonescian; nemții erau la curent cu faptele, dar se mulțumeau, deocamdată, „să facă presiuni asupra mareșalului Antonescu, altminteri trebuind să ocupe țara. Peste cîteva săptămîni, O.W.I. lua act despre activitatea ilegală a Partidului Comunist Român, care s-a intensificat în ultima vreme, ceea ce determinase dictatura să ia „drastice măsuri”. În sfîrșit, un raport al centralei (nr. 238 din 27 mai 1943), indicînd drept sursă „un diplomat pro-aliat” (?), prezenta personalitățile politice românești. Regele Mihai, lipsit de pu-

tere, era considerat „doar o jucărie în mâinile marelui Antonescu”, acesta din urmă fiind onest, dar „un spirit îngust și prea ambițios”. Mihai Antonescu, cel mai apropiat colaborator al mareșalului, speriat de evoluția ostilităților, inaugurase contacte politice secrete cu Aliații și opoziția internă. Iuliu Maniu, spre deosebire de C.I.C. Brătianu, avea numeroși partizani, fiind liderul neoficial al opoziției. Pentru întregul popor, „războiul devenise foarte nepopular”: „nimeni — se conchidea — nu crede azi în victoria finală a Germaniei”.

În vreme de război, mai cu seamă în cursul conflictului mondial din 1939—1945, o însemnată particulară o prezintă serviciile de informații și contrainformații din cadrul Ministerului de Război (*War Department*) și Marinei (*Navy Department*), respectiv *Military Intelligence Division* (M.I.D.) cunoscut, de regulă, sub inițialele G-2 și *Office of Naval Intelligence* (O.N.I.). În cazul ambelor birouri, activitatea de spionaj se desfășura sub supravegherea atașurilor militare și navale acreditați în capitalele în care Departamentul de Stat avea ambasade și legații.

Referitor la Biroul de spionaj naval (O.N.I.), documentele depistate de noi reprezintă, pe de o parte, informații receptate la Washington de la „surse” aflate în vecinătatea României, iar, pe de altă parte, sintezele săptămânale prezentate Administrației Roosevelt cu regularitate de la 28 ianuarie 1942. Așa, de pildă, pentru a insista numai asupra României, la 31 mai 1942 atașatul naval al S.U.A. la Ankara, bazându-se pe știri culese din Istanbul, prezenta lui *Navy Department* o notă consacrată relațiilor internaționale ale Bucureștilor. Din toate punctele de vedere sintezele săptămânale ale O.N.I. prezentau avantaje ca totul remarcabile și în depozitele lui F.D. Roosevelt Library din S.U.A. am putut cerceta toate aceste documente, depistând informațiile interesind România care, sub raport numeric și calitativ, au sporit periodic între 1942 și 1944. Fără a intra în detalii, vom reține că în vara anului 1943 sintezele O.N.I. au stăruit asupra faimosului raid întreprins la 1 august de aviația S.U.A. asupra zonei petrolifere Ploiești. Se aprecia, în stadiul preliminar, că pagubele provocate erau considerabile, obiectivul lovit fiind „o importantă sursă petrolieră a Axei”, care extrăgea din zona Ploiești circa 1/3 din cantitățile sale de combustibil lichid. Curând după aceea, O.N.I. a beneficiat de primele rapoarte pe marginea operațiunilor din 1 august 1943 (denumirea cod: *The Tidal Wave/ Furia Mării*), indicându-se pagube evaluate în cazul unor societăți petroliere („Astrea Română” 40%, „Vega” 30%, „Columbia” 80% etc.). Cu alt prilej, O.N.I. pune la dispoziția președintelui F.D. Roosevelt personal mai multe fotografii executate chiar în cursul raidului ori după aceea de către avioane de recunoaștere ale S.U.A. cu baza în Algeria de Nord.

Intensificarea acțiunilor de spionaj

Sub raport cantitativ, cercetările noastre ne-au oferit, comparativ cu O.N.I., mult mai numeroase documente provenind de la M.I.D. Așa cum am menționat, unele documente ale acestui organism au fost examinate de specialiști români, mai precis rapoartele din 1940—1941 ale atașatului militar al S.U.A. la București, locotenent-colonel J.P. Ratay. Știrile culese de Ratay în România priveau cele mai diverse aspecte ale țării aflate în pragul războiului ori după 22 iunie 1941: o alarmă în sensul că, la 15 martie 1941, se vor încheia toate pregătirile militare, după aceea fiind posibilă, potrivit declarației unui general român, mobilizarea generală; detalii despre pregătirile militare ale lui I. Antonescu pentru o campanie alături de Hitler

contra U.R.S.S., date despre producția de petrol și exporturile în Germania; examenul obiectiv al pierderilor teritoriale suportate de România în vara anului 1940; organizarea armatei române în primăvara anului 1941 ș.a. La 23 iunie 1941, orele 17,10, Ratay expedia din București cablograma confidențială 94 ce anunța Washingtonul despre evenimentele din ajun: intrarea României în război, alături de Germania hitleristă, împotriva U.R.S.S., prima alarmă aeriană la București.

După intervenția stării de război între România și S.U.A. în 1941—1942, „punctul de observație” esențial asupra Bucureștilor l-au reprezentat pentru M.I.D. colaboratorii săi din Turcia, iar informațiile obținute au devenit cu atât mai interesante cu cât serveau la planificarea operațiunilor militare ale Washingtonului și, în caz de necesitate, aliaților săi din cadrul Națiunilor Unite. Deducem, așadar, că natura și semnificația documentelor referitoare la România parvenite faimosului G-2 au fost în 1942—1943 altele față de perioada anterioară.

Știrile „smulse” despre situația militară, politică, economică, financiară, socială ori culturală a României au îngăduit lui *Military Intelligence Division* să-și faurească o „imagine” nu numai globală, ci și clară și mereu actuală grație periodicității și seriozității cu care funcționau „sursele”. Nu încapă îndoială că, pentru oficialitățile din Washington, cunoașterea atitudinii poporului român față de regimul antonescian și de războiul hitlerist era de un real interes. Tocmai de aceea, atașatul militar în Turcia, apelând la serviciul omologului său francez fost în misiune la București, transmitea lui G-2 că poporul român era deja „obosit și resemnat” de război, în care fusese implicat fără ca „el să fi înțeles, cîndva, ceva”. Tot în ianuarie 1942, un român de origine americană a plecat din București, ajungând la New York peste șase luni; raportul său a fost prezentat lui M.I.D., care, desigur, a reținut această concluzie: „Majoritatea românilor se opun războiului cu Rusia.”

Cu un interes lesne explicabil erau așteptate și primite la Washington informațiile militare despre România, ca și despre oricare dintre statele cu care S.U.A. se găseau în război. Adeseori, prin eforturi susținute ori grație șanselor, agenții americani obțineau detalii surprinzătoare, precum știrile privind participarea unor unități române la campania din Est — Divizia 4 infanterie și brigăzile 2 armate și 2 cavalerie. Tot pe atunci, Legația S.U.A. din Cairo transmitea M.I.D.-ului, după ce coroborase diversele rapoarte recepționate, documentul intitulat *Order of Battle - Roumanian Army*. Anexa documentului „inventaria” majoritatea diviziilor românești, indicând pentru acestea numărul lor și localitatea de staționare, în țară sau pe front, în acel moment ca, de exemplu, următoarele: Divizia 3 infanterie — Pitești; Divizia 5 infanterie — Buzău; Divizia 6 infanterie — Focșani; Divizia 7 infanterie — Roman (în momentul transmiterii documentului ajunsă, probabil, în Crimeea); Divizia 21 infanterie — Galați; Brigada 2 munte — Brașov; Brigada 1 cavalerie — Craiova ș.a.m.d.

După aproape un an de zile, pe același canal, M.I.D. primea un nou raport: *Order of Battle of the Roumanian Army*, semnat de locotenent-colonelul W.S. Moore. Anexa, ca de obicei, preciza numărul unității și poziția ei: Divizia 3 infanterie la Pitești, Divizia 21 infanterie — Galați; pentru alte unități se indicau localitățile de staționare sigure ori posibile, de pe frontul de Est, W.S. Moore oferind știri și despre diviziile române nimicite ori serios atinse în cursul războiului.

Un alt raport din Cairo (*Roumanian Battle Order*) releva că generalul N. Macici fusese însărcinat să pregătească forțe speciale cu ajutorul cărora să apere România. Dispunerea forțelor armate ale României a

făcut, în luna mai 1943, obiectul a cel puțin două rapoarte întocmite de atașatul militar al S.U.A. la Ankara, locotenent-colonelul G.O. Jadwin. Unul dintre acestea apela la formula celor deja cunoscute, iar cel din 14 mai 1943 era mai complet: indica numărul și locul diviziilor, comandamentele unor armate și, în primul rând, inventaria forțele disponibile ale statului român: 15 divizii de infanterie, 3 divizii de infanterie în rezervă, 1 divizie tancuri, 1 divizie de frontieră, 1 divizie de gardă, 1 divizie de fortificații, 2 brigăzi de munte, 2 brigăzi de cavalerie și un grup de artilerie grea.

În cursul anului 1943, M.I.D. a „colectat” o serie de alte rapoarte interesind situația militară a României: *Informații despre armata română; Armata română sau Forțele aeriene române. Ordinea de bătaie*. Ultimul document cuprindea, în anexă, relatarea lui Bill Arthur, inginer de mine, care plecase din România în decembrie 1941, după ce efectuase fotografii ale unor obiective militare (fortificații etc.).

Diverse alte domenii au prezentat interes pentru „observatorii” lui M.I.D. din Washington: producția de cauciuc sintetic; pregătirea bugetului pe anul financiar 1943—1944; industria lemnului; importul unor materiale de război; agricultura României; activitatea unor oameni politici din opoziție (Iuliu Maniu, Grigore Gafencu, Al. Valda-Voievod, dr. N. Lupu, G.G. Mironescu, I. Lugosiianu, M. Popovici, dr. E. Ene ș.a.), ca și a politicianilor de orientare pro-germană (F. Connert, dr. I. Micescu, Ion Antonescu) ori a unor membri ai guvernului (I. Petrovici, C. Bușilă ș.a.). Revenind la sentimentele opiniei publice, la care s-au referit atâtea dintre documentele secrete examinate de noi, ajungem la persoana lui Jacques Truelle, fostul ministru la București al guvernului de la Vichy. Plecat din România spre Alger, acesta, după cum se știe, a făcut la Istanbul relații complete despre situația țării unor agenți aliați. Din declarațiile sale reșiem aceste precizări retransmise Washingtonului de către observatorii M.I.D.-ului la fața locului: „Cel puțin 90% din populația românească dorește victoria Națiunilor Unite. Germanii sînt detestați, îndeosebi ministrul german von Killing, care face constant declarații amenințătoare la adresa românilor care sînt pro-britanici sau pro-americani. Sentimentul filofrancez este puternic și invazia Balcanilor ar fi mult înlesnită prin includerea unor trupe franceze în rîndul forțelor debarcate. Informatorul este sigur că românii nu ar lupta împotriva democrațiilor apusene”.

Amplasarea acțiunilor conduse de serviciile secrete ale Aliaților, pregătirile intense în vederea operațiunilor decisive planificate pe vechiul continent pentru anul 1944, peocuparea de a evita unele „conflicte de competență” au impus marilor organisme de informații din Washington, Moscova sau Londra să încheie veritabile acorduri de colaborare ori de precizare a unor angajamente reciproce. Aceste acorduri s-au realizat în etape, mai întîi între anglo-americani, în 1943, iar în 1944 între aceștia și sovietici. Ele „acopeau” practic întreaga arie a „fortăreței europene” a lui Adolf Hitler, pentru care 1944 se anunța, evident, ca anul asaltului decisiv. În asemenea împrejurări, zona sud-estului european s-a impus în atenția Aliaților sub raporturile strategice, politico-diplomatic, militar și, nu în ultimul rînd, informațional. O dovadă dintre cele mai concludente în această privință ne-o oferă acordul realizat, la 26 iulie 1943, la Londra, între împoterniciții S.O.E.-ului britanic și ai O.S.S.-ului american, acord care, după deklasificarea unor fonduri arhivistice din S.U.A., a fost tipărit. Potrivit documentelor de care dispunem, în cazul de față un memorandum al lui William Donovan, „directorul” O.S.S.-ului, care a supus cazul atenției Comitetului reunit al șefilor de state majore din Washington (*Joint Chiefs of Staff* — J.C.S.), conducerea S.O.E.-ului a solicitat cen-

tralei americane „să facă orice efort pentru a pătrunde în Bulgaria și România”. Pînă atunci, agenții O.S.S.-ului lucraseră în Iugoslavia (alături de Tito ori de Mihailovici), Grecia și Albania „sub controlul” S.O.E.-ului, situație menținută și după 26 iulie 1943. Apreciindu-se ca fiind „excelente” contactele O.S.S.-ului în România și Bulgaria, acordul îndrituia pe agenții americani, în coordonare cu oamenii rețelelor deja în funcție ale S.O.E.-ului, să-și creeze organizații proprii de spionaj în cele două țări. Misiunile agenților O.S.S.-ului, ca și ale acestora ai S.O.E., constau îndeosebi în: I) extinderea activității în Balcani, în România și Ungaria, prin a) crearea de noi rețele; b) stabilirea de legături cu grupările din rezistență; c) crearea de organizații de contrasponaj; II) dezvoltarea unor acțiuni de gherilă și sabotaje în țările satelite ale Axei; III) să se întreprindă, la momentul indicat de comandamentul aliat, comunicațiile Axei în zonă; IV) să realizeze un „program subversiv”, exploataindu-se sentimentele de prietenie ori de teamă ale populației. Pentru ambele organisme aliate de spionaj și contrasponaj, obiectivul fundamental al acțiunilor lor române a unul singur, excelent surprins de către Donovan: să facă „anume presiuni subversive care pot conduce aceste țări (din sud-estul Europei — n.ns.) să se retragă din război ori, cel puțin, să provoace dificultăți Axei.”

La sfîrșitul anului 1943 a fost „șansa” unui agent britanic („dl. House”?) de a fi avut o întrevvedere cu regele Mihai I, regina mamă și doi dintre colaboratorii apropiați ai suveranului — I. de Mocsony-Styrcea și Grigore Niculescu-Buzești. House căzuse prizonier de război, fusese internat de naziști vreme de trei ani într-un lagăr din Danemarca și, prin România, ajunsese în Turcia, unde a devenit expert în problemele românești. În trecere prin București fusese primit, la 26 noiembrie 1943, de regele Mihai și colaboratorii săi, cu care s-a întreținut o oră și 35 de minute. Suveranul și-a mărturisit, de la început, dorința sinceră „de a coopera cu Aliații, în interesul României”, subliniind că sentimentele sale personale au fost permanent pro-aliate. Regele nu și-a ascuns nemulțumirea față de tratamentul ce i-l rezervase marelui Antonescu, lui și anturajului său, fiindu-i „foarte greu” să suporte condițiile prezente. A planificat, cu cei mai apropiați colaboratori, demiterea „conducătorului”, cu care nu putea afla nici o cale de compromis. În două rînduri însă, regele și cel prezenți la întrevedere cu „dl. House” au insistat asupra faptului că un „puci” ar eșua, rezultînd doar „ocuparea totală a țării de către nemți”, în cazul în care trupele aliate erau departe de București. La un moment dat, Mihai a precizat cu fermitate: „Dacă Aliații ar debarca în Balcani, toate s-ar simplifica”. Guvernul marelui lui reprezenta decît o „minoritate neglijabilă”, susținută de nemți, iar după înlăturarea lui Antonescu s-ar constitui un guvern condus de Iuliu Maniu, care ar dirija destinele țării în perioada „de tranziție” inaugurată către o structură democratică pentru care ar decide românii înșiși. Documentul examinat, coroborat cu altele ce au sesizat pe Aliați în ultima parte a anului 1943 despre planurile făurite la București de reprezentanții opoziției anti-antonesciene, pune, pentru perioada de referință, cel mai bine în evidență faptul că forțele patriotice din România, sub conducerea P.C.R., nu mai aveau posibilitatea unor acțiuni concrete în vederea reorientării țării în cel de-al doilea război mondial. Cu toate îndoielele ce-i frîmtau pe cel implicați și cu toate semnele mari de întrebare în privința consecințelor, cotitura României în conflictul general nu mai putea întîrzia prea mult. Anul 1944 se anunța, din cele mai multe puncte de vedere și pentru toate părțile angajate în conflict, decisiv.

DUREREA DE DINȚI

— Schiță —

Câte seară a apărut peste lagună un nor negru, fierăstruit în margini, care a înghițit soarele ca pe o bulină. Aerul s-a cutremurat mai întâi, apoi a început să se agite alergând ușor pe plajă. Mi-am strâns cearșaful, cele câteva lucruri și m-am îndreptat spre hotel.

Am vrut să citesc ceva, dar n-am reușit. Textul cărții aceleia nu se lăsa pătruns. Iată, mi-am zis, m-am plictisit. Hm! Ce ușor se plictisește omul la mare!

Pe alea am găsit o bancă liberă și m-am așezat să fumez o țigară. Fiul meu, cu un pumn de monezi în buzunare, dispăruse cu câteva clipe înainte într-o sală de jocuri mecanice și electronice. De-acolo ajungeau până la mine strâni zgomote, nepămintene.

Atunci a apărut *acela*. Mărunt, cu fața smeadă, ochi negri, ușor asiatici, păr bogat pe brațe, pe piept, pe picioare. Purta un tricou azuriu, cu un albatros imprimat pe spate, și pantaloni scurți, bej. Un bărbat de vreo cincizeci de ani. A cerut din privire voie să se așeze lângă mine. L-am răspuns tot din privire.

Nu-mi amintesc dacă era într-adevăr foarte brunet sau doar exagerat de bronzat. La început nu l-am observat prea bine, iar după aceea n-am mai îndrăznit să-l privesc cu luare-aminte. A cerut un foc.

— Dumneavoastră ați scris romanul „Gloria...”? a întrebat el în timp ce se îndrepta după ce-și aprinsese țigara, ridicând privirea spre mine.

Mărturisesc că m-am descumpănit puțin, cu toate că, de la o vreme, începusem să mă obișnuiesc cu gândul că mă cunosc mai mulți oameni decât cunosc eu însumi.

— Da, am declarat cu jumătate de gură.

— Interesant, a zis el stăpîn pe sine, așezîndu-și un picior peste celălalt.

Am văzut că avea pe un deget un inel neobișnuit, împletit, dintr-un aur roșu ca jarul. M-am fîșicit.

— Nu mi-a ieșit prea bine, inițial eu aș fi vrut de fapt să...

M-am oprit repede, dîndu-mi seama că nu avea nici un rost să mă explic în fața acelui om necunoscut. El mă judecase deja după carte, mă clasase.

— O, nu, eu nu prea mă pricep la literatură. Importanța acestei cărți pentru mine e de altă natură. De o natură cu totul deosebită...

A zîmbit enigmatic și a tras din țigară lung, ca și cum ar fi dorit să se calmeze. Era liniștit însă.

— Vă dor des dinții? m-a întrebat privind undeva în largul mării, peste plaja din față.

Nu pricepeam deloc unde vrea să ajungă.

— Rar, am spus totuși. Nu prea-mi amintesc...

— Exact cum am bănuît! a exclamat el lipindu-și o palmă peste genunchi. Dom'le, totul pe lume e supus întîmplării. Noi sintem fiii întîmplării!...

N-am îndrăznit să-l contrazic. Am considerat însă că am dreptul să-i cer unele lămuriri.

— Sincer să fiu, nu înțeleg ce vreți să spuneți.

— Domnule, a continuat el atunci sentențios, aveți în mine o persoană căreia i-ați făcut un bine enorm. Pot spune că sînteți binefăcătorul meu. Mi-ați schimbat viața...

În acel moment al discuției, recunosc, m-am îndoit de sănătatea mentală a celui cu care vorbeam. Era clar însă că nu aveam de ce să mă tem prea tare.

— Nu-mi dau seama, am murmurat.

— O, nici n-ați avea cum. Dumneavoastră ați fost doar o nealță a destinului.

— Totuși...

— Totuși...

— Am să vă lămuresc cit de cit. *Ați cit îmi este permis*, bineînțeles: „Gloria” dumneavoastră este o *carte terapeutică*...

— Nu înțeleg.

— Știu. O să vă mai dau însă citeva lămuriri: Un anumit pasaj din ea, aparent neînsemnat, provoacă, la lectură, incetarea bruscă a durerilor de dinți!...

Mi-a fost imposibil să-mi rețin un gest de mirare. Am privit în jur stînjînit, ca și cum mi-ar fi fost teamă să nu fi auzit discuția noastră și careva dintre cei care păseau pe alea. Trecătorii își vedeau însă impasibili de calea lor.

— Ciudat, am rostit întorcîndu-mă, observînd cu un sentiment nelămurit că vecinul meu de bancă își pusese între timp pe nas o pereche de ochelari fumurii, cu ramele aproape pătrate.

— Ciudat, mi-a confirmat el în șoaptă.

— Care pasaj? am îndrăznit totuși.

— Un pasaj *anume*. Nu prea mare...

— N-aveți voie să mi-l spuneți?

— Nu.

— Bănuiam, am recunoscut dezamăgit.

— Știți, a încercat el să se scuze, între noi o asemenea deconspirare este un lucru cu desăvîrșire interzis.

— Care „nor”? nu m-am putut abține.

— Cei care am descoperit, mai mult sau mai puțin întîmplător, un *text terapeutic*. Indiferent pentru ce boală. Totul e să se verifice.

— Se verifică?

— Bineînțeles, a zîmbit înțelegător înterlocutorul. Pînă nu se verifică bine textul, nu și se pot încredința tainele celorlalți. Adică și se pun la dispoziție textele terapeutice cunoscute.

— Sînt mulți? Multe texte de-astea, terapeutice, vreau să zic.

— Vreo sută patruzeci și șapte. Cunoscut. Texte din cărți scrise în diverse timpuri și limbi, cu diverse subiecte. Ele vindecă tot aftea boli cunoscute.

Eram siderat. Nu mai simțeam nici vîntul rece care îmi înfiora pielea.

— Formidabil! m-am entuziasmat. Dar asta e o... o...

— Da, da. O taină extrem de importantă. De aceea e păzită cu atîta strășnicie încă din antichitate, cînd s-au găsit primele asemenea texte. Nu-mi cereți să vă spun mai multe. Și așa...

— Bine, dar eu cînd am scris nu m-am gândit niciodată la chestia asta.

— Ha, ha! Păi tocmai aici e farmecul. Fiți sigur că nici unul din autorii celorlalte texte, oameni celebri sau obscuri, n-au avut această intenție. Unii au murit chiar de bolile pe care scrisul lor le vindecă. Sîntem fiii întîmplării, v-am spus-o doar.

Avea un rîs înnebunit. Mai curînd un rîșet înfrînat, colorat pe alocuri cu sunete mai agreabile.

— N-aș zice că sîntem chiar fiii ai întîmplării, am încercat o diversivă provocatoare.

— Sigur, e doar o părere, s-a apărut el cu abilitate. De altfel eu chiar vroiam să vă rog să mă scuzați. E tîrziu și s-a făcut tare frig. Nu simțiți? Trebuie să mă întorc la sanatoriu.

S-a ridicat tăcut, a privit o clipă cu discreție în jur, apoi mi-a întins mîna.

— Am ținut în mod special să vă cunosc. Mi-a făcut realmente plăcere!

O mină rece, o piele ca de animal de peșteră, sclipirea incandescentă a inelului roșu de pe deget. S-a îndepărtat cu mers sigur, egal, pierzîndu-se printre cei ce-și continuau plimbarea de seară pe alea.

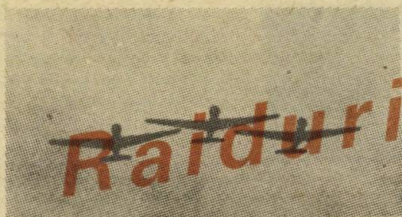
Am rămas pe bancă o vreme, pradă unei gândiri fără obiect. Mai corect spus, secătuit de gânduri. Adică fără pînă de a le prinde într-o idee. Nici nu știu cînd și cum am ajuns la hotel, am urcat scările, am pătruns în cameră. Băiatul meu sosise mai înainte. Aprinsese veioza de pe noptieră și își răstoia un pliant turistic cu nervozitate evidentă.

— Ce-i? L-am întrebat cu teamă. S-a întîmplat ceva?

— Mă doare iarăși mîseaua, s-a schimonosit el fără să mă privească. Nu mai ai un algalcalmin?

Mai aveam, într-adevăr, două fiole în buzunărașul geamantanului. Am scos una și i-am oferit-o.

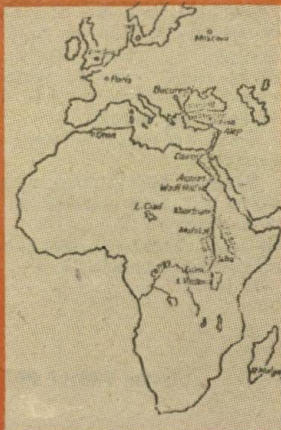
Căpitan VASILE PREDĂ

-airipi românești-

În perioada dintre cele două războaie mondiale, aviatorii militari români — asemenea pionierilor aviației românești și mondiale Vlaicu, Vuia, Coandă — au făcut dovada unei excelente pregătiri participând la numeroase și îndrăznețe raiduri interne și internaționale, în cadrul cărora au obținut o serie de remarcabile succese — recorduri de viteză, înălțime și durată de zbor.

Hartă cu raidul din 1935

În luna iulie 1920 a fost realizat primul tur aerian al României de către un echipaj militar format din sublocotenentul pilot. Ion Gruia și locotenentul observator Constantin Gonta. Echipajul a parcurs 1850 de kilometri în două etape, în 14 ore de zbor, ceea ce a constituit o performanță pentru primii ani postbelici. Plutonierul aviator Alexandru Georgescu, pilotând un avion Bréguet-14, a stabilit, la 27 august 1920, un record național atingând altitudinea de 6100 de metri, iar la 11 martie 1921 a ajuns la altitudinea de 6500 metri. La 20 aprilie 1921 a fost executat cel de-al doilea raid aerian peste hotare de către căpitanul pilot Petre Vasilescu, cu un avion monoloc de vânătoare Nieuport, echipat cu un motor Gnôme-Rhône de 80 CP, pe ruta Tecuci—Varșovia—Lvov—Tecuci, parcurgând 950 de kilometri în 18 ore. Pentru stabilirea legăturilor de prietenie între aviatorii români și cehoslovaci, la 1 octombrie 1921, echipajul format din locotenentul pilot Ion Sava și căpitanul Emil Gheorghiu, a executat un raid pe ruta București—Budapesta—Viena—Praga—București, cu un avion Bréguet-14. În total a parcurs 2400 kilometri în 20 ore de zbor. Răspunzând vizitei făcute pe calea aerului de către aviatorii polonezi și cehi, în anul 1925 a fost executat primul raid internațional în formație. Trei avioane de tip Potez-15 au parcurs ruta București—Lvov—Varșovia—Praga—București. Formația a fost condusă de locotenentul aviator Radu Rusescu. La 20 august 1926, căpitanul aviator Romeo Popescu și căpitanul aviator Gheorghe Bănciulescu au participat la concursul pentru „Cupa Bibescu”, disputat între piloții români și francezi, pe ruta București—Paris—București. Echipajul a străbătut, pe un avion Potez-15, numit simbolic „Vlaicu”, de la București la Paris, distanța de 2300 kilometri în 13 ore și 20 minute, cu o viteză medie de 173 kilometri/h. La înapoiere, în ziua de 12 septembrie 1926, căpitanul Gheorghe Bănciulescu, având la bord pe mecanicul Ion Stoica, a încercat să

zboare, fără escală, de la Paris la București, cu un avion Potez-25. La Raymarov, Cehoslovacia, din cauza ceții prea dese avionul s-a lovit de culmea Hirbun. În acest accident Ion Stoica și-a găsit moartea, iar căpitanul Bănciulescu și-a fracturat ambele picioare, care, ulterior, i-au fost amputate. După vindecare, căpitanul Gheorghe Bănciulescu a făcut dovada unei voințe de fier — deși cu proteze la ambele picioare, și-a reluat antrenamentele de zbor și, începând din anul 1928, a partici-

Căpitanul aviator Romeo Popescu

pat la multe alte competiții aeriene, fiind astfel primul pilot din lume care a zburat cu proteze la ambele picioare! În luna august 1927, căpitanul Romeo Popescu a stabilit recordul de înălțime al României, atingând cu un avion Gourdou Lesseur înălțimea de 9 403 (recordul mondial era de 11 700 m). Anul 1928 a însemnat un important progres al aviației noastre prin efectuarea unor raiduri de mare răsunet în afara granițelor țării. Printre acestea au fost efectuate raiduri în Polonia de către căpitanii Ion Albină și Mihai Ștefănescu, locotenentul Mihail Schwartz, maiorul Gheorghe Vasiliu și Cezar Știubel. Și tot în Polonia a executat un raid în

* Extrase din „Istoria aviației române”, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984.

formație o escadrilă compusă din cinci avioane militare pilotate de căpitanul Traian Piclea, locotenentii Nicolae Sendreanu, Constantin Nichifor, Puiu Eugen Pirvulescu și maistrul Anton Stengher. Ruta raidului a fost: Galați—Iasi—Varșovia și retur. În același an, trei avioane de bombardament *Lioré Olivier*, pilotate de căpitan Atanase Rotaru, maior Fătuțescu Ion și maior Georgescu Laurențiu, au executat raidul Paris — Lyon — Torino — Zagreb — Belgrad — București, iar locotenent Octav Oculeanu și ing. Mircea Cantacuzino, cu o avionetă *Clem-Deimler*, au efectuat raidul pe ruta Stuttgart—Varșovia—Iasi—București. La rindul său, locotenent Dobriceanu a străbătut distanța Praga—Brașov—București la bordul unei avionete.

În vara anului 1928, echipajul format din căpitan Traian Burduloiu, locotenent Gheorghe Iacobescu și ziaristul Mihai Negru a efectuat un raid în scop propagandistic pe distanța Dessau — Copenhaga — Stockholm — Helsinki — Riga — Varșovia — București — Belgrad — Viena — Praga — Strasbourg — Pa-

nescu, Gheorghe Ceaușu, Adrian Cașolteanu, Romeo Popescu, locotenentii Gheorghe Iacobescu, Nae Iliescu și Ștefan Cantemir.

În luna octombrie 1928, căpitan Romeo Popescu a obținut un nou record al României, atingând, cu un avion *Gourdou*, altitudinea de 10 518 m.

În anul 1928, piloții români au participat la 12 raiduri aeriene în afara granițelor țării, parcurgând 69 871 km.

Anul 1929 a adus aviatorilor militari locul întâi la un nou „Concurs al Micii Antante și Poloniei”. România a participat cu avioane monoloc de vînătoare, pilotate de maior Gheorghe Jienușcu, căpitan Traian Piclea, locotenentii Constantin Tănăsescu, Puiu Eugen-Pirvulescu și Gogu Ștefănescu. Itinerarul stabilit pentru concurs a fost București — Iasi — Varșovia — Praga — Belgrad — București. Din cele 24 de avioane ale celor patru țări participante la concurs, au terminat concursul, aterizând la București, numai 10 avioane, dintre care 4 erau ale României. Timpul a fost extrem de nefavorabil. Tot în toamna anului 1929, echipajul militar format din maior Traian Burduloiu și căpitan Gheorghe Iacobescu, a câștigat „Cupa Paris—București”, acordată în fiecare an pentru cel mai scurt timp realizat pe această distanță. Zborul a fost executat în 9 ore și 23 minute, reprezentând un adevărat record în analele acestei competiții.

Anul 1930: Un nou an al performanțelor românești — primul înconjur fără escală al României, efectuat de căpitanii Radu Rusescu și Gh. Iacobescu în 11 ore și 7 minute.

Cea de-a doua performanță: recordul național de durată stabilit de către căpitan Romeo Popescu, la bordul unui avion de pasageri de tip *Farman*, cu timpul de 20 ore și 50 minute.

În sfârșit, tentativa de record mondial de distanță în linie dreaptă a lui I. Ghica. Decolând de la Bicester (Anglia) la 9 iunie, I. Ghica a ajuns pînă în Bulgaria, la Peteven, unde a fost nevoit să aterizeze forțat din cauza unei pene de motor. El a acoperit distanța de 2141 km cu o viteză de 143,38 km/oră, performanță ce constituie un valoros record național.

În 1931, echipajul compus din maior Cezar Știubei și locotenent Gheorghe Olteanu a reușit să se clasifice pe locul doi în raliul organizat de „Aeroclubul Român”. La acest raliu au participat 34 de concurenți din 8 țări: România, Polonia, Italia, Germania, Franța, Elveția, Cehoslovacia și Belgia. În același an, echipajul format din căpitan Gheorghe Iacobescu și locotenent Alexandru Popișteanu a participat

la concursul pentru „Cupa București—Roma”, competiție disputată între aviatorii italieni și români. Distanța de la București la Roma a fost străbătută în cinci ore, fără escală.

La 25 iunie 1931, echipajul format din maior Emanoil Ionescu, locotenent Octav Oculeanu și Ion Ghica a parcurs distanța București—Varșovia—București fără escală, în 12 ore și 20 min., cu o viteză medie de 180 km/h. În luna iulie 1931, un raid de peste 3000 km a fost executat în formație cu cinci avioane Potez—15, construite la uzinele I.A.R. Brașov, de echipajele Școlii militare de ofițeri de aviație din București. Formația a fost condusă de comandantul școlii, locotenent-colonel Haralambie Giossanu, avându-l ca observator pe căpitan Ion Ionescu-Rîmnice. Celelalte patru avioane au fost pilotate de maior Alexandru Cernescu, locotenentii Nicolae Balotescu, Rudolf Malinovski și Gheorghe Nicolau, mecanic locotenent Ion Austriac. Itinerarul raidului a fost: București — Lvov — Varșovia — Gdynia — Bydgoszcz — Poznań — Demblin — Lvov — București.

În luna aprilie 1931, echipajul format din maior Traian Burduloiu, locotenent Radu Beller și George Bibescu a executat un raid de mare distanță pe ruta Paris—Roma—Atena—Alepe—Bagdad—Karachi—Alahabad—Calcutta, cu un avion *Fokker* trimotor.

Performanțe remarcabile au fost obținute în anul 1931 și de echipajul format din căpitan Ion Drăgan și locotenent Gheorghe Olteanu care, zburînd cu un avion *Potez—56*, a câștigat concursul „Cupa anuală Roma—București”, parcurgînd distanța în numai 4 ore de zbor.

Anul 1932. O impresie cu totul aparte a produs recordul de salt cu parașuta realizat la 19 mai, la Sacramento, în California. O femeie a sărit cu parașuta de la 7233 m, numele ei fiind Smaranda Brăescu*. Aviația românească a început să depună semnături pe listele recordurilor mondiale. În același an, ing. I. Cociășu (la 2 iulie) stabilește un record internațional de durată pentru avioanele ușoare — 8 ore, 16 minute, 42 secunde — iar la 2 octombrie, Mihail Pantazi și Gh. Grozea stabilesc un record internațional de durată pentru hidroavionul ușor, în 12 ore, 2 minute și 5 secunde.

Recordul mondial de durată pentru hidroavioane a fost realizat în anul 1932 de către căpitanul Mihail Pantazi, în 12 ore și 2 minute de zbor, cu un hidroavion *Messerschmitt—23*, construit la I.C.A.R. Recordul a fost omologat de Federația Aeriană Internațională.

Anii 1933—1935 au adus mari satisfacții locotenent-comandantului Gheorghe Bănciulescu care, pentru

* A se vedea articolul dedicat Smarandei Brăescu

Căpitanul aviator Gheorghe Bănciulescu

ris — Roma — Atena — Istanbul, realizînd peste 12 000 km în 80 de ore de zbor. Raidul a fost numit „Raidul capitalelor europene”.

În cursul lunii august 1928, cinci echipaje românești au participat, cu cinci avioane, la concursul „Micii Antante și Poloniei”, pe un itinerar de 3112 km, cucerind două din cele patru premii ale concursului și obținînd „Cupa Poloniei”. La acest concurs au participat 22 de echipaje din patru țări: România, Iugoslavia, Cehoslovacia și Polonia. Aviatorii români care au constituit această redutabilă formație au fost: locotenent-colonel Ștefan Protopopescu și locotenent Gogu Ștefănescu, căpitanii Traian Burduloiu, Emanoil Io-

propășirea aviației românești, după o scurtă perioadă de întrerupere, în urma gravului accident suferit în Cehoslovacia, și-a reluat activitatea competițională. Fiind primul pilot din lume care a zburat cu proteze la ambele picioare, a demonstrat lumii întregi virtuțile sale de zburător și cunoșcător al artei pilotajului. În luna iulie 1933, însoțit de maestrul mecanic Dimitrie Săndulescu, a realizat un circuit aerian în nouă zile, cu un avion de construcție românească, S.E.T.-41, pe ruta București — Barcelona — Madrid — Paris — Londra — Paris —

mandor Gheorghe Bănciulescu a efectuat, cu un avion IAR-23, într-o singură zi, raidul București—Varșovia—București, parcurgând 2400 km și demonstrând în același timp bunele performanțe ale avionului românesc fabricat la uzina brașoveană I.A.R. În aceeași lună, neobositul echipaj a efectuat un raid asemănător, tot cu un avion IAR-23, de data aceasta pe ruta București—Praga—București. Zborul a fost executat într-o singură zi, cu o viteză medie de 240 km/h.

Federația Aeronautică Internațională a solicitat în anul 1935 condu-

Acest raid-sondă a fost efectuat de către aviatorul Irina Burnaia împreună cu Petre Ivanovici, unul din așii aviației românești interbelice, din dorința de continuare a tradițiilor aviației naționale. Efectuat cu un avion de fabricație românească, tip IAR-22, dotat cu un motor de numai 130 CP, fără aparatură radio la bord, fără parașută, acest raid deasupra continentului negru a măsurat 16 000 km și s-a desfășurat peste zone inospitaliere și cu slabe posibilități de asistență tehnică. Plecarea a fost făcută la 3 ianuarie 1935 din București, urmându-se traseul: Istanbul — Eschigehir — Adana — Alep — Damasc — Haifa — Cairo — Assuan — Haifa — Atbara — Khartoum — Malakal — Juba — Entebbe. Puterea mică a motorului, aerul rarefiat din cauza căldurii și altitudinii, posibilitățile slabe de alimentare au determinat întreruperea raidului și întoarcerea pe același traseu. În afară de performanța aviatică și sportivă, în cadrul acestui raid a fost pentru prima oară cînd culorile naționale românești s-au oglindit în apele lacului Victoria.

În raidul din 14 aprilie 1935, spre Capetown, au plecat locotenent-comandorul M. Pantazi, as al zborului acrobatic, locotenent-comandor George Davidescu, excelent specialist în navigația aeriană, și locotenent-comandor Alexandru Cernescu, pilot remarcabil, căpitan pilot Gheorghe Jienescu, pilot de vânătoare, căpitan Gheorghe Olteanu, înzestrat cu aptitudini deosebite, și Anton Stengher, maestrul mecanic. Traiectul de zbor al celor 3 avioane a fost următorul: București — Istanbul — Eskis Ehir — Adana — Alep — Cairo — Wadi Haifa — Khartoum — Malakal — Juba — Kisum — Nairobi — Doda — Mbeya — Mpika — Broken Hill — Salisbury — Bulawayo — Pietersburg — Johannesburg — Kimberley — Capetown și retur.

Un element de primă însemnătate pentru un raid de o asemenea anvergură, cînd trebuia să fie traversată și zona ecuatorială, îl constituie anotimpul în care urma să fie efectuat, fapt demonstrat și cu ocazia raidurilor de la Malakal și Entebbe. După 11 zile, de cite 4—9 ore de zbor pe zi, ceea ce înseamnă între 750 și 1450 km parcurși, la 25 aprilie 1935 au aterizat cu bine pe aerodromul de la Capetown. După 5 zile de pregătiri, cele 3 avioane au plecat spre țară încheind cu bine lungul raid. Alexandru Cernescu și George Davidescu au declarat: „Pentru noi ostenelele și riscurile acestui raid, reale dar nu extraordinare, au fost cu prisosință răsplătite pe de o parte, prin experiența profesională cîștigată, pe de altă parte prin satisfacția de a

Echipajul format din colonelul Ștefan Protopopescu și locotenentul Gogu Ștefănescu, care a participat la concursul „Micii Antante și Poloniei”

Praga — Viena — Belgrad — București. În total a efectuat 8000 km de zbor. Zborul său a constituit un bun prilej pentru popularizarea în străinătate a tradițiilor aviației române, a stadiului atins de aviația noastră în acei ani. Cîteva luni mai tîrziu, în septembrie 1933, locotenent-comandor Gheorghe Bănciulescu și maestrul mecanic Dimitrie Săndulescu au executat un alt raid. Pilotînd un avion monomotor Stinson, de fabricație engleză, temerarul zburător a parcurs traseul Damasc — Rayak — Adana — București.

În luna mai 1934, tot locotenent-comandorul Gheorghe Bănciulescu a executat, cu un avion S.E.T.-41, echipat cu un motor Salmson de 230 CP, un raid prin cîteva mari orașe din Europa, Asia și Africa, pe ruta: București — Sofia — Istanbul — Alep — Gaza — Cairo — Alexandria — Bengazi — Tripoli — Tunis — Palermo — Roma — Zagreb — Belgrad — București.

Tot în anul 1934, în luna septembrie, împreună cu maestrul mecanic Constantin Oprea, locotenent-co-

cerii aeronauticii române să permită locotenent-comandorului Gheorghe Bănciulescu să verifice condițiile de zbor pe cîteva rute aeriene din Asia Mică și Africa, pe care nu se zburase niciodată, în vederea stabilirii celor mai optime trasee pentru companiile aeriene franceze de transport.

Aceasta a constituit o recunoaștere pe plan internațional a calităților deosebite dovedite de pilotul militar; într-adevăr, locotenent-comandorul Gheorghe Bănciulescu a fost, sub acest aspect, un deschizător de drumuri aeriene. La 18 martie 1935 a decolat de la Cairo, cu un avion bimotor Potez-56, avînd la bord pe George Bibescu. Echipajul a străbătut un lung itinerar (Cairo—Khartoum—El Obeid—El Fasher—Abécher—N'Djamena—Bangui—Bangassou—Juba—Malakal și apoi prin Atbara la Cairo), care a însumat 13 000 km în 72 ore de zbor; de la Cairo spre Asia Mică, la Rayak—Damasc—Palmir — Gaza —Cairo.

Raidul Aerian București—Entebbe (Lacul Victoria).

fi dus pe aripile noastre culorile patriei pînă la capătul lumii, peste întregul continent african".

O escadrilă formată din 7 avioane S.E.T., comandată de comandor ing. Gheorghe Negrescu, a întreprins, la 26 septembrie 1935, un raid pe ruta București — Istanbul — Ankara — București, în cadrul unei vizite de răspuns făcută aviatorilor militari turci.

La 16 iulie 1935, locotenent Alexandru Papană a depășit recordul național de altitudine, atîngînd cu avionul IAR—16 înălțimea de 11 631 m. Vechiul record național de altitudine, 10 518 m, fusese realizat în anul 1928 de căpitan Romeo Popescu.

La 28 iulie 1935, căpitan Dumitru Săndulescu (pilot) și Anton Marin (observator) au executat un raid de curtoazie în Iugoslavia pe itinerarul București—Zemun—Zagreb—Ljubljana—Sarajevo—Mostar—Niș—Zemun—București, parcurgînd peste 1700 km.

În luna septembrie 1935, o formație, de această dată alcătuită din 3 hidroavioane Savoia-Marchetti S.M.—35, comandată de comandor Ovidiu Rătescu, aparținînd hidroscalei de la Mamaia, a executat un

Locotenentul-aviator
Alexandru Papană

reușit raid pe distanța Constanța—Istanbul—Atena—Constanța. La înapoiere, distanța Atena—Constanța a fost străbătută fără escală, constituind pentru acea vreme o mare performanță hidroaviatică.

Tot în 1935 s-au executat două reușite raiduri aeriene pe distanța

București—Tel Aviv, pentru prospectarea noii linii aeriene de pasageri. Primul raid a fost realizat de echipajul format din locotenent Alexandru Papană (pilot) și căpitan Alexandru Popișteanu (observator), iar al doilea de echipajul format din locotenent Constantin Perju (pilot) și locotenent-comandor Gheorghe Davidescu (observator).

Tot în anul 1935, căpitan-comandor Constantin Argeșeanu, comandantul Flotilei 1 informații, împreună cu locotenent pilot Isaia Popovici, a realizat un raid pe itinerarul Iași—București—Istanbul—Eșchîehir și retur, cu un avion S.E.T.—K-7.

Echipajul format din locotenent Lazăr Lăzărescu (pilot) și locotenent Constantin Stoienescu (observator) a efectuat un raid în Iugoslavia cu un avion Potez—25, aflat în dotarea Flotilei de luptă din București, pe itinerarul București —Belgrad—Sarajevo—Belgrad—București, parcurgînd 1400 km.

În august 1936, la Los Angeles, Alexandru Papană s-a clasat pe locul I la Campionatul mondial de acrobație din S.U.A., iar la 16 decembrie 1936 a cîștigat, la Miami, campionatul celor două Americi. Ca un distins omagiu adus aviatorului român, autoritățile de stat americane l-au invitat să participe la inaugurarea, în aceeași zi, a aeroportului de la Miami.

În luna iulie 1937, echipajul format din locotenent Dumitru Deică (pilot) și Gheorghe Panaitopol (observator) a executat un raid de instrucție în Polonia, tot cu un avion Potez—25, pe itinerarul Iași —Lvov—Demblin—Cernăuți—Iași, parcurgînd peste 1900 km și executînd escale în orașele amintite.

Realizarea unor asemenea raiduri a însemnat o performanță de mare răsunet pentru aeronautica română, pentru țara noastră, pe plan internațional, au contribuit la făurirea tradiției aripilor românești, ajunse în zilele noastre la un nivel de dezvoltare pe care înaintașii nici nu-l visau.

Aviatoarea Irina Burnaia și pilotul Petre Ivanovici, după raidul efectuat deasupra continentului african

Caleidoscop

Într-una din piețele din capitala Belgiei se află un monument dedicat porumbeilor. În războiul franco-german din 1870—1871, Parisul înconjurat a întreținut legătura cu lumea exterioară cu ajutorul porumbeilor voiajori. Mulți dintre ei au fost împușcați. În cinstea porumbeilor „căzuți la datorie” s-a ridicat această statuie. Ea reprezintă o femeie care ține în mînă un po-

rumbel. Pe postamentul monumentului se află înscrise cuvintele: „Porumbelul soldat”.

La cel dintîi cinematograf deschis în București (în mai 1897, în localul ziarului „L'indépendance Roumaine”), se anunța o săptămîină „numai cu filme românești, făcute în țară de domnul Menu, operatorul”. Între cele cinci „mari

filme (de cîte 15—30 metri), rulate în săptămîna 28 iulie — 3 august 1897, sînt și două militare, care se bucură de un deosebit succes: „Flotila de pe Dunăre” și „Exercițiile flotei”. Peliculele nu ni s-au păstrat, dar conținutul lor ne este cunoscut din zierele timpului: „măreața plutire pe apele Dunării a frumoaselor noastre bastimente militare.”

SUB CUPOLA DE MĂTASE

SMARANDA BRĂESCU

În istoria parașutismului mondial, numele româncei Smaranda Brăescu se înscrie la loc de frunte, performanțele ei avînd, în epocă, un remarcabil răsunet, comparabil — poate — cu cel de mai tîrziu al gimnastei Nadia Comăneci. Moldoveancă precum marea noastră gimnastă, Smaranda Brăescu s-a născut la 21 mai 1897 în satul Hănțești, comuna Buciumeni, județul Galați, într-o familie de răzeși. A urmat cursurile școlii primare într-un sat vecin — Vizurești — beneficiind de strădaniile unor dascăli devotați profesiei lor, care au știut să-i sădească în suflet sentimentul dragostei față de patrie, cultul pentru muncă și perseverență. Între 1911—1916 o întîlnim la Birlad ca elevă la școala profesională din oraș, cursuri pe care, din lipsă de mijloace materiale, este nevoită să le întreprindă...

Pasiunea sa pentru zbor s-a născut într-o zi a anului 1912, cînd deasupra podgoriilor de la Nicorești a văzut trecînd în zare un avion (era, după cum va afla mai tîrziu, un „Farman” pilotat de locotenentul Gh. Negrescu, ce executa primul raid București—Birlad). Își va realiza visul abia după terminarea primului război mondial, cînd, învingînd mari dificultăți materiale, reușește să urmeze cursurile școlii de parașutiști din Berlin. Reîntoarșă în țară, își demonstrează măiestria efectuînd între 1928—1930 mai multe salturi cu prilejul mîtingurilor aviatice organizate la Băneasa (București), Brașov, Cluj, Galați, Brăila, Oradea și Satu Mare, fiind ovaționată îndelung de către spectatorii prezenți. Deși a suferit două accidente grave, după vindecare și-a reluat antrenamentele. În ziua de 28 octombrie 1931 zboară cu un „Potez 25”, pilotat de celebrul aviator Papană, pînă la înălțimea de 6 000 de metri, de unde se aruncă în gol, cucerind astfel titlul de campioană mondială feminină — primul de acest fel dobîndit de un sportiv român. Cu acest prilej este decorată cu „Crucea de aur a Virtuții aeronautice”. Dorind să doboare și recordul mondial masculin, apelează la sprijinul material al ziarului „Universul”, al „Băncii Naționale a României” și al „Aeroclubului Român”. Stringînd fondurile necesare, ajunge în Statele Unite. Aici, în localitatea Sacramento de lîngă San

Smaranda Brăescu (mijloc) după stabilirea unui nou record

Francisco se lansează de la 7 233 metri devenind astfel campioană mondială absolută. Urmînd cursurile unei școli de pilotaj din această țară, la 2 octombrie 1932 i se acordă licența de pilot, primul brevet de acest gen acordat în S.U.A. unui european. Este primită în patrie cu onoruri deosebite, presa îi aduce elogii, mulțimea o ovaționează, din nou, îndelung...

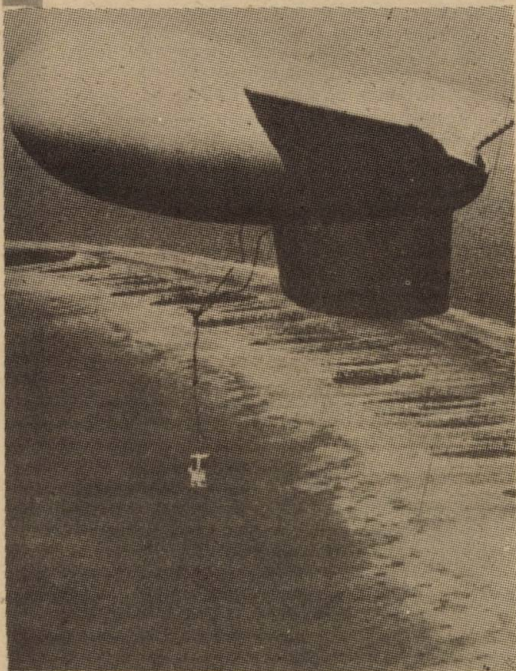
Celebra parașutistă, așa cum a apărut în paginile publicației americane „Dakland Tribune”, din 20 V 1932

În 1935, sprijinită și de această dată financiar de unele instituții române, cumpără un avion monoloc, monomotor, căruia îi pune numele „Aurel Vlaicu” și cu care efectuează raiduri rămase celebre. Printre altele traversează, în premieră mondială, Marea Mediterană, între Roma și Tripoli, fără escală...

În anii grei ai războiului antifascist acționează în cadrul unei escadrile sanitare transportînd răniți, medicamente, personal medical, pînă în Ziua Victoriei de la 9 Mai 1945, animată de același sentiment puternic ce i-a călăuzit pașii în tot ce a înfăptuit — slujirea cu abnegație a patriei.

NECULAI I. STAIKU

ÎN TRE SCOBITORI ȘI GURI DE FOC...

Un balon obișnuit? Nu! O armă reductibilă — născută la el este, de fapt, o puternică bombă atomică a cărei explozie poate fi declanșată de la distanță

Cui i-ar fi trecut prin minte că asupra Statelor Unite s-a abătut o primejdie atât de neașteptată și de ascuțită precum... scobitorile?

Cu „acele” de lemn sau plastic nu este, totuși, de glumit, iar avertismentul figurează într-un sobru raport guvernamental reprodus de revista Asociației Medicale Americane și citat de agenția France Presse. Autorii documentului atrag atenția că în Statele Unite peste 8 000 de persoane pe an sînt rănite de... scobitori. Acestea din urmă au provocat chiar trei

accidente mortale. Potrivit raportului, dacă scobitorile sînt manipulate anapoda, ele produc răni grave, îndeosebi la ochi și urechi; cînd sînt înghițite efectele lor devin și mai serioase.

Nu s-a precizat ce măsuri vor fi întreprinse, la nivel federal și local, spre a se curma ori măcar stăvili impactul scobitorilor asupra societății americane. Nu a fost nevoie, însă, ca observatorii să scobească prea adînc realitățile pentru a menționa în gura mare că scobitorile rămîn „simple distracții” pe lîngă răul teribil al gurilor de foc!

Atentate la purtător

În luna mai a.c., președintele Ronald Reagan a semnat o lege care dă frîu liber vânzării particulare de puști, pistoale și alte arme de foc. Textul de lege trecut prin Camera Reprezentanților și Senat, care, sub presiunea puternicei Asociații naționale a proprietarilor de arme (N.R.A.), au modificat o dispoziție adoptată în anul 1968. Traumatizat de asasinarea senatorului Robert Kennedy și a militantului pentru drepturi civice Martin Luther King, Congresul votase, cu 18 ani în urmă, „Gun Control Act”, o lege care înăspera controlul autorităților asupra comercializării „armelor proprietate particulară”.

Reducerea acestui control, de altfel nu atât de sever pe cît s-ar fi cuvenit, a provocat nemulțumire și proteste în rîndul asociațiilor cetățenești și chiar al sindicatelor de poliție, care se tem că proliferarea armelor de foc particulare va da noi proporții criminalității. Adepții controlului autorizat subliniază că aproximativ 180 de milioane de arme, la o populație de 234 milioane, sînt răspîndite pe teritoriul Statelor Unite, unde aproape 19 000 de oameni sînt uciși, în fiecare an, de gloanțe. Numai la New York au fost înregistrate, anul trecut, circa 1 400 de crime comise cu arme de foc. Nu gurile rele, ci autoritățile federale au dezvăluit că, într-un singur an (1980), au fost asasinați 23 000 de americani, iar 650 000 au fost grav răniți cu gloanțe. Casa Albă a recunoscut că actele criminale lovesc o treime din familiile americane, de unde apare la mintea cocoșului că armele particulare nu apără, ci amenință integritatea corporală și liniștea cetățenilor. În Statele Unite are loc un asasinat cu gloanțe la 23 de minute!

Liberalizarea comerțului particular cu guri de foc a surprins și prin faptul că ea a intervenit la numai o lună după concluziile alarmante ale comisiei prezidențiale însărcinate cu studierea crimei organizate în Statele Unite; desemnată de Casa Albă, comisia a lucrat doi ani, după care a întocmit un raport de 400 de pagini care acuză fără echivoc fenomenul criminalității, puternic stimulat de armele de foc și traficul cu droguri. Șeful comisiei, Irving Kaufman, a declarat presei că factorul dominant al crimei organizate din Statele Unite rămîne faimoasa grupare mafiotă „Cosa Nostra”, dar că rețeaua banditismului se ramifică la scară federală. O zgomotoasă carieră fac bandele „Roughrider” („Duri pe motociclete”) al căror vîrf de lance îl constituie „Îngerii iadului” și care operează în peste 50 de orașe americane.

Raportul comisiei prezidențiale mai relevă că escrocheriile, abuzurile și actele de forță ale acestor grupuri înarmate le aduc câștiguri de

100 miliarde dolari pe an, ceea ce depășește veniturile unor importante ramuri industriale americane, precum producția de hirtie, cauciuc sintetic și pneuri. Activitățile ilicite frustrează fiscal american de 18 miliarde dolari pe an. În plus, manevrele mafioate îi împovărează pe contribuabili cu peste 12 miliarde dolari anual.

Manipularea necontrolată a puștilor și pistoalelor particulare generează valuri de violență și spaimă, ridicând la praguri critice starea de nesiguranță a unor vaste categorii de cetățeni americani. Ziarul „New York Times” îl citează, în context, pe judecătorul Warren Burger, fost președinte al Curții Supreme, care denunța „terorismul devenit de rutină în mai toate marile orașe americane și care face într-o singură zi mai multe victime decât terorismul internațional într-un an întreg”.

„Forțe de intervenție” contra drogurilor?

După cum rezultă din raportul comisiei prezidențiale, proliferarea gurilor de foc se combină cu traficele stupefiantelor, combaterea lor reprezentând „o prioritate națională”.

Departele de a fi pusă la îndoială, o asemenea apreciere este confirmată prin date incontestabile. Aproximativ 20 milioane de americani consumă cocaină, iar un număr egal fumează marijuana, tributul drogurilor cifrându-se la 110 miliarde dolari pe an! Un studiu invocat de senatoarea Paula Hawkins, din statul Florida, relevă că visteria americană pierde anual, peste 45 milioane dolari ca urmare a consumului de stupefiant, prin cheltuieli medicale, absențe de la lucru și scăderea productivității. Pentru economia Statelor Unite, pagubele au fost, în anul 1983, de 60 miliarde dolari din aceleași cauze, a precizat revista „Time”!

Socotind această situație „o serioasă amenințare pentru securitatea națiunii americane”, comisia prezidențială a propus, în esență, două măsuri. Prima preconizează ca toți salariații din sectorul public și din întreprinderile care lucrează pentru stat să fie supuși unor teste de depistare a consumului de stupefiant, vinovații urmînd a suporta diferite sancțiuni, printre care concedierea. A doua propunere susține ca forțele armate ale Statelor Unite să dea ajutor unităților de pază a frontierelor, care nu mai pot face față „invaziei aeriene, maritime și terestre a traficantilor de droguri”.

Sugestia „testării publice” a iscat vii proteste din partea sindicatelor, a Uniunii americane pentru libertăți civice, precum și a unor congresmeni, care au calificat măsura ca „vinătoare de vrăjitoare”. Președintele subcomisiei pentru funcțiile publice a Camerei Reprezentanților, Gary Ackerman, a invocat, pe de altă parte, părerea specialiștilor că „testele de depistare a opiumului pot fi pozitive pentru persoanele care au consumat, bunăoară, chifle cu mac”. Disputa a luat o turnură neașteptată și nu lipsită de ironie chiar în Congres. În cadrul unei audieri în subcomisia amintită, un membru al comisiei prezidențiale, Rodney Smith, a fost invitat, în prezența operatorilor de televiziune, să se supună el însuși testului preconizat. Surprins, invitatul a protestat sever, califi-

cînd cererea drept „lovitură sub centură” și „spectacol pentru mass media”. La care președintele subcomisiei Camerei Reprezentanților a răspuns că, prin refuzul său indignat, adeptul testului anti-drog a dovedit cu prisosință pericolul unei asemenea metode! Experții mai susțin că astfel de metode nu rezolvă cauzele adînci, sociale, ale fenomenului, de unde caracterul lor inoperant.

În ceea ce privește crearea unor „forțe de intervenție rapidă” contra stupefiantelor, la Washington s-a arătat că nici militarii americani nu sînt străini de narcomanie. Pentagonul supune personalul militar încă din 1981 la analize obligatorii pentru depistarea pasiunii pentru droguri. Un purtător de cuvînt al Departamentului Apărării a adăugat, totuși, că proporția narcomanilor militari americani a scăzut la 9 la sută, anul trecut, față de 27 la sută în 1980. Decizia armatei terestre de a lărgi testările asupra celor 12 000 de angajați civili a fost, însă, contestată în fața justiției de către Federația națională a salariaților. Agențiile de presă menționează apoi, că „analizele de laborator efectuate de armata americană au fost incriminate la tribunale pentru superficialitatea lor”.

Analistii cu scaun la cap rămîn unanimi în convingerea că afit criminalitatea, cit și narcomania nu constituie simple erupții ale unor porniri instinctive. Minuitorii gurilor de foc și ai stupefiantelor profită de slăbiciunile cronice ale organismului social, pe care parazitează, iar violența și cruzimea „pistolariilor particulari”, se hrănesc din plasma „societății de consum”, a unui mod de viață tolerant și neputincios față de propriile crize și sfidări.

Oricum, riscul scobitorilor se frînge complet sub primejdia afit de grea a gurilor de foc...

ION CĂRJE

O mică parte din arsenalul destinat războiului

STRATEGII ȘI MIJLOACE DIN ARSENALUL POLITICII DE FORȚĂ

Deși întreaga evoluție a situației internaționale atestă, fără echivoc, că politica de forță, războaiele nu duc și nu pot duce la soluționarea problemelor litigioase dintre țări, ci, dimpotrivă, creează mereu și mereu noi complicații, determină înrăutățirea relațiilor interstatuale, accentuează neîncrederea, deschid noi surse de încordare, strategiile și mijloacele din arsenalul unei asemenea anacronice politici cunosc o continuă escaladare.

Un diagnostic, chiar și cel mai lapidar, ne dezvăluie că din multitudinea de factori ce agravează maladia vremii, cei mai primejdioși se dovedesc a fi iraționala cursă a înarmărilor, care urmărește dobândirea unui iluzoriu echilibru militar la niveluri tot mai ridicate ale armamentelor și tehnicii de luptă, precum și strategiile care generează competiția înarmărilor și care se hrănesc cu ea; în acest domeniu orice prioritate este extrem de dificil de stabilit, orice evaluare înglobând o mare doză de improbabilitate. Pentru că strategiile și mijloacele din arsenalul politicii de forță se interconstruiesc într-un asemenea grad încât delimitările sînt de domeniul speculațiilor. Adevărul este că, fie că diferitele strategii militare impun în panoplia Zeului Marte noi și noi mijloace de distrugere dintre cele mai

abominabile, fie că procesul tehnologic de producere a acestor mijloace, prin deturarea cuceririlor revoluției tehnico-științifice în scopuri profund inumane, determină noi strategii și modalități de purtare a războiului — are una și aceeași geneză: miza pe politica de forță. Politică pe care România socialistă, secretarul general al partidului, președintele republicii, tovarășul Nicolae Ceaușescu, o resping cu fermitate și militează neobosit pentru abolirea ei și a tuturor instrumentelor prin care se exprimă. Propunind un program complex de dezarmare generală, în centrul căruia se află dezarmarea nucleară, dar care are în vedere toate armele așa-zis clasice, cu atât mai mult cu cît linia de demarcație între armamentele nucleare și cele convenționale, între strategiile care iau în considerație utilizarea unora sau a altora este tot mai estompată. Cît de veridice sînt temeiurile programului românesc de dezarmare, ale demersului președintelui țării noastre în vederea eradicării politicii de forță o demonstrează și referirile din aceste pagini la cele mai actuale strategii și mijloace din arsenalul unor viziuni și practici de o extremă periculozitate care pun sub semnul întrebării nu numai pacea, ci însăși existența umanității.

„AIRLAND BATTLE-2000”

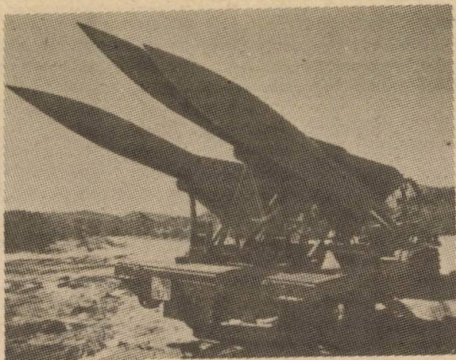
● Geneză ● Caracteristici ● Țeluri ● Servituți

Înainte de a detalia ceea ce reprezintă actuala strategie americană „Airland Battle-2000” — ca și varianta sa „Follow on Forces Attack”, aflată deja, după cum afirmă surse autorizate de la cartierul general al N.A.T.O., în uzul alianței — se impune o considerație de ordin mai general: cît de repede și de radical pot influența în modificarea unei strategii învățămintele turnizate de confruntările militare ce au avut loc în anii de după cel de-al doilea război mondial? Făcînd abstracție de modul în care au evoluat concepțiile strategice în urma apariției și dezvoltării armamentelor nucleare și a noulor categorii de vectori, publicația de specialitate „Armed Forces Journal International” apreciază că schimbările ce au intervenit în ultimii trei-patru ani în strategia militară a S.U.A., și care se reflectă într-o formulă specifică și în planurile N.A.T.O., s-ar datora „în cea mai mare măsură unor experiențe acumulate în conflictele armate postbelice”. Mult mai circumspect, comentatorul militar american Drew Middleton sublinia în ziarul „The Washington Post” că majoritatea acestor „războaie locale” n-au avut „amplora care să permită să se tragă concluzii definitorii în vederea propulsării strategiei unei mari puteri, cum sînt Statele Unite ale

Americii, pe orbita unor noi opțiuni, mai ales că în cele mai multe din aceste confruntări cel puțin una dintre părți nu dispunea nici de potențialul și nici de atuurile militare și politice ale adversarului, iar particularitățile teatrului de acțiuni militare erau cu totul specifice. Într-o atare situație orice absolutizări ale unor strategii sau tactici, ale unor sisteme de armament moderne, chiar dintre cele mai sofisticate, sînt premature. Nu trebuie uitat că într-o altă situație, oricare dintre aceste strategii și tactici, oricare dintre sistemele de armament pot fi contracarate de cele ale potențialului adversar, cu totul și cu totul de altă talie, capabil de elaborări pe plan strategic, operațional și tactic și în domeniul armamentelor la fel de eficace și poate și mai sofisticate. Deci, a considera că prin prisma unor experiențe limitate sau particulare pot fi schimbate radical strategii fundamentale constituie un punct de vedere cel puțin inconsistent”.

În ceea ce privește strategia americană „Airland Battle-2000” geneza sa trebuie căutată undeva între aceste puncte de vedere contradictorii.

Pare paradoxal că plasarea strategiei unei mari puteri, cum sînt S.U.A., pe „o nouă traiectorie” („Newsweek”) a debutat nu de pe o poziție oficială, ci printr-o serie de articole apărute în „Military Review”. Aparent paradoxal, deoarece practica este de vechi sorginte și se înscrie în politica „baloanelor de încercare” care vizează reacții atît ale cercurilor interne interesate, cît și ale statelor ce ar putea deveni un potențial adversar. Faptul că autorii articolelor din amintita revistă nu erau străini de planurile Ministerului Apărării al S.U.A. a fost rapid demonstrat de noile versiuni a două

dintre importante regulamente militare americane (*Field Manuals - FM*): *FM 100-1 Army* și *FM 100-5 Operation*.

După presa străină — „*International Defence Review*”, „*Defense nationale*”, „*Military Review*”, „*Time*”, „*Le Monde*” etc — în „noile versiuni” cîmpul de luptă este extins mult în adîncimea teritoriului inamic, cuprinzînd „totalitatea acestuia, dacă este posibil” („*Le Monde*”). Ceea ce înseamnă: în primul rînd — amplificarea, din faza inițială a războiului, a operațiilor militare în profunzime, prin angajarea forțelor adversarului din eșalonul doi și rezervă, neutralizarea capacităților lui de comandă și control pentru a-l dejuca planurile și a-i reduce posibilitățile de inițiativă; în al doilea rînd — extinderea bătăliei în timp pînă în momentul în care acțiunile curente, atacarea eșaloanelor din spate, pregătirea logistică și planurile de manevră sînt corelate de o asemenea manieră pentru a aduce la nivelul maxim posibilitatea de a cîștiga bătălia; în al treilea rînd — limita obiectivelor ce urmează a fi atinse în bătălie este împinsă pînă la nivelurile cele mai ridicate ale armatei, ale mijloacelor auxiliare și ale resurselor de atac. Pornind de la aceste trei trăsături ale strategiei „*Airland Battle-2000*”, autorii ei înțeleg cîmpul de luptă modern drept teatrul prin care avantajul larg de sisteme de armament, o combinație de mijloace aeriene și blindate, și de organizare pentru corpuri de armată și divizii ar putea, după cum scria „*Military Review*”, „să asigure nu numai cîștigarea primei bătălii, dar și pe ultima”.

Drept mijloace pentru aplicarea acestei strategii, „*Armed Forces Journal*” indică „sisteme de luptă cu totul noi, ultrasofisticate, cu o mare capacitate de distrugere, rezistente la contraacțiunile electronice, uriașe cantități de arme antitanc și antiaeriene, un mare număr de avioane de asalt și elicoptere... Bătălia fiind aeroterestră, mijloacele aeriene, nu numai de transport în adîncime, ci și de atac, urmînd a fi predominante.” Scenariul, așa cum îl preconizează *FM 100-5 Operation*, ia în considerație opțiunea nucleară tactică drept un fapt acceptat, în general „*Airland Battle-2000*” reprezentînd o concepție în care se mizează pe un șir de lovituri combinate — cu armament clasic și nuclear — menite să lichideze eșalonul doi al adversarului pentru a-l împiedica să intre în luptă, eșalon considerat mult mai puternic decît primul pentru că se ia în considerație că inamicul nu va plasa pe aliniamentele cele mai înaintate principalele sale forțe pentru a nu le expune loviturilor nucleare tactice. Revista la care ne-am referit, inspirîndu-se din prevederile regulamentului citat, arată că aplicarea strategiei,

căreia i se face atîta reclamă, a stat la baza concepției desfășurării unor ample manevre militare, inclusiv a celor de sub egida N.A.T.O., implicînd „acțiuni de luptă de o mare intensitate, din aer și de pe pămînt, pentru a șoca, paraliza și copleși inamicul...; o mare viteză a operațiilor pentru a forța adversarul să reacționeze, ceea ce ar conferi corpurilor de armată posibilitatea de a aplica contramăsurile planificate. Deci: acțiuni rapide, o mare capacitate de manevră în adîncimea teritoriului advers, paralizarea centrelor vitale ale inamicului și un deznodămînt imediat obținut în cîmpul operațional nu atît prin uzură și putere de foc, cît prin rapiditate și mobilitate”.

Nu puțini sînt comentatorii militari occidentali care manifestă scepticism în legătură cu reușita unui asemenea mod de acțiune. Întîi se subliniază că un comandament angajat în anihilarea forțelor cu care se află în contact direct pe aliniamentele înaintate și care se pregătește, concomitent, să acționeze în adîncime are nevoie de informații prompte și exacte asupra dispunerii eșalonului doi al adversarului, tăriei acestuia, situației meteorologice. Or, relevă „*Military Review*”, comandamentele militare operative au la îndemînă facilități limitate și sînt „dependente de cel mai bun raționament al unui analist în domeniul spionajului electronic, care poate fi indus în eroare de aparențe, de dopaj prin informații false ori se poate înșela printr-o judecată pripită sau unilaterală, ceea ce ar reduce numărul opțiunilor în angajarea forțelor și mijloacelor terestre și aeriene într-un atac decisiv asupra punctelor cheie ale inamicului”. Nu întîmplător „*Le Monde*” aprecia că „obținerea informațiilor despre adversar și păstrarea în cel mai strict secret a situației proprii reprezintă regina bătăliilor acestui sfîrșit de secol”. Serviciu sînt considerate și confruntarea forțelor ce acționează în adîncime — care nu vor dispune, din rațiuni de mobilitate de suficiente mijloace de foc, mai ales ale aviației, elicopterelor și blindatelor cu masivă apărare antiaeriană, antitanc și cu mijloacele de contraacțiune electronică ale adversarului, ziarul „*The Washington Post*” atrăgînd atenția, drastic și realist, că „strategia căreia îi facem atîta reclamă comportă riscul de a arunca corpurile de armată în gura lupului și de a nu mai putea smulge din aceasta decît fărîme înșingurate”. Apoi uriașele cantități de tehnică de luptă modernă necesare pentru un atac care să penetreze profund adîncimea teritoriului advers și să scoată din luptă obiectivele vizate sînt atît de costisitoare și pierderile preconizate atît de mari „încît folosirea acestor mijloace poate deveni prohibitivă” („*Armed Forces Journal International*”).

Nu începe îndoială că mizînd pe supremație militară, chiar și numai în sfera operațională, strate-

gia „Airland Battle-2000” se înscrie în rândul acelor factori repudiați de omenire, factori care concurează la menținerea unui nivel extrem de ridicat, deci foarte periculos, al competiției militare, la cantonarea situației internaționale între parametrii celei mai grave încordări din perioada postbelică.

„FOLLOW ON FORCES ATTACK”

sau plasarea N.A.T.O.

între Scylla și Carybda

În fața criticilor virulente ale partenerilor din N.A.T.O. la adresa noii strategii americane, critici concludent sintetizate de ziarul vest-german „General Anzeiger” potrivit căruia „nu constituie nici un secret că terenul de aplicare al noilor concepții americane, care nu exclud recurgerea la armele nucleare, îl constituie Europa, în primul rând Europa Centrală”, Pentagonul a îndulcit pastila pentru aliații săi. Generalul Bernard Rogers, comandantul-șef al forțelor N.A.T.O., a conceput un plan de acțiune pentru aceste forțe, care a devenit public sub formula „Follow on Forces Attack” (FOFA), ceea ce, după agenția „France Presse”, înseamnă „atac de ripostă sau lovitura preventivă eșalonată în adâncime”.

La o primă comparație, superficială, între „Airland Battle-2000” și varianta sa atlantică ești tentat să exclami „Aceeși Mărie cu altă pălărie”. Pentru că dacă se exceptează faptul că planul N.A.T.O. nu prevede utilizarea combinației arme nucleare—arme convenționale, ci se rezumă numai la folosirea ultimelor, aparent nu există deosebiri.

Aparent numai, revista britanică „Survival” atrăgând atenția că între cele două strategii există un șir de deosebiri.

Prima și cea mai distinctă constă în refuzul cvatitalității țărilor europene membre ale N.A.T.O. de a lua în considerație recurgerea la armamentul nuclear în faza inițială a unei confruntări militare. Refuz care, deși nu este totdeauna explicit, din motive politice care „țin de fațada coeziunii alianței atlantice” („Rinascita”), rămâne totuși un refuz.

A doua rezidă în faptul că FOFA nu renunță la lichidarea forțelor adversarului din prima linie, „vest-europenii fiind suspicioși față de orice strategie americană care ar însemna sacrificarea teritoriului lor pentru ca S.U.A. să câștige timp, ei considerând că decisivă trebuie să rămână confruntarea pe aliniamentele cele mai avansate” („Neue Zürcher Zeitung”). Nu dorim să insistăm asupra acestui punct de vedere potrivit căruia un război pe continentul european ar putea fi limitat geografic, deoarece „șansele de lămurire a operațiilor în cazul unei crize militare în Europa cu implicarea statelor celor mai puternic înarmate din cele două alianțe militare opuse sînt cu totul și cu totul iluzorii” („Borba”).

A treia deosebire, însă nu în ordinea importanței, este de ordin atît militar, dar mai ales politic. „Airland Battle-2000”, după cum arăta „Defense nationale”, reprezintă „O emanație a americanilor pentru armata americană, care este o armată națională, cu regulamente unice, cu comandament și stat major unice, înzestrată cu arme americane standard, dintre care majoritatea se află deja în dotarea marilor unități, compunerea acestor mari unități are propriul specific, deci este o strategie națională, în timp ce FOFA este o strategie de coaliție, cu toate serviciile

ce le implică o asemenea realitate”. Dintre acestea sînt citate dificultățile ce grevează organizarea cooperării între mari unități aparținînd armatelor unor țări diferite, instruite după propriile regulamente, cu propriile comandamente și state majore, dotate cu armament și tehnică de luptă ne-standardizate, țări lipsite în prezent, și probabil încă mulți ani în viitor, de mijloace similare cu cele americane de lovire în adâncime, tributare S.U.A. în privința echipamentelor militare și a informațiilor obținute prin mijloace cosmice. Pe plan politic, înzestrarea masivă a armatelor țărilor europene din N.A.T.O., de altfel ca și a S.U.A., cu noile armamente impuse de aplicarea fie a „Airland Battle-2000”, fie a FOFA ar complica la maximum problemele dezarmării, ar ridica obstacole dintre cele mai greu surmontabile în calea realizării unor acorduri reciproc acceptabile.

Impunînd alianței atlantice pasula îndulcită a „unei opțiuni strategice apropiată de cea a Pentagonului, dar mai puțin amară pentru bănuitorii săi aliați, S.U.A. — scrie „La Stampa” — nu-i scapă, ci dimpotrivă caută să-i mențină pe aceștia în ochiurile plasei angajării lor la politica intereselor globale americane”.

Chiar și numai prin prisma acestor succinte notații se degajă realitatea că esențial pentru descifrarea caracterului celor două strategii este faptul că ambele sînt variațiuni pe aceeași temă a politicii de forță și plasează N.A.T.O. între Scylla și Carybda pentru că sînt generatoare de grave pericole, de neîncredere, insecuritate, alimentînd cursa înarmărilor și amenințînd pacea Europei și a întregii lumi.

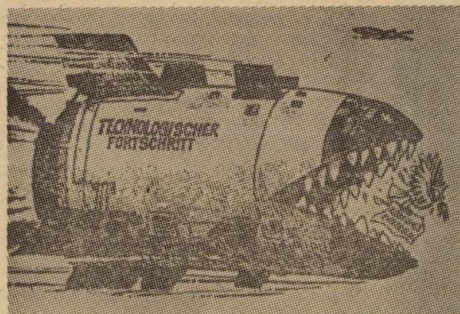
„RAPID DEPLOYMENT FORCE”

și alte forțe

de intervenție rapidă

„Misterul” de la Twentynine Palms a devenit de cîțiva ani un „secret à la Polichinelle”.

Un loc izolat, situat undeva în zonele aride ale deșertului californian, Twentynine Palms figurează doar în nomenclatoarele ce poartă sigla „Top Secret” a Pentagonului. Aici este instalată una dintre bazele aflate în „sistemul de conservare”, cu întrebuințări militare multiple. După 1980 numele locului menționat a pătruns rapid în paginile presei străine. Baza respectivă a devenit perimetrul de dislocare și instruire a elementelor nucleului a

Dezvoltarea tehnologiilor sofisticate, deturnată spre scopuri militare, amenință fragilul porumbel al păcii (desen apărut în „Der Spiegel”).

ceea ce, cu prudență oficială, autoritățile de la Washington numesc „Rapid Deployment Force”; termenul „Deployment” (desfășurare) înlocuindu-l pe cel de „Intervention” (intervenție), probabil pentru a se evita... confuziile privind felul unei noi și puternice grupări militare.

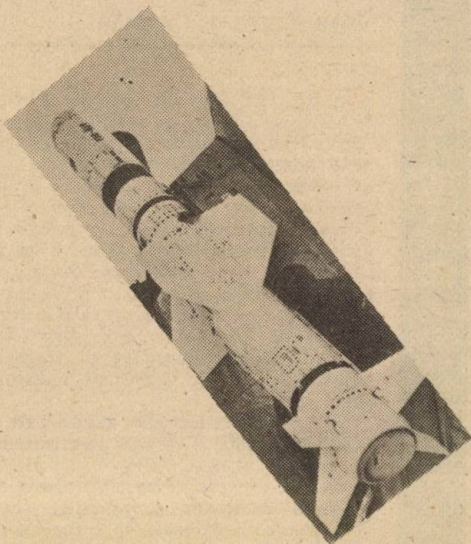
La nucleul menționat — Brigada 7 infanterie marină — s-au adăugat între timp Divizia 82 aeropurtată, dislocată la Fort Bragg, Divizia 101 aeromobilă cu baza la Fort Campbell, Divizia 7 infanterie de la Fort Ord, transformată în Divizia 17 și reorganizată după principiile ce sînt proprii forței de intervenție, alte unități. Între acestea se numără detașamentele din „The Green Berets”, staționate la Fort Bragg, care după războiul în Indochina fuseseră, cel puțin oficial, trecute la index, ale căror efective au fost sporite de la 3 500 la 7 000 de oameni, grupați în trei categorii distincte: a) forțe speciale ale armatei terestre; b) scafandri de luptă denumiți „seals”; c) o unitate a armatei aerului avînd misiunea de a pătrunde în spatele liniilor inamicului pentru acțiuni de sabotaj, ocuparea și menținerea unor puncte strategice pînă la desantarea sau debarcarea grosului trupelor. Datele furnizate de „Newsweek” arată că efectivele grupate sub genericul „Rapid Deployment Force” ar fi atins deja 100 000—110 000 de militari și că „se tinde spre ridicarea plafonului lor la circa 250 000”.

Diviziile și brigăzile respective intră în categoria celor denumite „ușoare”, deoarece și-au redus efectivele — unele dintre ele, de la 18 000—15 000 la 12 000—10 000 oameni — și au renunțat la cea mai mare parte a armamentului greu din înzestrare. Care sînt, după agenția „United Press International”, caracteristicile principale ale unei astfel de mari unități? O divizie ușoară și cele 12 837 de tone echipament din dotarea sa pot fi transportate în cursul a 478 ieșiri-avion cu aparatele „C-141 Starlifter” în patru zile. Pentru a transporta cei 18 468 militari și 29 202 tone echipament ale unei divizii grele ar fi necesare 12 zile. Pentru a realiza „performanța” s-a renunțat la obuzierele de 155 mm în favoarea celor de 105 mm, a fost înjumătățit numărul vehiculelor pe pneuri și șenile și la un batalion n-au rămas decît 54 de tancuri. Divizia ușoară va avea batalioane independente de tancuri, rachete antitanc, va dispune de sprijin tactic prin elicoptere de tip „Black hawk”, de unități de geniu, apărare antiaeriană, elicoptere de atac înzestrate cu sisteme electronice „Chopper” de dirijare a tirului. Diminuarea tehnicii grele va fi compensată — susțin specialiștii militari americani — printr-o pregătire mult mai riguroasă a luptătorului, prin punerea la dispoziția acestuia a armelor dotate cu dispozitive de cercetare și ochire pe timpul nopții. În ceea ce privește armamentul greu, manevrele „REFORGER” au demonstrat existența în sistemul N.A.T.O. a unei rețele de depozite, denumită „POMCUS”, unde tehnica de luptă este conservată și apoi pusă la dispoziția unităților sosite pe calea aerului în zone de concentrare. Aranjamente în acest sens au fost stabilite și cu unele țări din Orientul Mijlociu, iar în Oceanul Indian, la bordul a șapte cargouri de mare tonaj ce navigă în apropierea Golfului Persic, avîndu-și baza în portul de pe insula Diego Garcia, sînt depozitate 35 000 tone benzină, 35 000 tone apă, suze de blindate, tunuri de mare calibru, muniții etc.

Zonele din Europa occidentală, îndeosebi flancurile N.A.T.O., zona centrală, ca și cele din Orientul Mijlociu, unde au avut loc dese exerciții cu participarea unităților din „Rapid Deployment Force”, trădează țelurile urmărite prin crearea

acestei grupări — intervenții rapide la multe mi și mii de kilometri de frontierele S.U.A.

Crearea și echiparea forței de intervenție rapidă au necesitat unele restructurări în armata americană, alocarea unor importante fonduri în vederea fabricării mijloacelor de luptă necesare, a modernizării unor tipuri de avioane-cargou, cum sînt cele denumite „C-5 Galaxy”, capabile să transporte două tancuri grele de 60 tone sau trei elicoptere „Chinook CH-47”, pregătirea producerii unui nou aparat-cargo, „C-141”, cu un fuzelaj mai lung cu șapte metri decît cel actual.

Totul pare perfect pregătit pentru o intervenție rapidă. Revista vest-germană „Der Spiegel” face însă o remarcă nu lipsită de o reală substanță: „Pentru demonstrații militare în timp de pace sau pentru intervenții împotriva unor state mici, ce nu dispun de mijloacele de contracarare necesare, sistemul este spectaculos. În caz de criză militară se pune însă întrebarea: adversarul va privi cu brațele încrucișate la marile și vulnerabilele cargouri aeriene care circulă acum nestingherite peste Atlantic și se va prefăca că nu știe unde sînt amplasate depozitele din sistemul POMCUS pentru a le lovi înainte de a fi descuiată prima ușa de oțel masiv de la aceste adevărate tuneluri subterane?”. Iar „United Press International” se întreba, la rîndul său: vor ajunge forțele principale în 48 de ore în punctul de pe cîmpul de luptă unde acționează o asemenea divizie, aceasta fiind timpul maxim cît poate ea supraviețui fără nici un fel de sprijin? Întrebări care pun în relief că din punct de vedere militar „primatul diviziilor ușoare este precar” („Newsweek”). În ceea ce privește aspectul politic, acesta este poate cel mai grav pentru că relevă că o asemenea „primat” exprimă de fapt aceeași miză pe forță, pe intervenții, în contradicție cu rețineria, cu primatul rațiunii, al recurgerii la tratative în vederea reglementării pașnice a diferendelor dintre state.

Sub presiunea Pentagonului, N.A.T.O. și-a reorganizat în ultimii doi ani forțele sale de intervenție rapidă. Alianța atlantică dispune în prezent de: 1) Forțele navale din Atlanticul de Nord (Standing Naval Force Atlantic), care reunește 6—7 nave de război din patru țări membre; 2) Forțele „La apel” din bazinul mediteranean, care, la cererea

comandamentului biocului, pot grupa nave, aviație și infanterie marină din țările membre din zonă (cu excepția Franței și Spaniei care nu fac parte din sistemul militar integrat al pactului), plus din S.U.A., Anglia și R.F.G.; 3) Forțele terestre, destinate mai ales Europei Centrale, de tăria unei divizii, compusă din batalioane din mai multe țări membre, cu statul major la Sekkenheim, în R.F. Germania.

Nu amploarea și capacitatea combativă a acestor formațiuni ale blocului sînt periculoase, ci participarea la ele a multor state membre ale N.A.T.O., care în acest fel se pot trezi angajate în aventuri militare din arsenalul „politicii faptului împlinit” atît de *en vogue* în anumite cercuri ale administrației de la Washington, aventuri ce tind să depășească chiar și așa-numita „zonă de acțiune” a alianței atlantice. Ceea ce poate avea urmări imprevizibile pentru interesele naționale ale țărilor respective, care sînt departe de a coincide, în toate cazurile, cu interesele globale ale *Leadership*-ului din N.A.T.O.

Sofisticarea panopliei zeului Marte

La întrebarea cum arată astăzi sinistra panoplie a zeului Marte, revista italiană „Panorama” furnizează un răspuns pe cît de interesant pe atît de complet: „Acum cînd am intrat în era războiului electronic se tînde ca orice armă obișnuită să fie transformată în superarmă cu o supercapacitate de distrugere și ucidere”, iar săptămînalul britanic „The Economist” subliniind că, deoarece practic, ceea ce este numit uzual armament și tehnică militară convențională dobîndește noi caracteristici care le modifică fundamental proprietățile „armele clasice au devenit arme *cvasinucleare*”.

Desigur, cel mai periculos element din panoplia zeului Marte rămîne arma nucleară. Mai cu seamă că în acest domeniu, în ultimii 15 ani, competiția a cunoscut o demențială extindere exponențială.

● De la circa 3 000 de încărcături nucleare strategice s-a ajuns la peste 18 000, după datele furnizate de Anuarul S.I.P.R.I., la care se adaugă cele operaționale și tactice — totalul fiind estimat la 50 000—60 000 încărcături.

● Puterea distructivă a acestor abominabile arsenale înseamnă o capacitate de supraucidere: pentru fiecare european echivalentă cu 72 tone dinamită, iar pentru fiecare locuitor al Terrei, 15 tone (cantitatea de dinamită pentru a ucide un om nu depășește în general, în raport cu arma utilizată, 100—200. grame dinamită).

● Vectorii, mijloacele de transport la țîntă a încărcăturilor nucleare de toate tipurile cunosc un proces de proliferare și perfecționare continuă. Bombardierul „Enola Gay”, care a lansat bomba de la Hiroshima, a rămas doar o vetustă piesă de muzeu.

● În prezent, rachetele balistice intercontinentale pot atinge în maximum 30 de minute orice punct de pe glob și pot lansa fiecare 10—12 și chiar 14 încărcături nucleare, și ghidate indepen-

dent, au posibilitatea de a lovi țintele cu o abatere de circa 30 de metri.

● Rachetele cu rază medie de acțiune dislocate în Europa pot atinge obiectivele cu încărcături de la 50 la 300 kilotone echivalent TNT într-un timp ce variază între 1 și 10—14 minute.

● Rachetele de croazieră ce zboară razant cu solul sau cu marea, submarinele cu propulsie nucleară ce navigă la mari adîncimi sînt aproape total silențioase (fiecare dintre acestea din urmă putînd transporta 10—14 rachete cu cîte 8—12 încărcături nucleare).

● Bombardierile cu viteze trisonice, cum sînt cele de tipul „Stealth”, sînt invizibile, deci încă nu pot fi detectate prin radar.

Armele convenționale existente în lume, după statisticile din 1985, se evaluează la circa ● 124 000 de tancuri ● 35 000 de avioane de luptă ● 40 000 de tunuri de calibru mijlociu și mare ● 15 000 de nave de război ● sute de mii de rachete cu diferite destinații — au devenit, în imensa lor majoritate — în urma implementării electronicii și a altor sisteme de ghidare, „arme inteligente.” Ele utilizează — așa cum au demonstrat-o conflictele militare postbelice — „Precision Guided Munitions” (P.G.M.), muniție ghidată cu precizie, care poate distruge o țîntă din prima lovitură, rareori fiind necesară cea de a doua. După cum se exprima „Le Monde”, asemenea sisteme „permit îndeosebi rachetelor să intre pe fereastra adversarului și să ajungă în patul sau fotoliul acestuia”.

Precizia și capacitatea de distrugere — aceasta din urmă potențată de noi explozivi, a căror putere de suflu, componentă incendiară, forță bri-zantă penetrantă întrec de multe zeci de ori tot ceea ce a existat în timpul celui de-al doilea război mondial — plasează armamentul convențional într-o postură care, după cum sublinia un studiu al O.N.U., „estompează în mod periculos linia de demarcație dintre armele clasice și armele nucleare”.

Primejdia este cu atît mai mare cu cît se tînde spre utilizarea mijloacelor strategice destinate lovirii țîntelor cu încărcături nucleare, deci cele mai perfecționate dintre sistemele de vectori, în operații cu caracter clasic. Revistele de specialitate străine arată că:

● o rachetă „Pershing-2” poate transporta un container cu circa 60 de bombe cu mare putere de distrugere

● o rachetă „Trident” (intercontinentală) poate transporta în containere circa 1 700 de bombe sau altă muniție din categoria P.G.M.

Ziarul „The Daily Telegraph” releva că „noile sisteme de ghidare permit ca o bombă-mamă să poată transporta 280 de rachete antitanc, care dispersate deasupra unei concentrări de blindate din adîncimea

profundă a apărării adversarului își caută fiecare singură ținta în raport cu caracteristicile acesteia”.

Adăugăm la cele menționate ● bombele „MB-1” și „MBB-MW”, aflate în dotarea unor armate occidentale, care au o putere de explozie, după cum nota revista „Stern”, echivalentă cu salvele a șase regimente de artilerie ● bombele „JP-233” — folosite în conflictul din Malvine (Falkland) de către Marea Britanie, care a implantat în pistele aerodromurilor circa 50—60 de „bombe-fiice” provocând tot atâtea cratere ● bombele cu fragmentație ● armele incendiare ● armele cu radiație ● armele chimice — extrem de primejdioase în formula binară ● armele biologice ● armele meteorologice. Tabloul actual al panopliei zeului Marte este terifiant.

Situația în acest domeniu, în care știința a fost și continuă să fie deturnată în cele mai inumane scopuri, îngrijorează profund omenirea. Armamentele și tehnica militară atît de perfecționate — care nu sînt totuși lipsite de riscuri, numărul accidentelor, în jur de 2 000, devenite cunoscute în perioada postbelică fiind o dovadă peremptorie în acest sens — reprezintă ca o adevărată „Sabie a lui Damocles” deasupra destinelor umanității.

Irațională irosire de resurse, povară tot mai insuportabilă

● Escalada continuă a cursei înarmărilor, miza pe politica de forță determină o continuă sporire a cheltuielilor militare care în 1985 s-au apropiat de nivelul incredibil de 1 000 de miliarde dolari.

● 1 trilion de dolari irosiți irațional pe spirala înarmărilor în timp ce ● 800 pînă la 1 000 de milioane de oameni trăiesc în condiții de sărăcie absolută, neputîndu-și astîmpăra foamea ● 700—800

de milioane de oameni sînt analfabeți ● 2 miliarde de oameni nu beneficiază de apă potabilă ● în țările în curs de dezvoltare în fiecare zi pier de inaniție și boli 45 000—55 000 de copii, ceea ce înseamnă o viață la 1,5—2 secunde.

● Costurile armamentelor au devenit fabuloase ● un avion de luptă ultramodern costă cît 1 milion de tone de porumb sau cît construcția și utilizarea a 100 de spitale ● un tanc cît 36 de apartamente cu 3 camere ● un portavion cît 15—20 milioane tone grâu ● un distrugător cît electrificarea unor perimetre locuite de 9 milioane de oameni ● un submarin atomic cît construirea a 450 000 locuințe.

● Dacă la nivelul acestui an s-ar reduce, așa cum a propus România, cheltuielile militare cu 50—100 de miliarde dolari, în 2—4 ani ar deveni disponibilă suma de 200 miliarde dolari, cu ajutorul căreia ar putea fi:

● Eradicată definitiv foametea din lume.

● Numai cu 50 de miliarde dolari ar putea fi redate agriculturii 40 de milioane de hectare necesare asigurării hranei pentru 250 milioane oameni.

● Prin diminuarea cu 10 la sută a bugetelor militare se pot construi 100 000 de școli, sau 3 000 de spitale cu 3 milioane de paturi, sau 12 milioane apartamente pentru 50 milioane locuitori.

● Cu 1 miliard de dolari ar putea fi create 57 000 locuri de muncă în industria civilă, sau 75 000 în construcții, sau 71 000 în învățămînt, sau 132 000 în servicii.

● Cu 100 miliarde dolari ar putea fi construite 300 de termocentrale de cîte 125 MW fiecare sau 200 de fabrici de cauciuc sintetic.

● O singură rampă de lansare a rachetelor cu rază medie de acțiune și rachetele respective costă cît întreținerea a 370 000 de studenți într-un an.

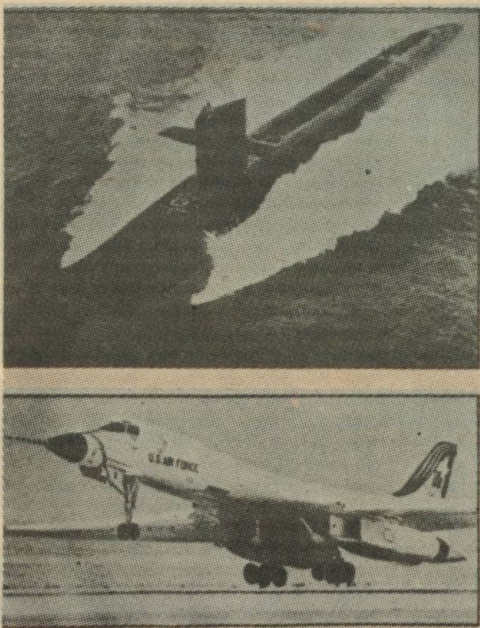
● Un nou sistem de rachete intercontinentale costă cît construirea a 340 000 de școli.

● Prin renunțarea la utilizarea energiei atomice în scopuri militare și prin încetarea tuturor experiențelor cu armele nucleare ar rămîne disponibile 2 000 tone de materii fisionabile care ar ajunge pentru a alimenta pe întreaga lor durată folosibile centrale atomoelectrice cu o putere instalată de 100 000 MW sau reactoare supergeneratoare rapide cu o putere instalată de circa 500 000 MW.

● Arsenalule militare iroresc chiar în timp de pace o cantitate de petrol egală cu jumătate din consumul țărilor în curs de dezvoltare.

Strategii și mijloace din anacronicul arsenal al politicii de forță — date și cifre acuzatoare. Dosarul din care am inserat doar cîteva file este extrem de voluminos și pune în relief cu forță de necontestat a faptelor cît de îndreptățită este cerința României, a tovarășului Nicolae Ceaușescu, ca încă din 1986, Anul Internațional al Păcii, să înceapă lichidarea acestui terifiant dosar. Pentru salvagardarea dreptului fundamental al oamenilor și al popoarelor la existență liberă și demnă în pace și independență, pentru asigurarea dezvoltării economice a națiunilor întregului glob, pentru bunăstarea lor materială și spirituală, pentru apărarea vieții și a civilizației pe frumoasa noastră Planetă Albastră!

V. MOLDOVEANU

Ne-ar fi făcut mai multă plăcere să dezvăluim cititorilor performanțele tehnice și științifice din culisele acelei povești moderne în serial cinematografic ce a fost prezentată și la noi și care se intitula „Războiul stelelor”, cu eterna luptă dintre bine și rău, în care învinge binele, cu roboți umanoizi și umanizați, cu gaguri și cu o poveste de dragoste, cu calculatoare și cu trucaje făcute pentru a ne încanta. Dar, ca întotdeauna în viață, poveștile de mare popularitate împrumută numele lor și uneori chiar personaje unor operațiuni militare de mai amplă sau mai restrinsă anvergură, cu efecte întotdeauna distructive; dragostea dispare din ceea ce era ființa umană, iar calculatoarele sînt alimentate cu programe și scenarii ale unor confruntări apocaliptice. Din păcate, în acest caz, am trecut de la filmul de ficțiune științific la amplificarea fără precedent a cursei înarmărilor, la ceea ce se găsește în atenția opiniei publice mondiale de la 23 martie 1983, cînd a fost adusă la cunoștința tuturor, ceea ce pentru unii se numește „Inițiativa Apărării Stra-

tegice”, pentru alții „Scutul spațial”, pentru presa de pe toate meridianele „Războiul stelelor”, pentru marile companii producătoare de armament „PROFIT”, cu majuscule și multe, multe zeriuri în urma unor cifre de afaceri, la fel de multe ca și cele din buzunarul oamenilor muncii din țările respective, ce vor suporta cheltuielile de sute de miliarde de dolari.

Transferarea cursei înarmărilor în Cosmos poate avea urmări catastrofale asupra întregii omeniri, punind sub semnul întrebării însăși existența planetei. Presa din țara noastră a informat opinia publică despre evenimente și disputele legate de „Războiul stelelor” pe plan internațional, exprimînd clar și fără echivoc politica de pace a partidului și statului nostru. Inițiativele de pace ale Republicii Socialiste România la cele mai înalte manifestări și conferințe internaționale, vocea președintelui Nicolae Ceaușescu, au un larg ecou și se bucură de înalte aprecieri în întreaga lume: „Intensificarea măsurilor de militarizare a spațiului cosmic mărește considerabil pericolul unei catastrofe nu-

clare. În general, folosirea abuzivă a Cosmosului, fără nici un control, reprezintă un grav pericol pentru echilibrul ecologic, pentru viața omenirii, a planetei noastre.

Spațiul cosmic nu este proprietatea nici unui stat, ci constituie un bun comun al tuturor statelor și națiunilor. De aceea considerăm necesar să se oprească orice acțiune de folosire a spațiului cosmic în scopuri militare.

În același timp, se impune o reglementare generală a folosirii Cosmosului de diferite țări în scopuri pașnice.

Considerăm necesar ca Organizația Națiunilor Unite să-și asume răspunderea realizării unui tratat internațional cu privire la spațiul cosmic. S-ar putea avea în vedere organizarea unei conferințe mondiale și, eventual, crearea în cadrul Organizației Națiunilor Unite a unui organism special pentru apărarea spațiului cosmic.

Se poate afirma, fără teama de a greși, că omenirea se află într-un moment hotărîtor pentru destinele sale, pentru viitorul și existența planetei noastre. Pînă nu este prea tîrziu, să acționăm pentru salvarea omenirii de la catastrofa nucleară, de la distrugere! Să apărăm dreptul suprem al națiunilor, al oamenilor la existență, la libertate și independență, la viață și pace!”.

Înainte de a trece la prezentarea alfabetică sumară a terminologiei „Războiului stelelor”, să precizăm că marea majoritate a datelor și detaliilor prezentate sînt preluate din literatura de mare circulație, deci de popularizare, că autorii articolelor sînt în primul rînd ziariști, chiar dacă se pretind experți, și că adevărații specialiști nu publică rezultatele cercetărilor lor, mai ales cînd acestea sînt militare. Vom considera datele prezentate ca pur informative, multe dintre ele fiind publicate de presa occidentală cu scopuri propagandistice, exagerînd sau minimalizînd, uneori chiar deturînd atenția opiniei publice, urmărind linia generală a presei vestice avidă după senzational. Am căutat, pe cît posibil, să evităm prezentarea unor astfel de „știri” sau „experimente”.

Dacă după ce veți lectura această prezentare veți fi șocați de avîntul și perfecționarea uriașă a mijloacelor de distrugere în masă, gîndiți-vă la adevărul ce nu trebuie demonstrat că adevăratele secrete militare nu ajung niciodată în presă, iar atunci cînd ajung ele sînt sau depășite sau urmăresc scopuri politice precise, nu întotdeauna oneste.

Adjunctul optic aeropurtat — AOA. Avion ce zboară la foarte mare înălțime și poate detecta, cu ajutorul unui sistem optic dublat în infraroșu, orice rachetă care se apropie. Inițial, proiectul a fost lansat de către armata terestră americană, dar a fost înglobat în programul „Războiului stelelor”. Firma „Boeing” are un contract de 376 milioane dolari pentru a realiza adaptarea unui avion Boeing 767 pentru AOA. Compania a anunțat că un asemenea avion, zburind la 22 km altitudine, poate „vedea” pe o arie de aproximativ 160 000 kilometri pătrați. Se estimează că 14 asemenea avioane, în zbor continuu (deci minimum 50 în dotare) ar putea acoperi întreg teritoriul Statelor Unite.

Alfa. Proiect de realizare a unui laser chimic de mare putere, ce va putea fi plasat pe orbită. Pe lângă laserul cu fluorura de hidrogen, „stația de luptă” conține un telescop de ochire și urmărire montat în față și patru rezervoare externe cu heliu criogenic. Rezervoarele sînt stocate în interior și largate în exterior după plasarea pe orbită. Proiectul prevede ca laserul să poată lovi rachete cu o rază a cărei energie va atinge cinci megawați.

Apărare cu rachete balistice. Sistem defensiv destinat să protejeze o zonă cu rachete strategice intercontinentale (ofensive) contra unui atac al părții adverse. Mulți experți estimează că „scutul spațial” va proteja, în primul rînd, rachetele strategice intercontinentale, mai probabil decît zonele populate, fiind mai ieftin și, mai ales, mai simplu din punct de vedere tehnologic.

Arme antisatelit. ASAT. În prezent, cercetările americane în acest domeniu sînt legate tot de Războiul stelelor. O rachetă antisatelit, de mici dimensiuni, a fost testată cu succes, ea fiind lansată de la bordul unui avion purtător F-15 Eagle, de la altitudinea de 22 km. O

altă variantă de armă antisatelit prevede lansarea de sateliți ce se deplasează independent, pînă ajung în preajma vehiculului spațial ce trebuie distrus, după care explodează (vezi *Mine spațiale*). Uniunea Sovietică a propus un moratoriu asupra interzicerii armelor antisatelit. Statele Unite sînt în plin program de testare a acestor arme și se estimează că cel puțin două escadrile de avioane F-15 vor fi operaționale cu arme ASAT în 1987.

Armele cu energie cinetică. Așa-zisele „proiectile inteligente” sînt lansate cu ajutorul unor dispozitive ce le asigură o viteză inițială ridicată (vezi *Tunul electromagnetic*) și distrug ținta prin impact. Tehnologia este considerată promițătoare și se prevede echiparea unor stații orbitale cu asemenea arme, capabile de un număr ridicat de lovituri. Există însă mari dificultăți tehnice în plasarea și menținerea în stare de luptă în spațiu a sursei de energie necesare. Se estimează că pentru activitatea operațională vor fi necesare cîteva zeci de zboruri ale navetelor, ceea ce este îndoielnic după tragicul accident din luna ianuarie a.c. Prețul de cost este exorbitant, numai cel de întreținere în stare operațională depășind cu mult cifra necesară realizării inițiale a proiectului.

Armele cu raze de particule. O altă componentă a programului Războiul stelelor, ce constă în realizarea controlată și direcționată a unor jeturi de atomi și particule subatomice cu viteze apropiate de cea a luminii. Particulele străpung blindajele metalice fără a le perfora și distrug circuitele electronice de la bordul vehiculelor adverse. Un mare dezavantaj este acela că fasciculele de particule se curbează sub acțiunea cîmpului magnetic al Pămîntului, făcînd ochirea precum și urmărirea efectelor loviturii foarte dificile. Dacă nimerește nu lasă urme vizibile, dacă nu nimerește nu se poate constata. Imediat aceasta,

ceea ce lasă ca hazardul să-și spună cuvîntul.

Auxiliare de penetrație. Dispozitive de la bordul unei rachete ce au rolul de a induce în eroare partea adversă și care sînt lansate în timpul zborului. Ele pot fi ogive nucleare false, baloane sau pelicule metalice subțiri.

Calculatoare. Realizarea unor calculatoare mult superioare celor mai evolute sisteme actuale este esențială în „dispecerizarea războiului stelelor”. Ele sînt necesare în urmărirea rachetelor adverse, țintirea și coordonarea fazelor sistemului. Programe cu circa 10 milioane de instrucțiuni trebuie prelucrate practic instantaneu. Pentru comparație să menționăm că ultimele 9 minute ale lansării automate ale unei navete sînt controlate cu ajutorul unui program de „numai” aproximativ 88 000 de instrucțiuni.

Edinburgh. Este prima universitate din afara Statelor Unite care a obținut un contract de cercetare aferent programului spațial. Britanicii vor lucra în domeniul calculatoarelor optice. Acestea utilizează raze de lumină în locul impulsurilor electronice pentru transmiterea informațiilor. Scopul final este acela de a obține viteze de lucru de ordinul a 10^{15} operații pe secundă.

Faza inițială. Primul stadiu în zborul unei rachete. Gazele fierbinți ce sînt eliminate din motor provoacă un puternic semnal în infraroșu, ce poate fi ușor detectat. Această fază, denumită și de propulsie sau ardere, durează 2—5 minute. Nu toată această perioadă este favorabilă atacării rachetelor. Sistemul defensiv ar trebui să determine lansarea rachetelor, să decidă dacă are loc un atac real, să atace rachetele inamice și să repartizeze diverselor arme țintele specifice, ce pot fi de ordinul miilor. Problema cheie care se pune: este sau nu necesară intervenția umană, rachetele putînd fi distruse automat. Succesul în acest stadiu este deosebit de important deoarece ul-

terior rachetele se desfac în sute de obiecte, inclusiv în ținte false.

Faza postcombustie. Acesta este al doilea stadiu în zborul unei rachete. Durează pînă la 6 minute. Vehiculele de reintrare, de formă conică și conținînd ogivele nucleare, sînt dispersate de rachetă și încep să-și aleagă traiectoriile către ținte. Un mare număr de conuri false care arată identic cu vehiculele de reintrare sînt împrăștiate pentru a produce un nor de obiecte în spațiu și a induce, astfel, în eroare adversarul.

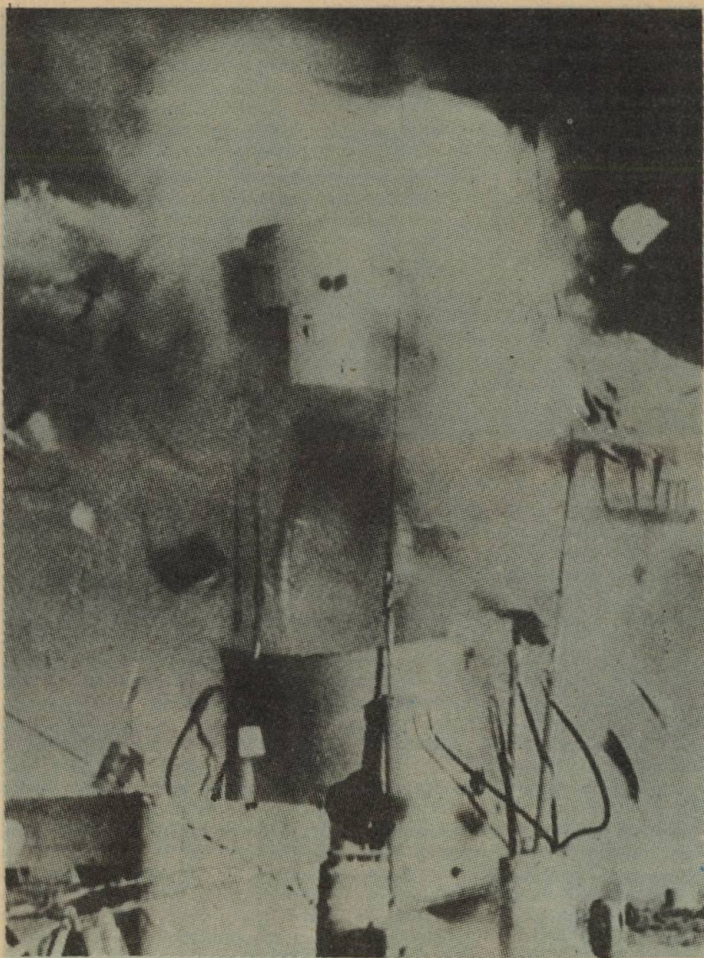
Faza intermediară. Este cea de a treia fază de zbor a rachetei și cea mai lungă, circa 20 de minute în cazul rachetelor balistice intercontinentale. Deși timpul necesar identificării și urmăririi obiectelor este mare, numărul de corpuri ce trebuie distruse se menține ridicat.

Faza finală. Este ultima fază din zborul rachetei. Încărcăturile nucleare care au supraviețuit se apropie de țintă. Apărarea antirachetă din zona finală, care a avut la dispoziție circa 30 de minute pentru pregătire (timpul de zbor al rachetei), are acum numai cîteva secunde pentru a lupta efectiv. Un avantaj este faptul că se produce o diferențiere a capetelor nucleare reale de cele false sub acțiunea cîmpului gravitațional, cele dinții fiind astfel mai ușor de detectat.

Frontiera înaltă. Grup de extremă dreaptă format în 1981 ca anticameră a Războiului stelelor. Ideile grupului au fost respinse de Pentagon, dar l-au influențat puternic pe președintele Reagan. Conceptul „Frontierei înalte” prevedea un număr de 432 sateliți plasați în jurul planetei, înarmați cu 26 000 proiectile miniaturale și cu misiunea de a distruge rachete inamice. Grupul a fost fondat de către Daniel Graham, general pensionar, fost director al Agenției de Informații a Apărării.

Gedi. Proiect de perspectivă pentru realizarea unor proiectile ușoare de mare viteză pentru tunurile electromagnetice, care este finanțat din capitolul bugetar aferent noilor concepte.

Hawaii. Locul ales pentru tir în spațiu cu armele laser. Primul test a avut loc la 19 iunie 1985 și a eșuat în încercarea de a demonstra că un laser poate lovi un obiect din spațiu ce se mișcă rapid. Raza laser verde-albăstrui a pornit de pe muntele Haleakala (insula Maui) către naveta „Discovery”, aflată la circa 400 kilometri deasupra și zburînd cu circa 30 000 kilometri pe oră. Laserul trebuia să atingă o oglindă montată special în laterală navetei. Calculatorul de bord al navetei era programat să măsoare distanțele în mile nautice, iar programatorii care au introdus înălțimea muntelui Ha-

Țintă lovită și distrusă cu o rază laser

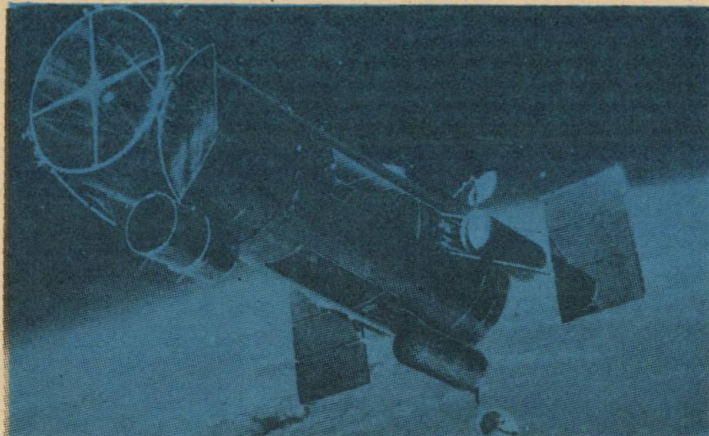
leakala au dat valoarea 10 032 picioare. Automat, calculatorul le-a luat drept mile, necunoscînd unitatea de măsură „picioare” și astfel oglinda a fost orientată pentru o înălțime a sursei de 10 032 mile (circa 19 000 kilometri)!!

Doă zile mai târziu, după corectarea erorii de introducere a datelor, experiența a reușit, dar nu putem să nu subliniem rolul erorii banale în cele mai sofisticate sisteme, cu consecințe care în domeniul războiului modern pot fi fatale nu numai unuia dintre beligeranți, ci întregii planete.

Intercepția finală. Experiment al armatei terestre americane de a intercepta o rachetă ce a ajuns în stadiul final al zborului. Primele trei încercări au eșuat. A patra a reușit. O rachetă lansată de pe atolul Kwajalein din Pacificul de sud-vest a lovit o ogivă ce se apropia la circa 200 de kilometri, explodînd în apropierea acesteia.

Lasere. Considerate elemente centrale ale programului Inițiativei

Strategice de Apărare, laserele sînt utilizate datorită proprietății fasciculelor generate de a transporta la mare distanță, cu viteze apropiate de cea a luminii, energii uriașe. Radiațiile laser sînt coerente, ceea ce înseamnă că toate undele fasciculului sînt în fază, ele producînd arderea (vaporizarea instantanee) a suprafeței pe care cad. Puterea necesară este furnizată de surse chimice sau electrice. Laserele chimice utilizează energia produsă prin reacția a doi combustibili. Mare parte dintre tehnologiile necesare programului spațial sînt în faze incipiente și cu toate că în ultimul timp s-au făcut progrese spectaculoase în ceea ce privește creșterea puterii surselor, problemele ce trebuie rezolvate sînt încă enorme. Raza trebuie să cadă pe racheta ostilă un timp foarte mic, dar finit, timp în care racheta se deplasează cu o viteză de ordinul zecilor de mii de kilometri pe oră. Un specialist implicat în aceste cercetări a declarat presei că este mult mai ușor să lo-

vești un televizor ce funcționează la Los Angeles cu o rază laser ce pornește dintr-un punct de deasupra New York-ului.

Lasere aeropurtate. Un astfel de laser, în stadiul cercetărilor de laborator, a fost instalat la bordul unui avion. Deviza de pe acesta este mai mult decât ironică „Pace prin lumină”. Un avion țintă telecomandat ce a fost lovit în cursul experiențelor este fotografiat pe ecranul unui TV cuplat cu camera de vederi pentru monitorizarea țintei.

Lasere cu raze X. Acesta este numai un singur aspect nuclear al Războiului stelelor, în ciuda afirmațiilor inițiatorilor că programul este antinuclear. Energia necesară laserelor cu raze X va fi furnizată, după cum afirmă specialiștii, de către „o mică explozie nucleară” și direcționată către țintă. Sistemul are avantajul de a produce mai multe fascicule odată, putând fi astfel atacate mai multe ținte concomitent. Un alt avantaj este acela că dispune de o energie uriașă. Între dezavantaje să subliniem pe acela că arma este și ea distrusă în explozie și că razele X sînt puternic absorbite de atmosferă, deci există pericolul infectării, arma trebuind să fie plasată în afara atmosferei terestre.

MAD. Conceptul de Distrugere Mutuală Asigurată (Inițialele în limba engleză însemnînd semnificativ și „dement”). Conceptul asigură părțile interesate că în cazul unui atac nuclear nici una dintre puterile beligerante (inclusiv întreaga omenire) nu va scăpa de distrugere. Este considerat depășit de către partizanii Războiului stelelor, ce consideră că, după realizarea scutului spațial, rachetele strategice intercontinentale vor deveni la fel de depășite ca și cavaleria.

Mine spațiale. Pentru a distruge un sistem spațial dotat cu rachete, poate fi folosit un dispozitiv denumit convențional „mină spațială”.

Cînd ai identificat un satelit potențial periculos, plasezi lângă el un satelit propriu, echipat cu o încărcătură distructivă. Cînd vrei să-l distrugi acționezi asupra propriului satelit. A crede în sistemul acesta este totuși o greșeală. Contramăsuri de apărare sînt totuși posibile, și atacatorul (la fel ca și atacatul), poate imagina o infinitate de măsuri și contramăsuri.

Materialele neterestre. Iată unul dintre cele mai îndrăznețe aspecte ale Inițiativei. Pentru a evita plasarea pe orbită a unor imense cantități de metal se prevede utilizarea unora dintre cei circa 2 000 de asteroizi ce se află în imediata apropiere a Pămîntului, avînd diametre cuprinse între 100 și 200 de metri. Mulți conțin fier și nichel în cantități apreciabile și ar putea fi folosiți la realizarea de blindaje și scuturi termice cu o cheltuială energetică de numai 1% față de cea necesară aducerii materiei necesare de pe Pămînt. O altă componentă utilă ce poate fi obținută este apa, al cărei preț de plasare pe orbită actual ajunge la 4 000 dolari kilogramul.

NATO. În principiu, alianța atlantică a acceptat programul Inițiativei strategice, dar majoritatea țărilor au respins individual, rînd pe rînd, ofertele SUA de a participa. Totuși, pentru a asigura firmelor din țările respective o parte din uriașele sume alocate de americani, nu s-a interzis acestora implicarea individuală. Este cazul Franței, Danemarcei, Norvegiei, Greciei și Canadei.

Naveta spațială. Programul navetelor joacă un rol esențial în experimentarea, dezvoltarea și punerea la punct a elementelor componente ale programului Războiului stelelor. În greutate de circa 80 de tone, cu o sarcină de pînă la 30 tone, „autobuzul spațial” poate atinge o altitudine operațională de maximum 600 kilometri. Poate fi

larg utilizată pentru implantarea în spațiu a diverse tipuri de arme, cit și pentru recunoașterea și distrugerea țăntelor spațiale.

Oglinzi. Acestea sînt strîns legate de programul de întrebunțare extraterestră a fasciculelor laser. Mari oglinzi plasate în spațiu pot prelua și orienta către țintă puternice raze laser trimise de pe sol. Oglinzile trebuie să fie orientabile, controlate cu mare precizie de către calculatoare.

Porcul spinos (PORCOPINE). Numele de cod dat unui dispozitiv mai vechi, rezultat al cercetărilor întreprinse de Forțele Aeriene ale S.U.A. pentru realizarea protecției sateliților proprii și atacarea celor adversi. Aparent, constă dintr-un mănunchi de țevi îndreptate în diverse direcții ce conțin mici rachete explozive. Poate fi montat pe aproape orice tip de satelit.

Războiul stelelor. Titlul unui serial cinematografic științifico-fantastic (ce a rulat și pe ecranele cinematografele noastre) dat de către presa Inițiativei Apărării Strategice (IAS). Așa-numita IAS a ocupat și ocupă primele pagini ale ziarelor încă de la „lansare”: discursul televizat al președintelui Ronald Reagan la 23 martie 1983 și adresat unei „lumi nesuspicioase”. Scutul spațial este destinat să facă armele nucleare strategice „impotente și demodate”, conform afirmațiilor din discurs. Majoritatea oamenilor de știință au argumentat că o apărare perfectă este imposibilă. Marea dificultate tehnică este aceea de a crea un sistem cu zeci de mii de componente ce trebuie să funcționeze perfect 200 de secunde, în orice moment în care va fi declanșat. Tragedia navei „Challenger” a arătat că acest lucru este aproape imposibil. Marea dificultate politică este aceea de a ascunde unei întregi planete amplificarea cursei înarmărilor și trecerea ei pe un plan calitativ superior. Experiențele inițiale ce urmau să demonstreze viabilitatea programului au declanșat o adevărată goană după profituri între marile firme și concerne producătoare de armament și cele din industriile aferente și vor antrena o amplificare fără precedent a cursei înarmărilor. Multe din tehnologiile cu denumiri exotice sau de antipație nu există și trebuie inventate. Pe lângă informațiile și detaliile date publicității există și dezinformări la fel de „bine intenționate”, dar oricare ar fi poleiala din jurul Războiului Stelor ea este aducătoare de moarte.

Sagittar (Săgetătorul). Program ce își propune demonstrarea utilității tunurilor cu proiectile de foarte mare viteză acționate electromagnetice în spațiu, ce trag asupra unor ținte care evoluează rapid.

Sisteme flotante. Varianta a Războiului stelelor în care sistemele de apărare nu sînt plasate pe Pămînt, ci în spațiu sau în mediul acvatic. Ele sînt implantate și apoi acționează la momentul oportun. Submarinele sînt preferate ca purtătoare ale unor, astfel de arme. O rază laser pornește de pe un submarin nuclear și este reflectată în spațiu de o oglindă. Se evită astfel plasarea pe orbită și întreținerea operațională îndelungată a unor surse de mare putere și a combustibililor aferenți. Suplimentar există și avantaje legate de mobilitatea și posibilitatea submarinelor de a rămîne ascunse. Dezavantajele constau în faptul că submarinele au nevoie de un timp mai lung pentru a pregăti tirul și, deoarece Pămîntul este rotund, ele trebuie să se găsească în apropierea zonelor vizate pentru interceptie.

Sisteme de urmărire. Un complex de sisteme destinate supravegherii, urmăririi pe traiectorie și achiziționării de date în timp de pace. Ele coordonează combinația de lasere, radare, sateliți și senzori destinați ghidării armelor ce trebuie să distrugă rachetele.

Surse de putere nucleare. În prezent aproape toate sursele de energie din spațiu sînt solare, cu puteri ce sînt de ordinul a unul-doi kilowați. Se experimentează întrebuințarea surselor de putere nucleare. Sistemul anticipat „Thunderbolt” poate furniza pînă la 40 gigawați, cel puțin teoretic, și este necesar armelor de atac spațiale. Deocamdată cea mai mare putere instalată este de numai 8 wați la bordul Skylab-ului. Se cere o cotitură în proiectarea reactoarelor, care să

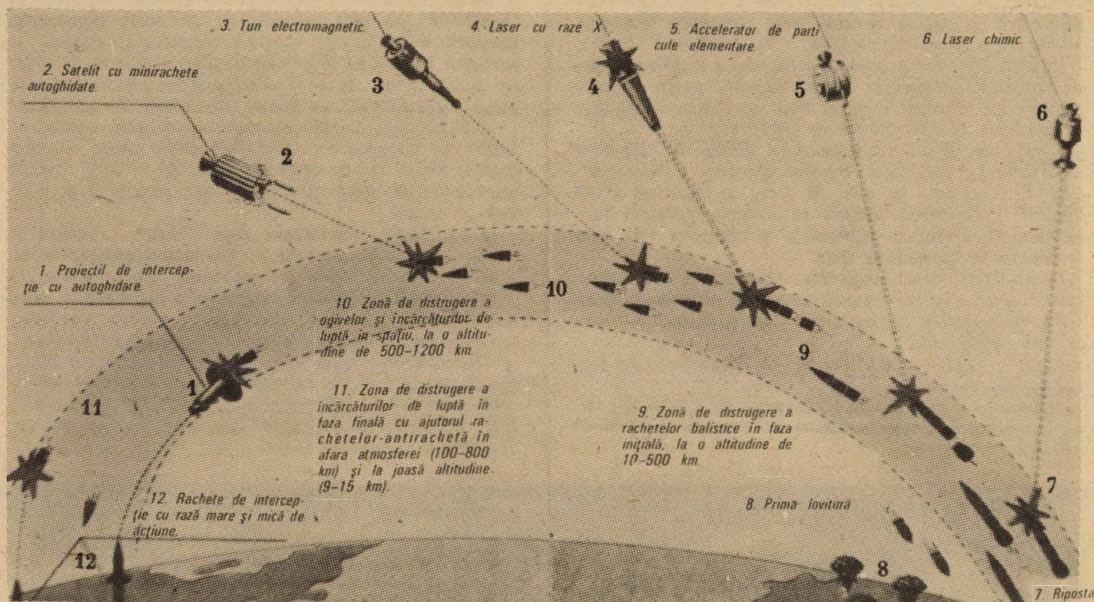
permită micșorarea volumului lor suficient de mult pentru a fi plasate pe orbită

Teller Edward. Părintele bombei cu hidrogen americane, consilier privat al președintelui Reagan. Se pare că este unul dintre cei care l-au convins pe acesta din urmă să lanseze Programul războiului stelelor. Principalul său argument a fost că în acest mod președintele ar putea cîștiga un avantaj moral asupra mișcărilor pacifiste, tot mai populare. În concepția sa, existența unui scut spațial ce ar putea neutraliza toate rachetele inamice ar fi „morală”, în timp ce un echilibru al distrugerii mutuale asigurate (vezi MAD) ar fi „imoral”.

Tunul electromagnetic. Un grup de lansatoare asemănător mitralierelor Gatling ca dispunere, ce aruncă proiectile cu o cadență rapidă și viteze inițiale uriașe. Un element se compune din două șine și o armătură care închide circuitul magnetic dintre șine. La activarea cu un curent puternic, armătura este catapultată. Scopul cercetărilor este de a realiza o cadență de 60 proiectile pe minut, ce pot ajunge la o distanță de 1 000 kilometri cu o viteză medie de 30 kilometri pe secundă.

Universitățile. În S.U.A. majoritatea universitarilor sînt împotriva Războiului stelelor. Totuși conducerea citorva astfel de instituții de învățămînt găsesc sumele oferite de Pentagon irezistibile.

CRISTIAN CRĂCIUNOIU

Scenariul primei lovituri

CUM A DISPĂRUT SUBMARINUL THRESHER?

Abisul marin înghite anual sute de nave, distruge mii de vieți omenești. Chiar și în zilele noastre, când mijloacele de navigație și echipamentele au atins un grad foarte ridicat de tehnicitate, iar normele internaționale impuse pentru asigurarea securității vieții pe mare sînt tot mai severe, numărul catastrofelor pe mare se menține ridicat.

Cu o istorie relativ scurtă (aproape un secol) în comparație cu istoria navigației pe mare, submarinul a plătit și el tributul în vieți omenești. Peste 5 000 de oameni care au coborît în lumea misterioasă din adîncul mărilor nu s-au mai întors niciodată la suprafață, numărul submarinelor care le-au fost morminte fiind de ordinul sutelor.

Una dintre cele mai mari catastrofe din istoria navigației „misterioase” a submarinelor s-a produs la 10 aprilie 1963, cînd submarinul atomic american „THRESHER” cu 129 de oameni la bord a dispărut în adîncuri pentru totdeauna. Să derulăm firul evenimentelor petrecute în acea zi de 10 aprilie 1963, o zi senină cu un cer fără nori, oceanul calm, avîndu-i protagoniști pe „THRESHER” — unul din cele mai moderne submarine atomice ale vremii — și echipajul său. În această zi, submarinul trebuia să parcurgă marșul de verificare, după o reparație curentă rezolvată în Șantierul naval din Portsmouth. În ajun, a executat cîteva imersiuni în zone cu adîncimi mici (260—290 m). Noaptea, s-a deplasat dincolo de limita platformei continentale. La bordul lui „THRESHER”, 129 de oameni formau echipajul care asigura încercările: 12 ofițeri, 96 maiștri și marinari, la care se adăugau 4 ofițeri și 17 specialiști civili de la șantierul din Portsmouth. Submarinul era însoțit de nava de salvare „Skylark”, dotată cu clopot de salvare și aparatură pentru legătura cu submarinele aflate în imersiune. Pe nava de salvare se afla o grupă de scafandri, care puteau să execute lucrări subacvatice pînă la adîncimea de 30 m.

Orele 06.23. Submarinul a trecut la adîncimea periscopică, pentru a-și determina poziția înaintea intrării în imersiune la mare adîncime. Din acest moment, el deja depășise platforma continentală și ieșise în zona unde adîncimea Oceanului Atlantic trece brusc de la 300 m la 2 400 m.

La ora 07.47, de la bordul submarinului s-a comunicat navei care asigura încercările despre terminarea pregătirilor pentru imersiune. Oceanul, în acest timp, era liniștit. Vizibilitatea — excelentă. Viteza vîntului nu depășea 3 m/s.

În jurul orei 08.00, comandantul lui „THRESHER”, căpitanul John Garvey, a dat ordinul începerii imersiunii la mare adîncime. Patru oameni se aflau în postul de comandă al lui „Skylark”: comandantul, ofițerul cu navigația (amîndoi foști submariniști), operatorul hidroacustic și marinarul care nota convorbirile în jurnalul de bord.

La ora 07.54, de la bordul submarinului s-a primit comunicare: „*Totul este în regulă. Continuăm coborîrea.*” După aceea, evenimentele consemnate în jurnalul de bord al navei au fost următoarele:

08.00 — s-au verificat legăturile de transmisiuni cu submarinul din imersiune;

08.02 — submarinul a atins adîncimea de 120 m. S-a trecut la examinarea corpului rezistent, a armăturilor și a tubulaturii din afara bordului;

08.09 — s-a primit comunicarea că s-a parcurs jumătate din drum pînă la adîncimea stabilită pentru imersiune. Ritmul de imersiune s-a încetinit;

08.24 — s-a luat legătura cu submarinul;

08.35 — submarinul mai are 90 m pînă la adîncimea stabilită;

08.53 — submarinul s-a apropiat de adîncimea limită de imersiune;

09.02 — s-a primit comunicarea că nu s-a produs nici o modificare la corpul rezistent;

09.10 — submarinul nu a răspuns la apel. Nelinștit, ofițerul cu navigația de pe „Skylark” a luat microfonul de la stația hidroacustică și a strigat în el: „*La voi totul este în regulă? Răspundeți!*”

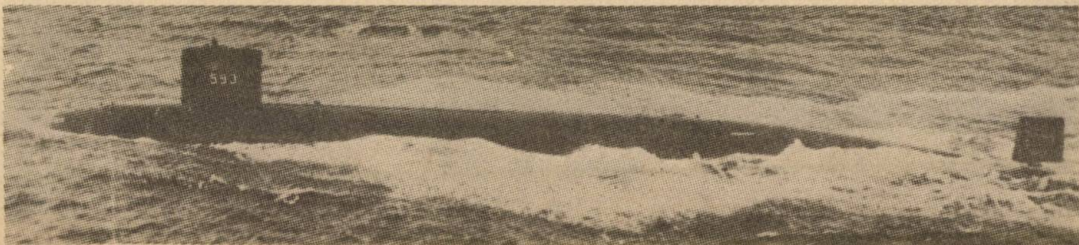
Dar răspunsul nu a venit.

09.12 — De la bordul submarinului s-a primit o comunicare nedeslușită din care s-a reușit să se înțeleagă că s-au ivit cîteva defecțiuni, că submarinul are o înclinare longitudinală spre pupa și că submariniștii încearcă să golească tancurile principale de balast. După 2—3 secunde s-a auzit zgomotul aerului care pătrunde la mare presiune în tancuri, zgomot care a continuat 20—30 secunde.

După puțin timp, pe „Skylark” s-a auzit ultima comunicare de pe „THRESHER”, din care s-au înțeles doar cuvintele: „*Adîncimea limită*”. După aceasta, a urmat un huiuit neclar, și ofițerul cu navigația a încercat să-și amintească unde mai auzise el un zgomot asemănător. Privirea lui a căzut pe perețele comenzii, unde era un cronometru care indica ora 09.17. Watson (așa se numea ofițerul cu navigația) a caracterizat zgomotul puternic ca un „*troșnet de spargere a compartimentelor corpului rezistent*”, cunoscut lui din experiența celui de-al doilea război mondial. Totuși, în acel moment, pe „Skylark” nu s-a înțeles toată tragedia care se produsese.

Comandantul lui „Skylark” a ordonat operatorului hidroacustic să-i întreb pe cei de pe „THRESHER”: „*Mai guvernați submarinul?*”. Cînd răspunsul nu a sosit, el însuși a repetat de trei ori întrebarea. A început să fie neliniștit și de eventualitatea ca submarinul avariât, în încercarea de a ieși la suprafață, putea lovi nava „Skylark”. Timp de o oră și jumătate, „Skylark” a așteptat în zadar ieșirea la suprafață a submarinului. Tensiunea la bordul navei de salvare creștea și, la fiecare 15 minute, se emitea cîte un semnal către „THRESHER”. Dar nu s-a primit nici un răspuns. 5 minute. 10 minute. 15 minute și din nou 5 minute... În zadar asculta operatorul zgomotele hidroacustice, în zadar radistul căuta în eter indicativul lui „THRESHER”, în zadar oamenii de pe punte încercau să descopere în jur, pe apă, silueta cunoscută a submarinului. În jurul orei 10.00 unul dintre semnalizatori a observat o siluetă de culoare închisă, la 3—4 mile depărtare, asemănătoare cu aceea a submarinului. Cu ajutorul proiecteurului de semnalizare și al stației radio pe UUS, au transmis într-acolo, imediat, întrebări, dar răspunsul nu a sosit. După cîteva minute, silueta a dispărut într-un nor de ceață. Ce putea să fie asta? O iluzie optică sau rodul imaginației unor oameni obosiți? Totul a rămas un mister.

La ora 10.40, comandantul navei „Skylark” a hotărît să treacă la măsuri mai energice: au fost lansate grenade, iar exploziile acestora trebuiau să servească drept semnal lui „THRESHER”. Dar și această măsură nu a dat rezultate. Încredîndu-se că legătura cu submarinul era pierdută, comandantul a comunicat statului major printr-o radiogramă următoarele: „*Nu mai avem legătura cu «THRESHER» de la ora 09.17. Fac apelul submarinului din minut în minut în sistemul UQC și QRB, iar la fiecare 10 minute lansăm semnale hidroacustice. Toate încercările de a descoperi submarinul au fost fără succes. Ultima comunicare primită a fost greu de descifrat. S-a*

putut înțelege din ea că submarinul era la mare adâncime, aproape de adâncimea maximă de imersiune. Coordonatele 41° 43' latitudine nordică și 64°57' longitudine vestică. Continui căutările".

Radiograma de pe „Skylark” a fost înmînată ofițerului de serviciu din statul major al forțelor submarine (New-London) la ora 13.02. La orele 13.32, despre cele întâmplate a fost informat locțiitorul comandantului forțelor submarine al Flotei din Atlantic a S.U.A., iar cinci minute mai târziu s-a transmis semnalul de alarmă pe întreaga flotă.

„Alarmă! Submarinul s-a scufundat” — și în zona de dispariție a submarinului au sosit grupe de nave de căutare și avioane. Spre acea zonă s-a îndreptat și submarinul atomic „Sea Wolf”, care efectua o aplicație militară. Comandamentul Forțelor Maritime Militare s-a adresat tuturor navelor de transport care se aflau în zona de căutare cerîndu-le să cerceteze minuțios suprafața apei.

În dimineața zilei de 11 aprilie acțiunea salvatorilor a căpătât un caracter organizat. În componența grupului de salvare-cercetare a intrat și un crucișător, șase viitoare de submarine de escadră, două submarine atomice, un submarin diesel-electric, trei nave de salvare, nava de cercetare științifică „Atlantis II” care era dotată cu cea mai nouă aparatură electronică.

Au apărut și primele obiecte găsite. Din zona unde a dispărut submarinul au fost culese obiecte de plută și mase plastice, câteva mînuși de cauciuc pe care submariniștii le folosesc de obicei la lucrul în compartimentul reactorului, sticle și pahare din plastic. Toate obiectele pescuite puteau aparține lui „THRESHER”, dar puteau și să nu-i aparțină, deoarece lucruri asemănătoare se foloseau pe unele nave militare și comerciale ale flotei americane. Orele treceau și submarinul nu putea fi descoperit. Adîncimea oceanului în această zonă era așa de mare încît se excludea total ideea că submarinul avariât să stea pe fundul oceanului în așteptarea ajutorului. De aceea, la ora 10.30, pe 11 aprilie, după 25 de ore și 13 minute de la pierderea legăturii cu submarinul, șeful statului major al F.M.M. ale S.U.A., amiralul Anderson, a făcut o declarație oficială:

„Sînt silit, din păcate, să anunț că submarinul „THRESHER” pe care în decurs de cîva timp l-am considerat dispărut, în realitate s-a scufundat. Pînă acum el ar fi dat un semn de existență. Cu un profund regret și cu un imens gust amar sînt obligat să declar că submarinul atomic „THRESHER”, avînd la bord 129 oameni, a pierit. Căutările submarinului scufundat au constituit o originală „activitate de onoare” a flotei americane și s-au executat în scopul liniștirii opiniei publice, dar și pentru a-i găsi și a stabili cauza pieririi lui”.

În scopul găsirii submarinului și stabilirii cauzelor, căutările au fost continuate în perioada anilor 1963—1964 și s-au încheiat cu următoarele rezultate: pe fundul oceanului au fost găsite și fotografiate în mai multe rînduri bucăți ale corpului ușor și ale dispozitivului mobil de protecție a submarinului. S-a stabilit identitatea lor, și submarinul „THRESHER” a fost ridicat de pe fundul oceanului cu ajutorul batiscafului „TRIESTE”. Două comisii competente s-au ocupat de anchetarea cauzelor posibile: o comisie a F.M.M. și una a Congresului S.U.A. în problemele energiei atomice. Au fost anchetate persoane care au avut legătură cu submarinul și au fost date următoarele versiuni:

1. Ca urmare a greșelilor echipajului, submarinul a depășit adîncimea de imersiune admisă și a fost strivit de presiune.

2. Distrugerea corpului rezistent la o adîncime apropiată de cea stabilită s-a produs din cauza defecțiunilor de construcție sau de tehnologie.

3. Submarinul a pierdut flotabilitatea din cauza pătrunderii apei în corpul rezistent în urma ruperii armăturii sau a unei conducte.

În afară de aceste versiuni, în presa internațională s-au vehiculat și altele. S-a presupus posibilitatea unui sabotaj sau a unei diversiuni, ba chiar a unui atac militar executat de către „un submarin inamic” necunoscut. Această ultimă ipoteză s-a vehiculat și pentru că printre obiectele găsite la locul scufundării submarinului s-au aflat și bucăți de polietilenă cu o su-

prafată de aproape 116 cm² folosite în protecția reactorului în caz de incendiu. Totuși specialiștii au refuzat această versiune; la bordul lui „THRESHER” nu existau torpile și ar fi fost imposibil ca un reactor să explodeze ca o bombă. Este absurdă versiunea scufundării submarinului din cauza unui atac militar organizat al unui submarin inamic necunoscut. Totodată, „THRESHER” poseda cele mai bune mijloace antisubmarine și nu putea fi lovit în imersiune. Dacă ar fi fost atacat, întrucît submarinul a menținut permanent legătura cu nava de suprafață „Skylark”, ar fi comunicat, apoi aceasta din urmă era și ea dotată cu mijloace de descoperire a inamicului...

Era mai argumentată versiunea unei greșeli a echipajului sau neputința lui de a face față rapid și eficace unei eventuale avarii. În timpul manevrelor de exercițiu, echipajul nu a fost suficient antrenat în acest sens. Astfel, de exemplu, membrii echipajului lui „THRESHER” care au rămas pe mal (în număr de trei) au povestit că, în timpul unei avarii simulate, membrilor echipajului le-au trebuit 10 minute pentru a găsi robinetul de unde curgea apa în tancul suplimentar. Chiar comandantul submarinului, căpitanul Garvey — un submarinist cu experiență — fusese trimis pe submarin cu două luni și jumătate înainte de catastrofa, și ultimul lui marș a fost, de fapt, prima lui ieșire în mare în calitate de comandant al unui submarin de tip nou.

O altă cauză presupusă a fost avariarea corpului rezistent la o adîncime apropiată de cea stabilită. Despre calitatea inferioară a materialului de construcție a corpului rezistent și a operațiilor de sudură a vorbit în adunările comisiei amiralului Recover: „Crăpăturile dintre îmbinările realizate prin sudura corpului rezistent, realizat din oțel NY80 m-au nelineștit mult. Este trist, dar adevărat, că materialele de construcție ale submarinelor noastre atomice sînt expuse distrugerilor tocmai în locurile sudate. În anul 1959 în Șantierul naval din Mar Island noi am descoperit unele defecte de sudură făcute acolo, la corpul rezistent al unui submarin atomic”.

Conducerea șantierului, nelineștită de situație, a trimis un reprezentant în Șantierul naval de la Portsmouth, unde în acel timp se construia submarinul atomic „THRESHER”. Din raportul reprezentantului reieșea că îmbinările sudate de la corpul submarinului nu periclitează siguranța acestuia.

Majoritatea specialiștilor americani sînt de părere că „THRESHER” s-a scufundat în urma pătrunderii apei în corpul rezistent printr-o conductă avariată sau prin armătura din afara bordului.

La ultima verificare s-au testat prin sondaj conductele (calitatea lor) și s-a stabilit că sudurile cu defecțiuni reprezintă 14% din totalul conductelor sudate.

„Dacă s-ar fi difuzat rezultatele acestor ultime verificări — a afirmat amiralul Recover — s-ar fi dedus calitatea nesatisfăcătoare a reparațiilor, a sudurilor, calitate ce nu corespunde standardelor. De ce oare submarinul a fost trimis în mare cînd existența rebuturilor era evidentă? De ce nu a fost re-verificat și re-reparat dacă analiza finală era așa de descurajantă?”

La aceste întrebări a răspuns președintele comisiei, viceamiralul Austin: „Șeful șantierului din Portsmouth și-a recunoscut greșeala în cele din urmă. Singura lui grijă, atunci, era de a respecta termenul de finalizare a operațiunilor de reparații. O defectoscopie ar fi oprit continuarea izolațiilor conductelor și asta ar fi dus la depășirea termenului de reparații. Și dumneavoastră știți ce implică o astfel de întîrziere!...”

După cum se vede, cauzele au fost multiple. Dar ce s-a petrecut în realitate rămîne o taină. Concluzia comisiei nu a putut fi ascunsă presei americane.

„Bilanțul anchetelor repetate privind împrejurările scufundării lui „THRESHER” — scria gazeta americană New York Times la 11 ianuarie 1965 — reprezintă o teribilă acuzare a specialiștilor flotei militare, a incompetenței lor tehnice. Cei 129 oameni ai echipajului au fost victime ale nepăsării celor din șantierele Portsmouth, care știau, cunoșteau lipsunile serioase de pe submarin”.

Căpitan de rangul III
IOAN DAMASCHIN

Au trecut mai mult de patruzeci de ani de cînd se presupune că a avut loc așa-numitul „experiment Philadelphia“. Multe dintre persoanele care se bănuiesc că au fost implicate în această fantastică experiență sînt astăzi decedate; altele, din motive lesne de înțeles — teama, neîncrederea —, păstrează o discreție dezarmantă; orice documente, dacă au existat cîndva, au dispărut și este puțin probabil să mai iasă la iveală. Iată de ce, în condițiile date, este greu de argumentat dacă evenimentul la care ne vom referi în continuare — invizibilitatea — a avut loc. Tot ce se poate afirma, în lipsa unor probe concrete, este că subiectul nu poate fi dat uitării, nu poate fi îngropat... Faptul că marele savant Einstein a progresat pînă într-un anume punct cu teoria sa privind „cîmpul unificat“ înseamnă că nu se poate elimina definitiv posibilitatea obținerii invizibilității unor corpuri fizice! Multe alte teorii, la fel de incredibile, au fost confirmate pînă la urmă pe baze profund științifice. De altfel, se știe că, în anumite domenii ale cercetării, sîntem abia la început, multe fenomene stranie abundă în Univers.

În timpul documentării sale pentru cartea „Triunghiul Bermudelor“, Charles Berlitz a scos la iveală un eveniment de-a dreptul incredibil, o întimplare, ca să-i spunem așa, care, în secolul trecut, ar fi fost, probabil, ușor de crezut, dar numai ca o manifestare din domeniul magiei, al vrăjitoriei; presupusul fenomen descoperit de Berlitz se referea, nici mai mult, nici mai puțin, decît la o experiență incununaată de succes, privind invizibilitatea, realizată în docurile militare din Philadelphia.

Despre ce este vorba?

SPECULAȚIE sau ADEVĂR ?

După una dintre versiuni, un distrugător al marinei militare americane a fost făcut să dispară temporar, printr-o serie de procedee electromagnetice, și să... repara în alt loc! Versiuni mai detaliate se referă și la unele efecte nedorite pe care acest experiment le-a avut asupra oamenilor din echipaj, ale cărui tulburări — soldate uneori chiar cu moartea — au făcut ca asemenea încercări să fie abandonate. Pe Charles Berlitz îl interesa, în mod special, posibilitatea ca o schimbare în compoziția moleculară a materiei, indusă cu ajutorul magnetismului intensificat rezonant, să poată face ca un obiect să dispară — ceea ce ar constitui una dintre explicațiile posibile ale unora dintre disparițiile care au avut loc în Triunghiul Bermudelor. Informațiile însă au fost obținute cu greu, autorul fiind nevoit să învingă teama vizibilă a martorilor, inerția oficială, camuflajul, reaua voință etc... Cert este că prin 1943, concomitent cu cercetările efectuate pentru fabricarea bombei atomice, în S.U.A. se studiau intens alte două proiecte care par de domeniul fantasticului. Unul dintre ele se referă la antigravitație, iar celălalt la... invizibilitate.

UN MARTOR (?) SE DESTĂINUIE

1970. Zona din împrejurimile localității Colorado Springs. Ultima parte a verii. Arșica zilei era îmblînzită de nopțile răcoase, cerul avea transparență de cristal. Doi aviatori, James Davis din Maryland și Allen Huse din Texas, făceau o plimbare prin War Memorial Park, se bucurau de pauza care îi smulgea din rutina activității pe care o desfășurau de câteva luni de zile la baza Forțelor Aeriene de la Colorado Springs. Deodată, un om destul de

ciudat, cu un început de chelie, se apropie de Davis. „Văd că sînteți de la aviație, spuse omul. Cum vă place slujba?“ Davis răspunse că totul era O.K., dar că avea cam puțin timp să se deconecteze. Din vorbă-n vorbă, legară o conversație. „Știți, îi spuse necunoscutul, am fost și eu cîndva ofițer în Marina Militară, în timpul războiului, dar mi-au făcut-o. Pînă la urmă m-au pus pe liber. Cică-s nebun“. Se bătu ușor cu arătătorul peste tîmplă. „Dar nu sînt, te rog să mă crezi. S-a întîmplat numai din cauza experimentului aceluia“. Scoase din buzunar o legitimație ieșită din uz, care confirma cele spuse mai înainte. „Ce fel de experiment?“ „Invizibilitatea, răspunse omul. A fost atunci cînd încercau să facă o navă să devină invizibilă. Ar fi fost un camuflaj perfect, dacă ar fi reușit. Și a cam reușit. Vreau să spun cu nava. Dar în ceea ce-i privește pe cei de la bord... ei bine, află că nu prea a reușit asupra noastră. N-am suportat efectele cîmpului. Ne-a dat peste cap. N-ar fi trebuit să accept slujba aceea la Philadelphia. Era ceva considerat secret maxim (TOP SECRET). Puteam să dau înapoi, dar m-am încăpățînat. Dacă aș fi avut cea mai mică idee în ce mă bag, aș fi știut eu să le spun pe șleau să se ducă naibii, cu camuflajul lor electronic cu tot. Nu știu exact ce fel de energie foloseau, dar știu că era din belșug. N-am putut-o suporta. Unii vedeau dublu după aceea, alții începeau să ridă și să se împleti-cească, de parcă ar fi fost beți. Iar cîțiva au murit. Unii susțin chiar că vazușera și vorbiseră cu ființe ciudate, necunoscute. Efectele au persistat. Cei care am supraviețuit am fost puși pe liber. Ca dezchilibrări mintali. Pensionați, pur și simplu! Desigur că ne-au izolat cîteva luni, înainte de a ne declara bolnavi de nervi — «ca să vă odihniți» — ne-au spus. Și ca să încerce să ne facă să credem că nu s-a întîmplat niciodată nimic. Cel puțin așa cred. În orice caz ne-au pus să jurăm că vom păstra secretul“. Să fie acesta un martor?

MISTERIOASELE EFECTE

Morris K. Jessup, astronom, astrofizician și matematician, a publicat în 1955 o carte intitulată „Problema OZN”, în care comenta mai ales sursa de energie utilizată de OZN-uri și făcea un apel pentru continuarea cercetărilor privind câmpul gravitațional universal. În urma unor conferințe, autorul primi o scrisoare în care, printre altele, i se comunica: „Îndemnul dvs. pentru continuarea cercetărilor privitoare la Teoria Câmpului Unificat a dr. A. Einstein nu este necesar. Savantul nu și-a întrerupt lucrarea datorită unor dificultăți de ordin matematic, ci din simț umanitar. Cercetările sale mai recente efectuate pentru propria sa edificare (și amuzament) asupra ciclurilor civilizației și progresului uman, comparate cu evoluția generală a caracterului uman, au fost de ajuns ca să-l însălminte. Astfel, ni se spune azi că teoria lui este «incompletă». Dr. B. Russel este de părere că este completă. (...) Rezultatele au confirmat-o din punct de vedere matematic și fizic. Totuși, Marina Militară se teme să le folosească. S-a realizat invizibilitatea completă a unei nave de tip distrugător și a echipajului acestora pe mare (oct. 1943). Câmpul avea efect în cadrul unei sfere turtită la poli, cam o sută de yarzi de o parte și de cealaltă a navei. Orice persoană din interiorul acelei sfere magnetice își pierdea claritatea, conturul, dar îi putea observa pe cei de la bordul navei ca și cum aceștia ar fi pășit... pe nimic. Cei dinafara sferei nu vedeau absolut nimic, în afară de acea adâncitură în apă lăsată de corpul navei, desigur, cu condiția să se afle destul de aproape, la marginea zonei de efect a câmpului. Unii din cei de la bord descriau o stare asemănătoare «înghețului», neputința de a se mișca, vorbi și percepe lucrurile din jur, senzații de coșmar, ca deplasarea printr-o materie viscoasă, încetinindu-le gesturile și deformând realitatea. Timpul, de asemenea, era sesizat în mod diferit, dacă era sesizabil. Cîteva cazuri de «îngheț» din acesta magnetic au fost rezolvate în timp foarte îndelungat, luînd chiar și șase luni de eforturi, cu aparatură specială extrem de scumpă. Altele puteau fi remediate prin simpla atingere cu minile a celor «înghețați» de către persoane care nu suferiseră influența câmpului. Era ceva obișnuit —

scrie misteriosul corespondent — ca în docurile militare din Philadelphia să vezi cum deodată un marinar începe să-și piardă conturul, extremitățile încep să dispară într-un tremur de aer, mai întîi virfurile degetelor, nasul, urechile, urmînd dispariția totală din câmpul vizual. În asemenea cazuri, o mulțime de camarazi se repezeau și-și puneau minile pe nefericitul care suporta efectele experienței, reușind adeseori să-l scoată din «înghețului» care-l amenința. Cu timpul, acest procedeu de contact la nivel cutanat nu s-a mai dovedit la fel de eficient. Unul dintre marinarii care luaseră parte la experiența a luat foc în timp ce transporta niște busole pentru ambarcații mai mici, iar un camarad care venise să-l ajute a ars împreună cu el. Altul a părăsit apartamentul în care locuia direct prin perete, spre stupefacția soției și a celor doi copii. Nu a mai apărut niciodată. S-a zvonit și despre o încăierare la localul «Gin Mill» din Philadelphia, încăierare în care marinarii apăreau și dispăreau pe neașteptate, semînd groaza în rîndul ospătarilor și clienților. Incidentul a fost menționat și în presa locală. Desigur, Marina Militară și-ar fi dorit să aibă lucrurile mai mult sub control. Dar a fost invers. Trebuie să menționez că, într-un fel sau altul, nava experimentală a dispărut din docul ei din Philadelphia și cîteva minute mai tîrziu a apărut în alt doc de-al ei din Norfolk. Apoi a revenit la Philadelphia într-un timp la fel de scurt. Și această întîmplare a fost remarcată de presă (...). Domnule Jessup, sînt sigur că, minuiți corect, această descoperire întîmplătoare a Marinei Militare poate fi calea omului către infinitul cosmic. Poate că, deja, inițiatorii experimentului folosesc această «întîmplare» pentru a construi OZN-urile despre care scrieți dvs. Cu mult respect, Carl Allen”.

Trei scrisori a primit Jessup de la aceiași Allen. Și le-ar fi dat uitării dacă, într-o bună zi, amestecat în corespondența Biroului de Cercetări al Marinei (O.N.R.) nu s-ar fi găsit un plic adresat amiralului N. Furth, conținînd un exemplar din cartea lui Jessup, cu multe adnotări făcute de mîin pe marginea paginilor. Adnotările se refereau la dispariții de vase. avioane și oameni petrecute în Triunghiul Bermudelor, la originea furtunilor neașteptate, a noriilor ciudați ori a obiectelor căzute din cer. Se menționau, de asemenea, mari construcții submarine, adevărate orașe, în legătură

cu două grupuri de ființe, aparent extraterestre, denumite LM-1 și SM-1, din care numai LM-ii trebuiau considerați ca prietenoși. Cartea a ajuns, pînă la urmă, la George W. Hoover, ofițerul cu proiecte speciale al O.N.R., care, fiind implicat îndeaproape în *Project Vanguard* — numele codificat pentru eforturile Americii de a lansa primul ei satelit pe orbită terestră — era, în mod firesc, interesat de tot ce avea legătură cu antigravitația. S-au făcut 127 de copii după exemplarul cu adnotări, copii care au circulat o bună bucată de vreme prin cercurile militare din Washington. Pe data de 20 aprilie 1959, Jessup a fost descoperit în mașina lui, parcată într-un parc, nu departe de casă. Se spune că nu era mort, dar că a decedat în drum spre spital ori la spital. Se asfixiasc cu ajutorul unui furtun atașat la țeava de echipament, pe care îl introdusese în mașină printr-un geam abia crăpat. Sînt destui cei care susțin că, de fapt, nu a fost vorba de sinucidere. Charles Berlitz pretinde că a reușit să-l contacteze pe autorul scrisorii. Iată relatarea lui Allen: „Era multă electricitate acolo... Numele navei? Da, era D.E. 173. Vreți să aflați despre marea experiență a lui Einstein? Știți, eu, de fapt, mi-am băgat mîna pînă la cot în acest câmp unic de forță care curgea, mai bine-zis, se învîrtea în direcție contrară sensului acelor de ceasornic în jurul navei experimentale. Am simțit... forța, izbitura acelei forțe în carnea asta a brațului meu, pe care îl întinseam în «curgerea» aceea biziitoare, care era atît de materială, că-ți venea s-o apuci în mîină și care împingea și vibra. Am văzut cum aerul din jurul navei se rotea ușor, aproape imperceptibil, mai întunecat la culoare decît aerul obișnuit. Am văzut, după cîteva minute, o ceață verzuie ridicîndu-se ca un nor fin. Apoi nava a dispărut cu totul. Și totuși, forma exactă a chilei și a corpului navei rămăsese imprimată în apă, deplasîndu-se un timp paralel cu nava noastră. Să încerc să descriu sunetele pe care câmpul de forță le producea în timp ce se învîrtea în jurul distrugătorului?... A început ca un fel de biziit care s-a intensificat într-un fel de biziit-foșnet, crescînd apoi, ca să ajungă la fel ca zgomotul produs de un torent. Era un flux atît de puternic, încît era cît pe ce să mă răstoarne. Și dacă m-aș fi aflat cu tot corpul în interiorul lui, cred că m-ar fi strivit pur și simplu. Câmpul era delimitat de o «peliculă» de electricitate pură. Din fericire, nu

SPECULAȚIE SAU ADEVĂR?

m-am aflat sub influența câmpului, cînd acesta a căpătat putere — densitate maximă, repet *densitate*, așa că n-am pățit nimic, doar brațul mi-a fost aruncat cu putere într-o parte. Cum de n-am fost electrocutat în clipa cînd mîna mea goală a atins acea... peliculă, acel «înveliș» electric? Poate pentru că purtam cizme lungi, marinărești, de cauciuc, precum și o vestă de protecție... Nu știu».

Cercetătorii de azi ai O.N.R. încă nu-și explică ce s-a întîmplat în ziua aceea. Ei spun că respectivul câmp era „inversat”...

POZIȚIA LUI EINSTEIN

Experimentul Philadelphia își are originea într-o teorie științifică extrem de complicată, pusă la punct de către A. Einstein și cunoscută sub numele de teoria câmpului unificat.

Dintr-o scrisoare a lui Allen către Jessup reiese că Einstein a întrevăzut o serie de aplicații foarte periculoase ale teoriei sale și că discutînd aceste temeri ale sale cu prietenul său Bertrand Russel, acesta din urmă a împărtășit îngrijorarea marelui om de știință. Investigațiile făcute în acest sens au avut drept rezultat cîteva concluzii interesante.

1. Einstein a completat, într-adevăr, o versiune a teoriei sale asupra „cîmpului unificat pentru gravitație și electricitate” în perioada 1925—1928, dar aceste lucrări au fost retrase ca „incomplete”. Teoria a reapărut abia în 1940, în momentul în care Einstein, pacifist de nezdruccinat, se convinsese că amenințarea nazistă trebuie distrusă cu orice preț și că, în asemenea împrejurări, războiul era justificat din punct de vedere moral. Există dovezi care indică în mod clar că, în 1940, Marina Militară Americană a început să lucreze la proiectul care a ajuns să fie cunoscut sub numele de „Experimentul Philadelphia”;

2. Einstein, așa cum scriu Banesh Hoffman și Helen Duckas (secretara personală a lui Einstein) în cartea lor „Albert Einstein — creator și rebel” era un pacifist: „Cînd s-a produs explozia bombei atomice deasupra Hiroshimei... se simțea moralmente obligat să-și folosească toată influența pentru a salva omenirea de orori pe care, în ciuda exemplorilor de la Hiroshima și Nagasaki, nu voia să le înțeleagă”. Nu este greu de presupus că aceleași sentimente îl stăpîneau și în pri-

vința potențialului mult mai înfricoșător al teoriei sale asupra cîmpului unificat. Se pare că Einstein și-a distrus o parte din lucrări, arzîndu-le chiar înainte de a muri, niște hîrtii cuprinzînd calcule privitoare la una dintre cele mai avansate teorii ale sale, sub motivul că lumea nu era pregătită pentru astfel de lucruri și că o va duce mai bine fără ele;

3. În 1943, Einstein a fost angajat de către Marina Militară a Statelor Unite pentru a fi consultant științific pentru Serviciul de Cartografie. El a fost angajat „intermitent”, din 31 mai 1943 pînă la 30 iunie 1944 printr-un Contract al Serviciilor Speciale ale Departamentului Marinei Militare Washington D.C., în funcția de consultant științific. În această perioadă, marele savant îi scrie prietenului său Gustav Buckley că „atîta timp cît durează războiul și cît lucrez cu Marina Militară, nu vreau să mă ocup de nimic altceva”. În august îi scrie din nou: „...relațiile mele cu Biroul din Washington pentru Cercetare Științifică al Marinei au devenit tot mai strînse”. Otto Nathan, consilierul financiar al lui Einstein la New York, spunea: „Einstein a devenit consultant al Biroului de Cartografie în 1943 și, din cite știu, și-a terminat treaba pe la sfîrșitul războiului... Dacă vă interesează mai multe amănunte, vă sugerez să luați legătura cu Departamentul Marinei Militare din Washington, întrucît munca lui Einstein nu a avut nici un fel de caracter secret, el au posibilitatea să vă dea mai multe informații, informații pe care noi n-am putut să le obținem cînd am pregătit un volum pentru publicare”. Se pare că Einstein a fost implicat nu numai în calculele proiectului, ci a și avut contact cu însuși experimentul Philadelphia. Potrivit unei relatări, cînd prima încercare „a dat greș”, persoane oficiale din Marina Militară l-au luat pe Einstein personal la fața locului, în docuri, într-un fel de confruntare științifică: „Acum, că ați văzut ce se întîmplă, spuneți-ne unde am greșit?” Experimentul a fost probabil reluat sub directă supraveghere a genialului om de știință;

4. Cît despre teoria cîmpului unificat, este aproape imposibil să fie discutată în termeni obișnuiți, dar tendința generală a acestei teorii este de a explica matematic, prin intermediul unui singur set de ecuații (din care, se presupune, poate fi derivată o lege științifică), relațiile dintre cele trei forțe universale fundamentale: cea electromagnetică, cea gravitațională și cea

nucleară. Presupunînd că o astfel de teorie ar putea fi completată, ea ar trebui să includă în ecuațiile ei finale lumina, undele radio, magnetismul natural, razele „X” și însăși materia. Ne putem da seama de complexitatea unei astfel de întreprinderi, dacă ținem seama de faptul că Einstein și-a petrecut cea mai mare parte a vieții urmărind acest scop, și, în anii din urmă, a fost frecvent auzit plîngîndu-se că nu cunoaște suficientă matematică pentru a putea duce la bun sfîrșit această treabă. Încă în 1916 Einstein explora posibilitatea ca gravitația să nu fie o „forță”, pur și simplu, ci mai degrabă posibilitățile continuu-ului „spațiu-timp” — forța care stă la bază și care controlează toate celelalte forțe din ceea ce considerăm a fi universul nostru. Ba, mergînd și mai departe, el a avansat ideea că ceea ce noi numim „materie”, „substanță” este în realitate doar un fenomen local, pe care îl prezintă anumite zone de concentrație extremă a energiei cîmpului. În cuvinte mai simple, el a văzut materia ca produs al energiei, mai degrabă decît invers și, procedînd astfel, a îndrăznit să respingă conceptul tradițional cum că cele două (materia și energia) ar fi entități care coexistă separat. Punctul lui de vedere, premisa lui fundamentală este că gravitația poate fi demonstrată matematic ca fiind legată de celelalte forme de energie și în special de electromagnetism. „Încercînd să tragem o concluzie logică (și cerînd scuze — scrie Charles Berlitz — pentru simplificarea nepermis de mare) rezultă că: întrucît este demonstrabil că electricitatea se poate obține cu ușurință dintr-un cîmp magnetic (principiul generatorului electric obișnuit) și că se pot obține cîmpuri magnetice din cîmpuri electrice (de exemplu electromagneții industriali), atunci, în mod logic, dacă gravitația este legată de acestea două, trebuie să fie posibil să se obțină (ori să se anuleze) un cîmp gravitațional printr-un anumit fel de interacțiune, fie cu una, fie cu ambele din celelalte două.” Din păcate, prea puțini oameni de știință consideră ca probabilă aplicarea în practică a acestui efect de „cuplare” între forțele electromagnetice și cele gravitaționale.

Acesta este situația în mod oficial, deși există bănuiala că, sub zăvorul teribil al etichetei „strict secret” rămîn ascunse anumite progrese care s-au făcut în acest domeniu. Einstein vedea universul ca pe un tot ordonat și coerent.

CONTRADIȚII — CIUDĂȚENII

Pentru a afla dacă marina a încercat să utilizeze principiile discutate mai sus în crearea invizibilității ori dacă experimentul ar putea avea ceva comun cu propulsarea OZN-urilor, cercetările ne duc la Arhivele Naționale din Washington DC. Dacă se putea demonstra că „DE 173” (nava experimentală) și „S.S. Andrew Furuseuth” (nava de pe care Carl M. Allen urmărise experimentul) au fost în același loc măcar o singură dată, relatarea lui Allen ar putea căpăta un aer de credibilitate. Într-adevăr, în august 1943 „Furuseuth” se afla la Philadelphia, iar documentele atestă prezența la bord a lui Carl M. Allen. Cît despre „DE 173”, mai bine cunoscut sub numele de escortor-distrugetor „U.S.S. Eldridge”, arhivele oficiale indică o istorie lipsită de evenimente. Lansat la apă pe 25 iulie 1943, avînd comandant pe Charles R. Hamilton, îndeplinește diverse misiuni în Atlantic, apoi în Pacific, pînă la sfîrșitul războiului. În 1951 este vîndut Greciei, în cadrul Programului de Ajutorare Mutuală în scopuri defensive. Într-adevăr, nimic neobișnuit. Și, totuși, cînd s-a încercat obținerea unor copii după jurnalele de bord ale celor două nave, rezultatul cererii a fost surprinzător: jurnalul de bord al lui „Eldridge” pentru perioada dintre lansare și decembrie 1943 era „dispărut” și, în consecință, nedisponibil; Jurnalul de bord al lui „Furuseuth” „fusese distrus din dispoziții oficiale” și deci nu mai există.

Reușind în cele din urmă să găsească jurnalul șefului mecanic de pe „Eldridge”, investigatorul constată „erori” și inadvertențe flagrante între datele înscrise în arhivele oficiale și cele din respectivul jurnal. Un fost comandant de navă furnizează informația că s-a întîlnit cu „Eldridge” în iulie 1943, în apropierea Bermudelor și că distrugetorul nu avea arborate fanioane de semnalizare și n-a încercat măcar să răspundă la salutul obișnuit în astfel de situații. Comportare ciudată, într-adevăr, dar și mai ciudat este faptul că la acea dată „Eldridge” nu fusese măcar lansat, dacă ar fi să ne luăm după arhivele oficiale. Și tot după aceste arhive, era cu o lună mai înainte ca navei să i se desemneze un echipaj. Dar surprize: nu se opresc aici. În conformitate cu documentele din arhivele grecești, datele despre „Eldridge” (date luate de la americani) atestă că nava a

fost lansată la 25 iunie, deci cu o lună mai devreme! Și încă ceva interesant: cînd a fost transferată la Flota Militară a Greciei, nava avea un deplasament de 1 240 tone standard și 1 900 capacitate maximă, adică o discrepantă de aproximativ 380 tone. Conform specialiștilor, aceasta presupune ca de la bordul navei să se fi îndepărtat ceva care să fi avut greutatea respectivă, înainte de a fi fost vîndută grecilor. Să fi fost oare mult controversatul echipament electronic?

Un specialist în radar, care se afla la fața locului, declara: „Ceea ce cred eu este că pe toate vasele din jur și pe coastă au fost îngrămădite toate tipurile de echipament de observare pentru a vedea ce se întîmplă cînd radarul și radarele de înaltă frecvență erau proiectate prin cîmpul respectiv. Se urmăreau și efectele pe care cîmpul le-ar fi avut asupra luminii în spectrul vizibil. În orice caz știu că se făcuseră o mulțime de cercetări privind absorbția totală și refracția, ceea ce pare a se potrivi cu experimentul de care vorbiți. Un lucru vă pot spune sigur: este foarte improbabil ca orice experiențe de asemenea natură să se fi efectuat la bordul navei după darea ei în exploatare. Absolut nimeni nu și-ar fi asumat riscul de a plasa cîteva sute de tone de echipament electronic din cel mai valoros la îndemîna submarinelor germane care împinzeau Atlanticul”.

Un alt martor relatează: „De la bun început, proiectul a avut un caracter defensiv. Ideea inițială pare să fi fost utilizarea unor puternice cîmpuri electromagnetice pentru a devia proiectilele și în special torpilele, producînd un cîmp foarte intens în jurul navei. Mai tîrziu a in-

trat în studiu și posibilitatea de a produce invizibilitate optică, prin intermediul unui cîmp asemănător, dar de data asta în aer. Se punea problema unei îndoiri a luminii de, să zicem, 10%, folosindu-se calcule care se aflau pe niște coli de hîrtie acoperite cu scrisul micuț, spiralat, inconfundabil, al lui Einstein. Mi s-au pus la dispoziție două ore. Nici un minut mai mult. Mi s-a spus că nu va fi absolut nici o copie, ci va trebui să fac totul în creion. Cînd am terminat mi s-a spus: «Ai făcut toate aceste calcule pentru intensități la diferite distanțe de travers. Dar despre prova și pupa nu vîd nimic». Într-adevăr, nu inclusesem aceste poziții pentru că nu știam exact ce mi se cerea. Și pentru că mi-ar fi luat mult mai mult timp. Mi s-a explicat că trebuia să verific puterea cîmpului și probabilitatea practică de curbare a luminii suficient pentru a produce acest efect de miraj. Una dintre problemele care se puteau ivi era aceea că ionizarea creată de către cîmp tindea să cauzeze o refracție neuniformă a luminii, astfel, în loc de acel scontat efect de miraj, putînd să apară, conform calculelor noastre, o mișcare înainte și înapoi... Era nevoie și de un echipaj special, discret, curajos. În consecință, au fost aleși marinarii unul și unul, angajați separat, printre care, o parte, veterani din bătălia de la Murmansk”.

Dacă, scrie Berlitz, relatările sînt adevărate și, folosind corect aparatura electronică, se poate crea invizibilitate pe o arie limitată, un timp limitat, care ar fi cel mai probabil loc de desfășurare a unui program de testare rapidă și strict secretă? Obiectivele de uscat sînt imobile și pot fi descoperite și lovite de inamic. Așadar, operația de a face invi-

Echipajul navei cu care se presupune că s-a efectuat experimentul

SPECULAȚIE SAU ADEVĂR?

zibile obiective de acest tip nu se justifică a fi experimentată pe uscat. Nici în aer, dacă ne gândim la volumul și greutatea echipamentului electronic necesar și la puterea de ridicare, limitată, a avioanelor din anul 1940. Atunci? Opțiunea care împacă toate cerințele este o navă.

Efectele asupra celor de pe „Eldridge” au fost însă atât de puternice — afirmă unii — încât ele constituie motivele pentru care Marina Militară Americană manifestă atita jenă și teamă de a nu se afla și caută să mențină secretul cu orice preț. În 1976, un raport al Serviciului de informații dădea amănunte despre studii recente făcute de savanți privind efectul forțelor electromagnetice asupra organismului uman: schimbări în funcționarea creierului și a metabolismului, dezorientare, tulburări de comportament, tulburări neurologice și cardiovasculare grave, amețală, uitate, anxietate și depresie. Acestea, în cazul radiației unor cîmpuri de joasă frecvență. Dar magnitudinea celor din EP trebuie să fi atins un nivel de energie infinit mai mare. În acest sens, o relatare neașteptată provine de la Patrick Macey — electronist — care dezvăluie întâmplările unei cunoștințe de-a lui, Jim: „Am văzut ceva complet ieșit din comun în timpul războiului. Aveam misiunea să păzesc material audiovizual clasat și, pe la sfîrșitul lui 1945, fiind de serviciu la Washington, am putut vedea o parte dintr-un film pe care îl vizionau o grămadă de ofițeri din cei mai mari. Filmul era despre o experiență pe mare. Eram în timpul serviciului și nu-mi puteam permite să stau jos și să-l urmăresc în întregime, ca toți ceilalți, dar am tras cu ochiul. Nu știam despre ce era vorba în film, pentru că nu avea nici un comentariu scris ori sonor. Film mut. Erau trei nave. La început, două din ele păreau că alimentează cu energie pe cea din centru. Nu știu ce fel de energie. Poate erau unde sonore. N-aveam cum să știu. După un timp, nava din centru, un distrugător, a dispărut încet-încet, într-o ceață transparentă, pînă cînd din tot acel nor se mai putea vedea doar urma — adîncitura pe care coca navei o lăsa în apă. A reapărut încet, la fel cum a dispărut, dintr-o ceață subțire. Se pare că așa s-a terminat filmul. Unii erau de părere că problemele pe care le-a avut echipajul se datorau menținerii prea îndelungate a cîmpului. Cineva a amintit despre un membru al echipajului care a dispărut în timp ce bea într-un bar. Alt-

cineva a spus că băieții nu prea mai erau în toate mințile. Și că s-ar putea să nu mai fie niciodată. I-am auzit pomenind și despre niște marinari care au dispărut definitiv”. Cîtă credibilitate merită această destăinuire? A existat (ori există) un asemenea film? Oricum, după sfîrșitul războiului, anumite proiecte abandonate sau întrerupte este posibil să fi fost revăzute pentru clasarea definitivă ori pentru a fi continuate. Probabil că EP a fost unul dintre acestea. Dar acele articole de ziar — primul într-o publicație din Philadelphia, referitor la o încăierare între marinari într-un restaurant — celălalt într-un ziar din zona Norfolk-ului, menționînd apariția neașteptată și apoi dispariția instantanee a unei nave în portul orașului? Enigme!

DISPAR MARTORII!

Alt aspect al afacerii Philadelphia: mulți dintre cei care au făcut imprudența să afle amănunte despre ea au trăit momente dramatice. O femeie care încercase să-și ducă viața alături de unul dintre marinarii de pe „DE 173” a constatat la partenerul ei simptome curioase; în cele din urmă, acesta a fost internat de către Marina Militară la Bethesda Hospital. Femeia, afectată de această despărțire forțată, a încercat să facă demersuri, dar la scurt timp după aceea a murit într-un banal accident. Apoi, împrejurările misterioase în care și-a pierdut viața dr. Morris Jessup. Continuă să intrige faptul că acestuia nu i s-a făcut autopsia, așa cum se procedează de obicei în cazurile de sinucidere. Unele voci insinuează că el ar fi fost... ajutat să moară. Întrebări provoacă și cazul gazetarului James R. Wolfe: preocupat de EP, ziaristul și-a dedicat cîțiva ani investigațiilor în această direcție, s-a apucat să scrie o carte, dar a dispărut înainte de a o termina. El a spus: „Marele motiv pentru menținerea secretului care învâluie EP nu constă în acuzațiile care s-ar putea aduce marinei, ci în acuzațiile care s-ar putea aduce unei persoane”. Atît. Și a dispărut! Enigme, supoziții, întrebări fără răspuns. Totuși ceva s-a întîmplat la Philadelphia în 1943. Ceva care a lăsat urme în amintirea oamenilor, în mass-media, în documente. Întrebat dacă este posibil ca EP să fie veridic, dr. James Motfet, fizician la Universitatea din To-

ronto, a răspuns ca, la scara cosmică ori astrofizică, asemenea fenomene se întîmplă tot timpul, dar că ele se referă la enorme cantități de energie și corpuri astrofizice mari. Și că este destul de greu să se aducă aceste fenomene la nivelul planetei noastre, în condițiile de acum. Totuși, ce să crezi din relatările altor doi martori descoperiți de Berlitz?! Unul este Victor Sirverman. Acesta, foarte prudent și extrem de... regulamentar, declară că în timpul războiului se afla pe distrugător în momentul experienței și a făcut haz de prezența unui individ cu părul mare, dezordonat, despre care i-a zis unui camarad: „Cred că tipului ăsta ar trebui să i se facă cunoștință cu un frizer”. Puțin mai târziu, a aflat că „tipul” era Albert Einstein. Al doilea martor, Frederick Tracy, veteran de război, fost membru al echipajului „U.S.S. Antietam, CV-37”, a destăinuit că în luna mai 1945 cînd nava lor a fost adăncată la Philadelphia pentru demagnetizare, marinarii au protestat, invocînd întîmplările cu „Eldridge”. Comandantul Peague a adunat echipajul și-a explicat că va fi o simplă demagnetizare care nu pune în pericol pe cei de la bord. Apoi a dat citire unui document al secretariatului Marinei Militare, prin care se explica marinarilor că, într-adevăr, la 28 octombrie 1943 a avut loc un incident în legătură cu o salupă de patrulare, care dispăruse în timpul demagnetizării, apăruse la Norfolk și reapăruse în doc după cîteva minute. De la bordul ei lipseau cîțiva marinari, iar ceilalți prezentau tulburări psihice. Ofițerul a avertizat echipajul că orice menționare ori discutare a incidentului în afara navei constituie un act de trădare. Jurnalul de bord al navei „Antietam” conține asemenea referiri: ofițer de serviciu la bord era, în acea zi, comandantul Haywood (care s-a spînzurat în cabină, la sfîrșitul războiului)...

Misterul Experimentului Philadelphia încă nu a fost clarificat. Poate o eventuală explicație a sa zace îngropată adînc în dosarele Departamentului Marinei Militare. Or, poate, așa cum marina susține cu vehemență, nu este decît o legendă. Dar luînd în considerare martorii și informațiile adunate de-a lungul anilor, dacă EP nu a avut loc, atunci în docul militar din Philadelphia ce s-a întîmplat, totuși, în octombrie 1943? Și de ce atita mare pază și secret?

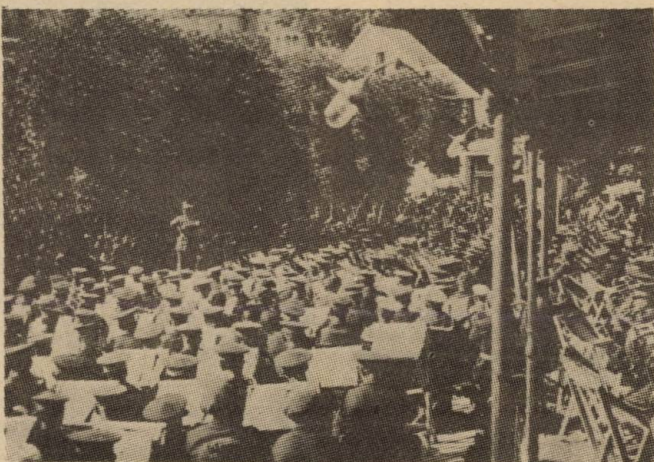
Traducere și prezentare
RADU ȘUIU

UN TURNEU ARTISTIC DE RĂSUNET MONDIAL

În dimineața zilei de 10 iunie 1934, pe cîmpia Otopeni din jurul Capitalei — acolo unde astăzi se află aeroportul internațional — 18 muzici militari, sub conducerea inspectorului fanfarelor armatei, locotenent-colonelul Egizzio Massini — binecunoscutul dirijor al Operei Române — și-au început repetițiile în vederea celui mai răsunător turneu artistic întreprins pînă atunci de o formație românească peste hotare. Acest ansamblu sonor mamut, neobișnuit ca proporții, însuma peste 700 de instrumentiști. Și totuși, performanța nu a constituit-o

numărul mare de muzicanți, ci — așa cum s-a exprimat presa străină — calitatea interpretării și dificultatea repertoriului înscris în programele turneului întreprins în Polonia, Cehoslovacia și Iugoslavia. Dacă vom preciza că întreaga deplasare a uriașei fanfare s-a realizat fără sprijinul material al statului, numai din încasările concertelor publice organizate de un impresariat particular, vom înțelege mai bine atît actul de curaj al dirijorului Egizzio Massini, cît și dorința muzicanților români de a păstra prestigiul armatei și al artei autohtone.

Aspect de la unul dintre marile concerte prezentate peste hotare

După doi ani de la preluarea conducerii inspectoratului (1932), Egizzio Massini a încredințat unor talentați șefi de muzică (Atanasie Zlatov și Emanuel Dvořák) aranjarea pentru fanfară a unor partituri de largă audiență la public: *Poema română* de George Enescu, *Floarea României* de Iosif Paschill și *Sinfonia a V-a* de Beethoven. La acestea s-au mai adăugat piesele intrate deja în circuitul fanfarelor: *Uvertura 1812* de P.I. Ceai-covski, *Poloneza* de Fr. Chopin și uvertura operei *Tannhäuser* de Richard Wagner. Cu o asemenea carte de vizită nu trebuie să ne mai mire astăzi că la Chrozow Wielki (Polonia) au participat 50 000 de auditori!

Primele concerte au avut loc la Varșovia (30 VI 1934 și 2 VII 1934), după care au urmat cele de la Lodz, Krakovia și Katowice. Ploile abundente au dus la suspendarea unor manifestări artistice așteptate cu interes de un public entuziast și receptiv. A doua țară vizitată a fost Cehoslovacia. După cunoscuta stațiune balneară Karlsbad (7 și 8 VII 1934), uriașa fanfară militară a concertat la Praga (10 și 11 VII 1934) și Brno (12 VII 1934). Se pare că ecoul polonez a fost atît de puternic, încît formația s-a reîntors la Chrozow Wielki, răspunzînd unei invitații a muncitorilor siderurgici. În drum spre Iugoslavia, muzicienii noștri s-au oprit la Craiova (23 VII 1934), unde li s-a organizat „o primire care egala pe cea din străinătate” (Savel Horceag). În seara zilei de 26 VII 1934 s-a petrecut la Belgrad poate cel mai emoționant moment al turneului. „A fost unul dintre rarile momente, impresionante — scria compozitorul și dirijorul locotenent Savel Horceag —, cînd miracolul artei se îmbina cu miracolul firei, spre a vorbi prin glasul eternității celui alt miracol, nelămurit de nimeni: sufletul omenesc!” După concertul de la Zagreb (28 VII 1934), fanfara noastră s-a oprit la Timișoara (29 VII 1934) spre a demonstra nivelul artistic superior atins de o uriașă formație românească, hrănită din pasiune și dăruire pentru frumos.

În perspectiva timpului ce a trecut (mai bine de o jumătate de veac), turneul celor 700 de instrumentiști militari a înscris o pagină de referință în istoria muzicii, în cultura românească.

VIOREL COSMA

În cele ce urmează vă mai prezentăm, sub formă de dicționar, și cîteva dintre scriitorii mai vechi, oprindu-ne în mod convențional la primul război mondial.

CÎRLOVA, VASILE (4 II 1809, Buzău — 18 IX 1831), poet. Fiu al unor mici boieri buzoieni, scriitorul rămîne orfan de mic și este crescut de rudele familiei, aflate la Tîrgoviște (de aceea și confuzia, existentă multă vreme în istoria literară, privind locul de naștere al lui Cîrlova; s-a crezut că s-ar fi născut la Tîrgoviște și nu la Buzău, cum au dovedit, acum cîteva decenii, documentele). Poetul intră în oștirea națională la 1830 și deține gradul de sublocotenent de cavalerie. A murit de o boală infecțioasă pe cînd se afla în tabăra militară de la Craiova. Deși de la el nu ne-au rămas decît cinci poezii, îl putem considera un deschizător de drumuri în lirica noastră. De altfel, el a fost apreciat și încurajat în epocă de I. Heliade Rădulescu. V. Cîrlova a scris o poezie romantică și patriotică remarcabilă, prefixurînd — chiar înainte de Heliade și Grigore Alexandrescu, noi orizonturi pentru poezia românească. A cîntat gloria străbunilor (*Ruinurile Tîrgoviștei*), peisajul și frumusețile țării (*Păstorul tristat*, *Inserare*), precum și încrederea în virtuțile oștești ale românilor (*Rugăciune*, *Marșul armatei române*).

DUNKA, TITUS (6 I 1845, Iași — 14 X 1903, Pitești), poet, dramaturg și ziarist. Urmează o parte din studii în orașul natal, dar nu le termină fiindcă se hotărăște să intre în armată destul de timpuriu (1859). Peste trei ani pleacă, împreună cu fratele lui, Neculai

SCRIITORI ÎN UNIFORMĂ

MIHAIL KOGĂLNICEANU

În luna august 1835, tînărul student Mihail Kogălniceanu, aflat la studii în Franța, primește gradul de sublocotenent în armata moldovenească — urmare a prețurii de care se bucura în fața domnitorului Mihail Sturdza. În noiembrie 1838, cînd se înapoiază în țară, de la studii, este „decretuit” locotenent: „Noi, Mihail Grigoriu Sturdza, VV Domn al Țării Moldovei... să fie știut că Noi pe Mihail Kogălniceanu, carele ne-au slujit în rang de cornet, pentru rîvna și osîrdia sa ce au arătat în slujba noastră, l-am înaintat, la opt noiembrie a anului una mie opt sute treizeci și opt, în rang de Leitanant”. Să reamintim că Mihail Kogălniceanu a urcat treptele carierei militare pînă la gradul de colonel.

C. SANDU ALDEA

Prozatorul C. Sandu-Aldea a avut cîteva prilejuri să îmbrace haina militară, într-un timp ajungînd chiar locotenent și participînd, cu acest grad, la concentrări. Și momentele pe care le-a trăit în clocotul vieții de ostaș le-a consemnat în multe dintre scrierile sale. În revista „Luceafărul”, din martie 1909, bunăoară, ne povestește o întîmplare cu brigadierul Frunză, care i-a răscolit locuința... vrînd să-i găsească o fotografie, pe care s-o aibă ca amintire; întîmplare care l-a emoționat pe scriitor pînă la lacrimi.